

PRÁVNICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

RIGORÓZNÍ PRÁCE NA TÉMA:

**ZMĚNA TRESTNÍHO ZÁKONA A JEJÍ
DOPAD NA OCHRANU ŽIVOTA A
ZDRAVÍ V ČESKÉ REPUBLICE**

*Change of Criminal law and its impact on the protection of life and health
in the Czech Republic*

Konzultant rigorózní práce:

Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Vypracoval:

Mgr. Martin Drahotský

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne

.....
Mgr. Martin Drahotský

Poděkování:

Dovoluji si tímto velmi poděkovat Prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., za konzultace, cenné rady, trpělivost, pomoc, odborné připomínky a návrhy ke zpracování této práce, které mi výrazně pomohly ke zpracování problematiky změny trestního zákona a jejího dopadu na ochranu života a zdraví v ČR a dále Mgr. Haně Richterové za gramatickou revizi textu.

Seznam použitých zkratk:

LZPS	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem ČNR ze dne 16.12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (z. č. 2/1993 Sb.)
Sb.	Sbírka zákonů ČR
Z.z.	Sbírka zákonů SR
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů
DTZ	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon účinný do 1.1.2010
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.
Ústava	Ústava České republiky
vyhl.	vyhláška
Sb. rozh. tr.	judikát uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, trestní část.
TČ	trestný čin
SPTČ	skutková podstata trestného činu
Sb. m. s.	Sbírka mezinárodních smluv České republiky.
OČTŘ	orgán činný v trestním řízení

Obsah:

1. Úvod	1
1.1 Členění a cíl rigorózní práce	1
1.2 Rozbor použité literatury	2
2. Historický vývoj trestněprávní problematiky se zaměřením na ochranu života a zdraví	3
2.1 Starověké civilizace	3
2.2 Středověk, absolutizmus	4
2.3 Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852	4
2.4 Socialistický trestní zákon č. 86/1950 Sb.	6
2.5 Zákon č. 140/1961 Sb.	6
3. Právo na život z pohledu Listiny základních práv a svobod, Ústavy ČR a mezinárodních dokumentů	7
3.1 Listina základních práv a svobod a Ústava ČR	7
3.2 Mezinárodněprávní dokumenty obsahující ochranu života a zdraví	9
4. Vymezení základních pojmů	11
4.1 Trestněprávní ochrana lidského plodu	11
4.2 Počátek lidského života	12
4.3 Lidský život a jeho konec	18
4.4 Euthanasie	19
5. Současná právní úprava - jednotlivé trestné činy proti životu a zdraví v komparaci s úpravou dle zákona 140/1961 Sb.	26
5.1 Trestné činy proti životu	27
5.1.1 Vražda - § 140 TZ	28
5.1.2 Zabití - § 141 TZ	36
5.1.3 Premeditace – pojem, historie a úskalí aplikace	44
5.1.4 Vražda novorozeného dítěte matkou - § 142 TZ	61
5.1.5 Usmrcení z nedbalosti - § 143 TZ	62
5.1.6 Účast na sebevraždě - § 144 TZ	64

5.2 Trestné činy proti zdraví	67
5.2.1 Těžké ublížení na zdraví - § 145 TZ	67
5.2.2 Ublížení na zdraví - § 146 TZ	67
5.2.3 Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky - § 146a TZ	67
5.2.4 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti - § 147 TZ	73
5.2.5 Ublížení na zdraví z nedbalosti - § 148 TZ	73
5.3 Trestné činy ohrožující život nebo zdraví	77
5.3.1 Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení - § 149 TZ	77
5.3.2 Neposkytnutí pomoci - § 150 TZ	79
5.3.3 Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku - § 151 TZ	79
5.3.4 Šíření nakažlivé lidské nemoci - § 152 TZ	85
5.3.5 Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti - § 153 TZ	85
5.3.6 Ohrožení pohlavní nemocí - § 155 TZ	86
5.3.7 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty - § 156 TZ	87
5.3.8 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti - § 157 TZ	87
5.3.9 Rvačka - § 158 TZ	89
5.4 Trestné činy proti těhotenství ženy	91
5.4.1 Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy - § 159 TZ	91
5.4.2 Nedovolené přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy - § 160 TZ	92
5.4.3 Pomoc těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství - § 161 TZ	92
5.4.4 Svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství - § 162 TZ	92
5.5 Trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem	94
5.5.1 Neoprávněné odebrání tkání a orgánů - § 164 TZ	94
5.5.2 Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány - § 165 TZ	94
5.5.3 Odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu - § 166 TZ	96
5.5.4 Nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem - § 167 TZ	98

6. Komparace právní úpravy v ČR a SR v problematice ochrany života a zdraví

6.1 Trestné činy proti životu	100
6.1.1 Vražda - § 140 TZ	101

6.1.2 Zabití - § 141 TZ	104
6.1.3 Vražda novorozeného dítěte matkou - § 142 TZ	104
6.1.4 Usmrcení z nedbalosti - § 143 TZ	105
6.1.5 Účast na sebevraždě - § 144 TZ	106
6.2 Trestné činy proti zdraví	107
6.2.1 Těžké ublížení na zdraví - § 145 TZ	107
6.2.2 Ublížení na zdraví - § 146 TZ	107
6.2.3 Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky - § 146a TZ	107
6.2.4 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti - § 147 TZ	111
6.2.5 Ublížení na zdraví z nedbalosti - § 148 TZ	111
6.3 Trestné činy ohrožující život nebo zdraví	113
6.3.1 Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení - § 149 TZ	113
6.3.2 Neposkytnutí pomoci - § 150 TZ	113
6.3.3 Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku - § 151 TZ	113
6.3.4 Šíření nakažlivé lidské nemoci - § 152 TZ	114
6.3.5 Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti - § 153 TZ	114
6.3.6 Ohrožení pohlavní nemocí - § 155 TZ	115
6.3.7 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty - § 156 TZ	116
6.3.8 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti - § 157 TZ	116
6.3.9 Rvačka - § 158 TZ	118
6.4 Trestné činy proti těhotenství ženy	119
6.4.1 Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy - § 159 TZ	119
6.4.2 Nedovolené přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy - § 160 TZ	119
6.4.3 Pomoc těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství - § 161 TZ	120
6.4.4 Svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství - § 162 TZ	120
6.5 Trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem	121
6.5.1 Neoprávněné odebrání tkání a orgánů - § 164 TZ	121
6.5.2 Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány - § 165 TZ	121
6.5.3 Odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu - § 166 TZ	122
6.5.4 Nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem - § 167 TZ	123

7. Zhodnocení a závěr rigorózní práce	125
8. Resumé a klíčová slova	127
9. Použité prameny a literatura	129
Přílohy	

1. Úvod

Dostává se Vám do rukou rigorózní práce, která je zaměřena na zpracování problematiky změny trestního zákona a jejího dopadu na ochranu života a zdraví v ČR. Pro ochranu života a zdraví se jedná o změnu zcela zásadní, nový trestní zákoník obsahuje skutkové podstaty, které dosud žádný český trestní zákon neobsahoval. Práce je zaměřena na změnu skutkových podstat, jejich obsah a výši trestu, který za spáchání toho kterého trestného činu proti životu a zdraví hrozí.

Pro srovnání je práce doplněna o kompletní srovnání se slovenskou trestní úpravou jednání proti životu a zdraví vzhledem k nedávné rekodifikaci. Dále je práce doplněna o srovnání některých trestných činů i s jinými zahraničními úpravami poskytujícími ochranu života a zdraví.

1.1 Členění a cíl rigorózní práce

Rigorózní práce je dělena do sedmi základních celků. Jednotlivé části tvoří obsahově samostatné části, tudíž pokud někdo projeví zájem jen o určitou problematiku, stačí mu přečíst příslušnou kapitolu a veškeré informace obsažené v rigorózní práci ihned najde na jednom místě. Co se pořadí jednotlivých trestných činů týká, zvolil jsem pořadí uvedené v trestním zákoně ČR. Slovenské ekvivalenty (pokud existují) jsou přiřazovány k českým, protože právním řádem pro mě rozhodujícím je právní řád České republiky.

Cílem rigorózní práce je rozbor právní úpravy ochrany života a zdraví v ČR v jeho současné podobě, komparace s dřívějšími právními úpravami a dále také komparace naší právní úpravy s úpravou slovenskou, tematicky zaměřenou na ochranu života a zdraví jako nejdůležitějšího objektu trestního práva. Tuto komparaci jsem si zvolil, protože ČR i SR měly zcela stejnou trestněprávní úpravu od roku 1950 až do roku 1993 a připadá mi zajímavé porovnat nové právní úpravy a rozdíl v nahlížení na lidský život a jeho ochranu. Oba státy prošly již jistým samostatným vývojem a ten se projeví jak v trestních sazbách, tak v jednotlivých skutkových podstatách trestných činů, kdy vidíme, že některé jsou specialitou českou a ve slovenské úpravě jsou jen podřazeny pod jinou SPTČ, jsou systematicky zařazeny do jiné skupiny trestných činů nebo chybějí vůbec. Výsledky komparace je možné využít de lege ferenda pro český právní řád, v čem vidím asi největší možný přínos své rigorózní práce. Využitím pro právní řád SR se zabývat nebudu, použiji jej jenom jako materií ke srovnání.

1.2 Rozbor použité literatury

Ve své rigorózní práci vycházím především ze znění zákonů, z nich odvozují a doplňují je odbornou literaturou jak českou, tak slovenskou, přičemž vycházím primárně z v současnosti dostupné literatury. Odborné články k tématice ochrany života a zdraví používám průběžně ve všech částech své rigorózní práce. Jedná se o články z prostředí medicíny, odborné právní veřejnosti a legislativních kruhů. Snažím se zachytit i změnu v náhledu na kvalifikace jednotlivých trestných činů. Co se slovenské literatury týče, je volena ve stejném režimu jako ta česká. Za základ jsou brány publikace Ivora a Čentěše, doplněné o publikaci Burdy zaměřenou na rekodifikaci slovenského trestního zákona, ve vztahu k ochraně života a zdraví. Co se odborných článků slovenské úpravy týče, ty které jsem našel, se týkali převážně legislativního procesu a problémů při přijímání nového trestního zákona a řádu. Jsou spíše rétorické než věcné, proto hlavním zdrojem ke komparaci bude samotný slovenský trestní zákon a již zmíněné publikace doplněné o články slovenských autorů zveřejněné v odborných časopisech vycházejících v ČR, především v Trestním právu.

2. Historický vývoj trestněprávní problematiky se zaměřením na ochranu života a zdraví

Chceme-li se věnovat popisu trestných činů proti životu a zdraví, nesmíme zapomenout na historický vývoj tohoto právního odvětví od nejstarších civilizací až po současnost, protože pouze pak budeme schopni pochopit vývoj a práci zákonodárců v jednotlivých obdobích dějin. To, co bylo v některých obdobích dějin považováno za beztrestné (zabití otroka), se dnes může považovat za nejtěžší trestný čin (vražda) a stejně tak to, co bylo dříve trestným činem, už dnes v trestním zákoně vůbec nenalezneme. Současné trestní kodifikace vycházejí z chyb a nedostatků úprav minulých a snaží se tyto chyby a nedostatky odstranit tak, aby trestní kodexy reagovaly na jednání v dnešní společnosti.

2.1 Starověké civilizace

Nejstarší zmínky o trestním právu, stejně jako o právu vůbec, nacházíme v Chammurapiho zákoníku z období starověkého Babylonu. Ačkoliv se jednalo o první pokus zákonné kodifikace, nalezneme zde popis skutkové podstaty vraždy, ovšem pouze v případě usmrcení plnoprávného občana. Zabil-li někdo otroka, musel jej jeho pánovi zaplatit. Tento první zákoník se řídil zásadou „Oko za oko, zub za zub“¹, vypíchnul-li tedy plnoprávný občan plnoprávnému občanu oko, měl tento právo na stejnou satisfakci. Přejdeme-li o několik staletí dále, do období starověkého Egypta, zjistíme, že veškerou soudní moc vykonával panovník jako zástupce vševědouceho a spravedlivého Boha na zemi. Panovník potom svou soudní moc svěřoval úředníkům. Nejtěžším trestným činem byla samozřejmě vražda panovníka, který představoval boží moc, a za tento čin hrozil pachateli trest stažení z kůže zaživa a nabodnutí na dřevěný kůl.

Dalším stupněm ve vývoji nejen trestního, ale práva celkově byla antika se svými četnými a propracovanými kodifikacemi. Ačkoliv v této době hrála primární úlohu regulace soukromého práva, vznikly v této době i obsáhlé trestní kodexy, z nichž nejvýznamnější byly 47. a 48. kniha Digest. Stíhaly se pouze úmyslné trestné činy – vraždy (jeden z nejtěžších zločinů). Trestné činy proti životu a zdraví byly řazeny jako trestné činy soukromé a záleželo tedy na osobě poškozeného, zda vydá pachatele trestnímu stíhání, či zda si nedohodnou „náhradu škody“².

---

¹ Zachar, A.: Historický vývoj trestnoprávnej úpravy vražd od prvopočiatkov po prijatie zákona č. 140/1960 Zb., Trestní právo, č. 12/2006, str. 23

² Zachar, A.: Historický vývoj trestnoprávnej úpravy vražd od prvopočiatkov po prijatie zákona č. 140/1961 Zb., Trestní právo, č. 12/2006, str. 24

2.2 Středověk, absolutizmus

Toto historické období je charakterizováno bojem krále za centralizaci svého území. Možnost věnovat se postihu pachatelů je odsouvána do pozadí. Chce-li se někdo pomstít, má možnost msty na pachateli trestného činu. Právo v této době charakterizují obyčeje, kodifikace se objevují minimálně. Jednou z výjimek je Zákon sudnyj ljudem, dokument pocházející z Velké Moravy.

Feudalizmus byl charakteristický postavením feudála jako pána nad životem a smrtí svých poddaných. Zabil-li mu někdo poddaného, mohl se na něm mstít.

„Charakteristický byl i pohled církve na lidský plod a novorozené dítě. Lidskou duši přiznávala až člověku staršímu několika měsíců. Obrat nastal až v 19. století, kdy církev začala uznávat lidský plod a jednání směřující k přerušení těhotenství se stalo trestným, stejně tak byla trestná i žena, která si své těhotenství sama přerušila.“³

V období absolutizmu byly přijaty dvě významné kodifikace – Constitutio Criminalis Theresiana a Constitutio Criminalis Josephina. Ochrana člověka se stává věcí veřejnou, společnost je inspirovaná buržoazními revolucemi a pod tlakem humanismu dochází k uznávání lidských práv. Člověk jako lidská bytost je nadán souhrnem práv, z nichž právo na život zaujímá první místo.

2.3 Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852

Říšský trestní zákon č. 117, vydaný 27.5. 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích platil v Českých zemích do roku 1950. Rozdělen byl do dvou dílů, I. dílu „O zločinech“ a II. dílu „O přečinech a přestupcích“.

„Trestem za zločin, který bylo možno spáchat pouze úmyslně, byl žalář nebo trest smrti. Za přečiny, které bylo možno spáchat jak úmyslně, tak nedbalostně, byly ukládány tresty vězení, peněžité trest či propadnutí věci.“⁴

Najdeme zde i jednání proti životu a zdraví nám dodnes známá. Hlava patnáctá se nazývala „O vraždě a zabití“. Obsahovala několik skutkových podstat jako např.: vražda úkladná, loupežná, sjednaná či prostá. Trest se lišil podle druhu vraždy a zda byla dokonána či nedokonána, nebo když se její obětí stalo dítě.

Druhy zabití byly: loupežné zabití, prosté zabití, zabití při rvačce nebo při zlém nakládání s jednou nebo více osobami. Dalším zločinem byl zločin „O vyhnání plodu“,

---

³ Jakešová, P.: Vybrané problémy právní úpravy umělého přerušení těhotenství, Zdravotnictví a právo, č. 6/2005, str. 4

⁴ Vlček, E.: Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. Brno: Masarykova Univerzita, 2006, str. 31

kterým dnes můžeme rozumět trestné činy nedovoleného přerušeni těhotenství. Následovaly zločiny „O odloženi dítěte, O zločinu těžkého poškození na těle nebo O souboji.“

Trestem za spáchaný zločin vraždy jak loupežné, tak úkladné či zjednané a dokonce i prosté, byl pouze trest smrti. Stejný trest čekal pachatele, který spáchal zločin loupežného zabití, a za prosté zabití hrozil pachateli trest 10 až 20 let těžkého žaláře.

Tento zákon nebyl rozdělen tak, jak jsem dnes zvyklí na část obecnou a zvláštní, i když první hlavy obsahovaly ustanovení obecné části a až hlavy pozdější se věnovaly znakům jednotlivých trestných činů.

Zde bych se chtěl pozastavit nad hodnocením „O zločinu poškození na těle“, nacházejícího se v osmnácté hlavě, kdy **těžkého poškození zdraví** se dopustil ten, kdo proti jinému jednal takovým způsobem, že mu vzešlo přerušeni zdraví nebo **nezpůsobilost k povolání trvající alespoň dvacet dní**. Pokud vezmeme v úvahu úroveň lékařské vědy v tehdejších dobách a v dobách dnešních, zdálo by se logické, že pravidlo 6 týdnů by mělo být uplatňováno v tehdejší úpravě, a dvacet dnů v úpravě současné. Jak víme, realita je opačná.

28.10.1918 vznikla samostatná Československá republika. Zákonem č. 11/1918 Sb. došlo k recepci rakouského právního právního řádu. Na Slovensku byl ovšem ponechán v účinnosti zákon č. V/1878 o zločinech a přečinech, tudíž v oblasti trestního práva došlo k dualizmu právních úprav.

Již v roce 1921 došlo k pokusu o novou trestní kodifikaci. Tehdejší osnova obsahovala 421 paragrafů a měla být výraznou reformou trestního práva znamenající unifikaci. Osnova být předložena národnímu shromáždění ihned po schválení občanského zákoníku. K tomu však nikdy nedošlo, a proto i dualizmus trestního práva zůstal v Československu až do roku 1950.

Oba tehdy platné kodexy doznaly alespoň základních novelizací a to zejména zákonem č. 50/1923 Sb., na ochranu republiky, z.č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží a z.č. 91/1934 Sb. o způsobu ukládání trestu smrti a doživotních trestů.⁵

---

⁵ Zachar, A.: Historický vývoj trestnoprávnej úpravy vražd od prvopočiatkov po prijatie zákona č. 140/1961 Zb., Trestní právo, č. 1/2007, str. 23

2.4 Socialistický trestní zákon č. 86/1950 Sb.

Hlavním účelem tohoto zákona byla ochrana lidově demokratické republiky, socialistické výstavby, pracujícího lidu a jednotlivce a výchova k socialistickému soužití.

Trestné činy proti životu a zdraví byly upraveny v hlavě šesté zvláštní části, která obsahovala vraždu, vraždu novorozeného dítěte matkou, usmrcení lidského plodu, ublížení na zdraví, ublížení na zdraví z nedbalosti, rvačku, ohrožení pohlavní nemocí, účast na sebevraždě a neposkytnutí pomoci. Vražda byla trestána odnětím svobody až na 25 let trestu odnětí svobody, nebo trestem smrti oběšením v případě provedení vraždy na několika osobách či způsobem zvlášť surovým.

Tato norma zrušila do té doby panující dualismus trestního práva na území tehdejšího Československa. Trestní zákon byl přijat 18.7. 1950 a účinnosti nabyl již 1.8.1950, takže legisvakanční lhůta činila 13 dnů. Za dobu své účinnosti, která trvala pouhých dvanáct let byl zákon dvakrát novelizován.

Zákon obsahoval zajímavé, ale dnes již přežitě ustanovení § 104 Vraždy na ústavním činiteli znělo: Kdo úmyslně usmrtí presidenta republiky nebo jeho náměstka nebo člena vlády, sboru pověřenců nebo zákonodárného sboru při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém, potrestá se smrtí. Vedle toho může soud vyslovit ztrátu státního občanství, neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

Je zcela zřejmé, že se jednalo o přežitek ustanovení zákona č. 50/1923 Sb., na ochranu republiky. Dnes již takové ustanovení žádná moderní trestněprávní kodifikace neobsahuje.⁶

2.5 Trestní zákon č. 140/1961 Sb.

Vycházel z předcházející právní úpravy, zachováno zůstalo až na drobné odchylky i členění zvláštní části, kdy trestné činy proti životu a zdraví byly součástí hlavy sedmé trestního zákona. Zákon jako celek přežil i období změn v roce 1989 i když s mnohými novelizacemi. Bude podrobně rozebrán v dalších částech mé rigorózní práce, kdy právě s ním budu současnou trestní úpravu srovnávat.

---

⁶ Zachar, A.: Historický vývoj trestnoprávnej úpravy vražd od prvopočiatkov po prijatie zákona č. 140/1961 Zb., Trestní právo, č. 1/2007, str. 23

3. Právo na život z pohledu Listiny základních práv a svobod, Ústavy ČR a mezinárodních dokumentů

Právo na život je nejdůležitějším právem člověka. Je nezbytným předpokladem výkonu všech ostatních práv, proto je nutné chránit jej zákonem. Jeho hodnotu, podle mého názoru, vyjádřil Výbor pro lidská práva, který jej označil za „**nejvyšší právo lidské bytosti.**“⁷

3.1 Listina základních práv a svobod a Ústava ČR

Listina základních práv a svobod je ústavním zákonem, jenž byl vyhlášen usnesením předsednictva České národní rady ve sbírce zákonů České republiky pod č. 2/1993 Sb. a který je podle čl. 3 Ústavy součástí ústavního pořádku ČR. Zakotvuje právo na život v čl. 6, který zní:

- (1) Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.
- (2) Nikdo nesmí být zbaven života.
- (3) Trest smrti se nepřipouští.
- (4) Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.

„Právo na život je základním univerzálním právem všech jedinců, na které se váže čl. 1 LZPS, stanovující svobodu a rovnost všech lidí v důstojnosti a právech a také nezadatelnost, nezrušitelnost, nezcizitelnost a nepromlčitelnost základních práv a svobod.“⁸

„Právo na život je tedy právem ústavním a je spojeno s biologickou podstatou člověka. V LZPS je tak vyjádřena základní hodnota, která má absolutní platnost, tzn. že jde o právo, které musí stát a kdokoliv jiný respektovat.“⁹

Toto právo je přímo aplikovatelné, k jeho úplné ochraně je však třeba dalších práv vyjádřených v LZPS a dalších právních normách, a to nejen v normách dispozitivních, ale hlavně v normách kogentních, reprezentovaných předpisy práva trestního, občanského a dalších.

---

⁷ Sudre, F.: Mezinárodní a evropské právo lidských práv. 2. uprav. a roz. vyd., Masarykova univerzita v Brně, Brno 1997, str. 160

⁸ Pavlíček, V. a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl. Práva a svobody. 2. dopl. podst. roz. vyd., Linde, Praha 1999, str. 67

⁹ Zimek, J.: Právo na život. Masarykova univerzita v Brně, Brno 1995, str. 6

Nejvíce s právem na život souvisí právo na zdraví člověka, které je zakotveno v čl. 31 LZPS a je považováno za součást práva na život.

čl. 31 LZPS:

„Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.“

„Právo na ochranu zdraví, jakožto právo lidské, se vztahuje na každého, na každou fyzickou osobu. Stát zde vystupuje jako subjekt povinnosti odpovědný za zajištění tohoto práva.“¹⁰

Pro úplnost přehledu a pro souvislost je nutno uvést výskyt tohoto práva v normách československého státu.

Ústava Československé republiky z roku 1920

-zákon č. 121/1920 Sb., hlava V., § 106, odst. 2:

„Všichni obyvatelé republiky Československé požívají ve stejných mezích jako státní občané této republiky na jejím území plné a naprosté ochrany svého života i své svobody, nehledíc k tomu, jakého jsou původu, státní příslušnosti, jazyka, rasy nebo náboženství. Úchytky od této zásady jsou přípustny jen, pokud právo mezinárodní dovoluje.“

Ústava Československé socialistické republiky

-ústavní zákon č. 100/1960 Sb., hlava II, čl. 30, odst. 1:

„Nedotknutelnost osoby je zaručena.“ Hlava II byla později novelizována a změněna ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., uvozujícím Listinu základních práv a svobod, která byla převzata do ústavního pořádku ČR.

„Z výše uvedeného lze vyčíst, že ústava z roku 1920 zakotvovala právo na život jako ochranu života v samostatném ustanovení, které bylo dále konkretizováno v § 107 o osobní svobodě. Ustanovení § 106 tedy vyjadřovalo mj. dvě zásady, a to: rovnost všech obyvatel republiky a zrovnoprávnění cizinců a státních občanů.“¹¹

V ústavě z roku 1948 bylo právo na život zahrnuto v právu osobní svobody a v textu opět nebylo jednoznačně dáno. Právo na život vetkla socialistická ústava z roku 1960 do práva na nedotknutelnost osoby, což znamená, že toto právo sice nebylo výslovně vyjádřeno v textu ústavy, ale považovalo se za ústavou chráněné. Tzv. osobnostní práva požívala ochranu generální klauzule podle § 11 OZ, tj. zákon č. 40/1964 Sb., která

---

¹⁰ Císařová, D.: Trestní právo a zdravotnictví. 2. uprav. a dopl. vyd., Orac, Praha 2004, str. 14

¹¹ Zimek, J.: Právo na život. Masarykova univerzita v Brně, Brno 1995, str. 7

stanovovala: „Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti, jakož i svého jména a projevů osobní povahy“.¹²

Po vzniku ČR nalezneme právo na život v přejeté LZPS v čl. 6. Dá se tedy říci, že od ústavy z roku 1920 je toto právo upraveno v konkrétním ustanovení.

3.2 Mezinárodněprávní dokumenty obsahující ochranu života a zdraví

Právo na život a zdraví je zakotveno v řadě mezinárodních dokumentů, které toto právo chrání. Jsou jimi především:

Všeobecná deklarace lidských práv

OSN, r. 1948, čl. 3:

„Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.“

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Rada Evropy, r. 1950, čl. 2, odst. 1:

„Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.“

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

OSN, r. 1966, čl. 6, odst. 1:

„Každá lidská bytost má právo na život. Toto právo je chráněno zákonem. Nikdo nebude svévolně zbaven života.“

Úmluva o právech dítěte

OSN, r. 1991, čl. 6:

„Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy uznávají, že každé dítě má vrozené právo na život.“

Charta základních práv a svobod Evropské unie

r. 2000, čl. 2:

„Každý má právo na život. Nikdo nemůže být odsouzen k trestu smrti nebo popraven.“

Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidia

r. 1948, čl. I a II

---

¹² Zimek, J.: Právo na život. Masarykova univerzita v Brně, Brno 1995, str. 7

Zakotvuje ochranu před mezinárodním zločinem, genocidiem, který je charakterizován jako zvlášť závažný útok proti právu na život skupin lidí za války nebo za mírové situace.

Mezinárodní úmluva o potlačování a trestání zločinu apartheidu

r. 1973, čl. I a II

Poskytuje ochranu právu na život a svobodu osobnosti. Úmluva se vztahuje na nelidské činy, které jsou páchané s cílem vytvořit a upevnit nadvládu jedné rasové skupiny osob nad jakoukoliv jinou rasovou skupinou osob se záměrem tyto osoby systematicky utlačovat.

Z výše uvedených dokumentů se pro ČR staly závazné tyto mezinárodní smlouvy: Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech dítěte, Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidia a Mezinárodní úmluva o potlačování zločinů apartheidu.

„Všeobecná deklarace lidských práv, která byla přijata jako rezoluce Valného shromáždění OSN v roce 1948, je svou povahou právně nezávazným dokumentem. Jejím hlavním cílem bylo vymezit a zakotvit pojem lidských práv a položit základ pro úpravu těchto práv na vnitrostátních úrovních. Tehdejší Československo, jakožto zakládající člen OSN se k těmto hodnotám přihlásilo a některá ustanovení z této deklarace převzalo do LZPS. Další práva byla zakotvena prostřednictvím mezinárodních smluv. Česká republika převzala práva a závazky ze smluv, které pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku vyplývaly z mezinárodního práva.“¹³

---

¹³ Pavlíček, V. – Hřebejk, J.: Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 1.díl. Ústavní systém. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání, Linde, Praha 1998, str. 80

4. Vymezení základních pojmů

Tuto rigorózní práci provází několik pojmů, které je nutné popsat předtím, než se pustím do jakéhokoliv rozebírání problematiky ochrany života a zdraví. Pokusím se zde uvést názory zastávané a publikované představiteli lékařské vědy i odbornou právnickou veřejností.

4.1 Trestněprávní ochrana lidského plodu

Trestněprávní ochrana lidského plodu

Než se začnu touto problematikou zabývat, vymezím pojem lidský plod, protože jeho vymezení není zcela jasné a lékařské a právní názory se různí.

Podle Kühna se **plodem míní zárodek v těle matky, v širším slova smyslu by mohlo být plodem i oplozené vajíčko, embryo, mimo mateřské tělo.**¹⁴ Naproti tomu medicínský pohled pojmy rozlišuje a to: „**Embryo jedince vzniká oplodněním, neboli koncepcí, a vyvíjí se v děloze. Za embryo člověka se považuje vývojové stádium do osmi týdnů, během něhož se vyvinou základy všech orgánů. Lidským organismem se stává lidský plod od počátku třetího měsíce (od osmi týdnů) po oplození až do porodu.**“¹⁵

Vezmeme-li tedy tyto definice, pak se můžeme věnovat období, po které je lidský plod chráněn trestním právem.

Na ochranu lidského plodu existují dva hlavní názory. První z nich považuje za **začátek trestněprávní ochrany okamžik samotného vzniku (koncepce) oplození, tedy splynutí samčí a samičí buňky.** Toto pojetí převládá ve většině zemí. Nedostatek tohoto pojetí spočívá ve velmi obtížné zjistitelnosti začínající gravidity a díky vyspělé úrovni lékařské vědy lze zabránit tzv. nidaci (uhnízdění oplodněného vajíčka v děloze matky) užitím léků do 72 hodin po oplození (tzv. morning after pills). Uplatňováním tohoto výše uvedeného názoru ad absurdum by se v podstatě znemožnilo ženám užívání antikoncepce.

Druhý názor zastává ochranu plodu od okamžiku nidace. Ta trvá od čtvrtého dne do druhého týdne po oplození.¹⁶ Toto pojetí je charakteristické pro rakouské a německé

---

¹⁴ Kühn, Z.: Ochrana lidského plodu v trestním právu. Příručka Ministerstva spravedlnosti ČR, Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, Praha 1998, str.7

¹⁵ Vokurka, M. a kol.: Velký lékařský slovník. 4. vyd., Maxdorf Jesenius, Praha 2004, str. 220 a str. 260

¹⁶ Kühn, Z.: Ochrana lidského plodu v trestním právu. Příručka Ministerstva spravedlnosti ČR, Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, Praha 1998, str. 7–8

trestní právo. Mezerou tohoto pojetí je právě období od oplození do ukončení nidace, kdy je plod právem nechráněn před zásahy třetích osob.

LZPS ve svém čl. 6 uvádí, že „lidský život je hoděn ochrany již před narozením“. Ovšem formulace slov „je hoděn“ je otázkou výkladu, etických, morálních a společenských hodnot. Ze znění je sice naprosto patrné, že lidský život před narozením má jisté ochrany požívat, ovšem jaké, od které doby a v jaké míře už Listina neřeší. Stejně tak čl. 32 odst. 2 LZPS nám pouze stanoví, že „ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.“

4.2 Počátek lidského života

Otázka přechodu ochrany práv z lidského plodu na ochranu jedince, tj. subjektu práva, je otázkou stanovení okamžiku, kdy se plod stává živým člověkem, tj. přestává být chráněn v těle matky ustanoveními o přerušení těhotenství a začíná být chráněn ustanoveními o vraždě, vraždě novorozeného dítěte matkou a ublížením na zdraví.

„Obecně platí zásada, že se jedná o **okamžik, kdy je plod schopen žít mimo tělo matky**. Hlavní slovo má ale právní úprava toho kterého státu, jak tuto zásadu vymezí.“¹⁷

V České republice tento okamžik vymezuje vyhláška ministerstva zdravotnictví ČR č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky (dále jen „**vyhláška**“).

Pro práci s vyhláškou je opět nutné vymezit se několik pojmů:

Narozením živého dítěte se podle § 2 vyhlášky rozumí jeho úplné vypuzení nebo vynětí z těla matky, jestliže dítě projevuje jednu ze známek života (dech, srdeční akce, pulsace pupečníku, aktivní pohyb svalstva, i když pupečník nebyl přerušen nebo placenta nebyla porozena) a má porodní hmotnost, tj. 500g a vyšší, anebo nižší než 500g, pokud žije alespoň 24 hodin po porodu.

Narozením mrtvého dítěte se podle § 3 vyhlášky rozumí úplné vypuzení nebo vynětí z těla matky, jestliže plod neprojevuje ani jednu ze známek života a má porodní hmotnost 1000g a vyšší.

Potratem se dle § 4 vyhlášky rozumí ukončení těhotenství ženy, při němž:

plod neprojevuje ani jednu ze známek života a jeho porodní hmotnost je nižší než 1000g nebo pokud hmotnost nelze zjistit, je-li těhotenství kratší než 28 týdnů,

---

¹⁷ Zimek, J.: Právo na život. Masarykova univerzita v Brně, Brno 1995, str. 15

plod projevuje alespoň jednu ze známek života a má porodní hmotnost nižší než 500g, ale nepřežije 24 hodin po porodu,

z dělohy ženy bylo vyňato plodové vejce bez plodu, anebo těhotenské sliznice.

Potratem se rozumí též ukončení mimoděložního těhotenství anebo umělé přerušování těhotenství provedené dle zvláštních právních předpisů.

Co se přesného vymezení okamžiku plodu již jako člověka týče, existují 4 hlavní názory:

1. trestněprávní ochrana plodu jako člověka okamžikem počátku životaschopnosti (viability) plodu
2. trestněprávní ochrana plodu jako člověka okamžikem počátku porodu (příchodem prvních porodních bolestí)
3. trestněprávní ochrana plodu jako člověka okamžikem kdy se rodí hlavička nebo vedoucí část těla dítěte
4. fyziologické kritérium.

ad 1) „Životaschopností se rozumí schopnost plodu žít mimo organismus matky.“¹⁸

Slabinou tohoto názoru je již samotný pojem životaschopnost a představa každého člověka o tomto slovu. Rovněž lékařská odborná veřejnost není v definici tohoto slova jednoznačná. Podle některých by totiž usmrcení plodu v těle matky mohlo od určitého stádia nitroděložního vývoje být chápáno jako vražda a tak také kvalifikováno. Nešlo by zde o vraždu novorozeného dítěte matkou, chybí zde znak „při nebo těsně po porodu“. Další slabinou je úroveň lékařské vědy, kdy se doba strávená v těle matky nutná k přežití plodu neustále zkracuje. Tento systém uznávají anglosaské právní řády (oblasti).

ad 2) Jaký stav lze považovat za začátek porodu? Jsou to porodní bolesti? Jak intenzivní tyto bolesti musí být, aby se již o počátek porodu jednalo? Lze mluvit o plodu jako o člověku, když je stále v těle matky a není jisté, jak celý porod dopadne?? Toto všechno jsou otázky, na které neexistují jednoznačné odpovědi, a které představují slabiny této koncepce.

---

¹⁸ Kühn, Z.: Ochrana lidského plodu v trestním právu. Příručka Ministerstva spravedlnosti ČR, Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, Praha 1998, str. 9

ad 3) „Ani zde nemůžeme s naprostou jistotou říci, že závislost dítěte na matce končí okamžikem, kdy opustí její tělo. Konečná samostatnost začíná přerušáním pupeční šňůry, a to bez ohledu na to, zda dítě začalo dýchat.“¹⁹

ad 4) „Zastánci této názorové skupiny tvrdí, že za živého člověka lze považovat jedince, který se již živě narodil, tzn. vyšel fyziologickými porodními cestami nebo byl z těla matky vyjmut operativní cestou a alespoň jednou spontánně nebo po křížení vydechl a u kterého nenastala biologická smrt. Za počátek života je považováno dýchání.“²⁰

Všechny výše uvedené přístupy se snaží určit „počátek lidského života“, protože až po počátku života je možno jej trestným činem ukončit.

Články a názory v odborné literatuře

Jak vyplývá ze všech výše uvedených názorů, problematika počátku života je stále živá a diskuze k ní není uzavřena. Z toho důvodu nyní uvedu několik článků k teorii počátku života a vymezení objektu trestných činů proti životu a zdraví. Články ani názory hodnotit nebudu, omezím se pouze na uvedení názorů jednotlivých autorů.

Mitlöchner a Řezňáková

Podle těchto autorů postrádá TZ exaktní vysvětlení pojmu „jiného“ usmrtit, „jinému“ ublížit na zdraví, či „jinému“ způsobit těžkou újmu na zdraví.

Autoři vykládali veškerá ustanovení hlavy VII. DTZ tak, že pojmem „jiný“ je nutno rozumět živý člověk a nikoliv „pouze“ dosud nenarozený plod. Jejich primární oporou byl § 220 DTZ, dále § 227 a následující DTZ. Tato ustanovení dle autorů nutně určovala, že nelze usmrtit člověka dříve, než se narodí. Zde ovšem nacházíme další problém, a to pojem „narodit se“. O problematice narození je pojednáno výše a je nutné říci, že opět není jednotný názor na přesné časové vymezení, a tudíž není možné přesně rozlišit člověka od plodu.

Dle autorů žádná učebnice, ani jiná publikace dosud přesně nerozlišuje, kdy tato doba nastává, objekt trestných činů vraždy, vraždy novorozeného dítěte matkou a usmrcení

---

¹⁹ Mitlöchner, M. – Řezňáková, M.: K vymezení objektu trestných činů proti životu. Trestní právo, č. 12/1997. str. 17

²⁰ Kühn, Z.: K otázce vymezení pojmu lidského plodu z hlediska trestního práva. Trestní právo, č. 10/1998, str. 20

z nedbalosti je lidský život, objektem trestného činu nedovoleného přerušení těhotenství je počínající (klíčící) lidský život.²¹

Autoři sami nabídli řešení, a to: „**za živého člověka je možno považovat jedince, který se živě narodil, tj. byl vybaven fyziologickými porodními cestami nebo byl z těla matky vyjmut operativními metodami (císařský řez), alespoň jednou spontánně nebo po kříšení vydechl, a u kterého ještě nenastala biologická smrt mozku**, a že jedině takový jedinec může být předmětem útoku ze strany pachatele. Proto usmrcení plodu v těle matky nemůže být usmrcením člověka ve smyslu ustanovení zvláštní části DTZ. Může však jít o způsobení těžké újmy na zdraví matce ve smyslu § 89 odst. 7 písm. g) DTZ.“²²

Dolenský reaguje na výše uvedený článek následujícím tvrzením:

Dolenský naopak uvádí, že „všechny učebnice trestního práva a všechny naše komentáře kladou počátek života člověka do počátku začátku porodu“. Vychází ze zákonné dikce „při porodu nebo hned po něm“. Ve své článku uvádí, že je nutné, aby byla lidská bytost chráněna během celého porodu a odkazuje na toto pojetí ve švýcarském a německém trestním právu. „**Odpoď na otázku, co je objektem trestných činů proti životu a zdraví, nelze hledat podle něj v medicíně ani jiných vědách, nýbrž v právu.**“²³

Císařová dodatečně komentovala článek Dolenského takto:

Císařová odmítá názor Dolenského, který označil za počátek života porod a jeho tezi o všech učebnicích trestního práva vyvrací tím, že autorem daných učebnic je právě on sám. Podle ní je nutné uvědomit si, že porod jako takový má několik fází. Pod pojmem porod si můžeme představit odtok plodové vody, zahájení stahů nitroděložního svalstva, porodní bolesti a další... Podle ní ovšem toto neznamena, že tím opravdu začíná i samotná děložní činnost.

Autorka rozlišuje tři porodní doby, kterými jsou:

1. **otevírací doba** (hrdla a branky)
2. **vypuzovací doba** (plod prochází porodními cestami a je porozen)
3. **porod lůžka, blan a zbytku pupečníku**

---

²¹ Mitlöchner, M. – Řezňáková, M.: K vymezení objektu trestných činů proti životu. Trestní právo, č. 12/1997, str. 17

²² Mitlöchner, M. – Řezňáková, M.: K vymezení objektu trestných činů proti životu. Trestní právo, č. 12/1997, str. 17

²³ Dolenský, A.: Momentum partus. Trestní právo, č. 3/1998, str. 6,7

Poporodní období trvá ještě asi dvě hodiny po porodu, kdy ještě není ukončena děložní retrakce.²⁴

„Je tedy zřejmé, že porod začíná porodními bolestmi, tj. první porodní dobou, a po narození dítěte není ještě ukončen a dochází k porodu lůžka, blan a zbytku pupečníku. Což je zřejmě to, co je v § 220 DTZ míněno termínem „během porodu“. Výraz „hned po něm“ znamená evidentně dobu, kterou lékaři označují jako porodní období. Je ovšem faktem, že rozrušení způsobené porodem může ještě přetrvávat, jak uvádí soud. rozh. č. 16/1986 Sb. rozh. tr.“²⁵ Kdyby bylo dítě považováno za člověka již při porodu, došlo by dle Císařové k obtížně řešitelné situaci. Podle Dolenského již má být chráněno dle § 220 DTZ.

Autorka rovněž odmítá názor, že o tomto má rozhodovat právo a nikoliv medicína či jiné vědy. Dle ní je sice nepochybné, že objekt trestných činů určuje trestní právo, ale na vše ostatní je však dle trestního řádu nutné vyjádření soudního znalce. Soud sice právo zná, ale otázka narození dítěte nepatří do posouzení právního, nýbrž posouzení lékařského.

Nováková k výše zmíněným článkům uvádí:

S názory Císařové se shoduje a navíc uvádí, že Dolenský při vymezení objektu a předmětu útoku trestného činu vychází z právní úpravy rakouské a německé, která je celkově jiná než právní úprava česká.²⁶

Kühn vykládá počátek života následovně:

Podle Kühna je plodem zárodek v těle matky, což může být v širším smyslu i oplozené vajíčko, embryo mimo mateřské tělo. Trestní kodexy však téměř výlučně chrání zárodek vyvíjející se v těle matky, což je zpravidla určeno již v samotném slově těhotenství.²⁷

Klade důraz na to, že **znění § 220 TDZ „při porodu“ je nejasné.** Podle něj totiž nemusí znamenat, že se na plod vztahuje stejná ochrana jako na člověka již od počátku porodu. Odmítá německé pojetí, dle něhož se za počátek porodu považují první porodní bolesti, shoduje se s Císařovou, kdy oba postrádají dostatečnou právní jistotu. **„Plná**

---

²⁴ Císařová, D.: Iura novit curia (několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). Trestní právo, č. 5/1998, str. 20

²⁵ Císařová, D.: Iura novit curia (několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). Trestní právo, č. 5/1998, str. 20

²⁶ Nováková, Š.: Několik doplňujících poznámek k článku Prof. D. Císařové, DrSc. „Iura novit curia“. Trestní právo, č. 9/1998, str. 20

²⁷ Kühn, Z.: K otázce vymezení pojmu lidského plodu z hlediska trestního práva. Trestní právo, č. 10/1998, str. 20

trestněprávní ochrana plodu jako na ostatní již narozené lidi by měla nastat nejdříve v okamžiku, kdy je zřejmé, že proces porodu je již nezvratný.²⁸

Uzel, lékař a soudní znalec, zaujímá následující stanovisko:

Uzel se snaží porovnávat názory jednotlivých autorů a sám se zcela ztotožnil s názory Mitlöhnera, Řezňákové a Císařové. Dle něj článek Dolenského postrádá smysl již z názvu (momentum partus je dle něj nelogickým termínem) a Kühn nerozlišuje základní pojmy „plod“, „zárodek“ a „embryo“.²⁹

Ve svém článku popisuje nitroděložní vývoj člověka, aby objasnil rozdíly mezi jednotlivými pojmy. Nitroděložní vývoj můžeme dle něj rozdělit na tři stádia:

1. od fertilizace oocyту (spojení spermie a vajíčka) do úspěšného skončení nidace (implantace do dělohy)

Toto se uskuteční 12.–13. den po oplození. Výsledný produkt nazýváme **oplozený oocyt** a jeho nidací počíná těhotenství. Přesný okamžik nidace však ve většině případů neznáme, a proto se kalendářně těhotenství počítá od poslední menstruace.

2. od skončení nidace oocyту do konce osmého týdne těhotenství

V tomto stádiu vznikají téměř všechny důležité orgány a výsledný produkt nazýváme **zárodek (embryo)**.

3. období do konce těhotenství

Toto období je charakteristické hlavně růstem jednotlivých orgánů. Teprve v této době můžeme mluvit o **lidském plodu(fetus)**.

Uzel dává za pravdu Císařové, že **porod není jeden okamžik, ale období**. S Mitlöhnerem a Řezňákovou se zase shoduje v tom, že za živého člověka považuje živě narozený lidský plod, který alespoň jednou vydechl a u kterého ještě nenastala biologická smrt. Upozorňuje na to, že **první výdech není ještě okamžikem porodu, ale okamžikem narození**.³⁰

Svůj příspěvek ukončuje větou, že: „Jedinými dvěma jistými a pevně definovanými body ve vývoji lidské osoby je okamžik početí a okamžik porodu. Mezi těmito mezníky leží devítiměsíční období neustálých změn a vývoje, šedá zóna, ve které je nesmírně obtížné vytyčovat jakékoliv pevně stanovené hranice.“³¹

---

²⁸ Kühn, Z.: K otázce vymezení pojmu lidského plodu z hlediska trestního práva. Trestní právo, č. 10/1998, str. 20

²⁹ Uzel, R.: Porod a počátek života. Trestní právo, č. 4/1999, str. 12-13

³⁰ Uzel, R.: Porod a počátek života. Trestní právo, č. 4/1999, str. 13

³¹ Uzel, R.: Porod a počátek života. Trestní právo, č. 4/1999, str. 13

Kučera v souvislosti s výše uvedenými články uvádí:

Tento autor pouze hodnotí články Mitlöhnerna s Řezňákovou, Dolenského a Císařové. Sám nic nového neuvádí, jen dospěl k názoru, že určení, zda se jedná již o novorozené dítě nebo nikoliv, určí vždy až znalec z oboru soudního lékařství, který bude v konkrétním případě povolán. Dle něj tedy výklad § 220 DTZ určí v každém jednotlivém případě soudní lékařství.³²

4.3 Lidský život a jeho konec

Pojem smrti vymezila lékařská věda jako **biologickou (cerebrální) smrt mozku, což je takový stav organismu, u kterého je obnovení všech funkcí již vyloučeno.**³³

Tuto definici přijalo i české trestní právo. Z pohledu lékařské vědy se jedná o proces trvající delší dobu, pro právo je to takový okamžik, kdy se proces zániku organismu stává ireversibilním, tj. neschopným být zpětně uveden v původní stav.³⁴

Určení přesného okamžiku smrti je důležité hlavně z hlediska darování a transplantací tkání a orgánů. V § 10 zákona č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon).

Ustanovení § 10 odst. 3 stanoví:

Smrt³⁵ se zjišťuje prokázáním :

- a) nezvratné zástavy krevního oběhu,
- b) nevratné ztráty funkce celého mozku, včetně mozkového kmene v případech, kdy jsou funkce dýchání nebo krevního oběhu udržovány uměle (dále jen „smrt mozku“).

V souvislosti s pojmem biologická (cerebrální) smrt mozku je nutné vysvětlit i pojem klinická smrt, který byl nahrazen právě pojmem biologická smrt mozku. Příčinou nahrazení tohoto pojmu je v současné době velmi vyspělá úroveň medicíny, a tak klinickou smrt nelze považovat za smrt dle § 219 DTZ. Lékaři jsou v současnosti schopni obnovit činnost životně nezbytných funkcí (obnovení činnosti srdce při jeho zástavě) a zachránit tak život člověka. Klinickou smrtí tedy rozumíme faktické zastavení vitálních funkcí, které lze obnovit.³⁶

---

³² Kučera, J.: Quis novit momentum partus (navitatis)? Zdravotnictví a právo, č. 12/1999, str. 10

³³ Rozh. č. 16/1986 Sb. rozh. tr.

³⁴ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 26. vyd., Linde, Praha 2008, str. 272

³⁵ Smrtí se rozumí nevratná ztráta funkce celého mozku, včetně mozkového kmene (§ 2 písm e).

³⁶ Rozh. č. 41/1976 Sb. rozh. tr.

4.4 Euthanasie

Původ slova euthanasie pochází z řeckého slova euthanatos, kdy „eu“ znamená dobrý a „thanatos“ znamená smrt. Původně znamenalo všestrannou pomoc umírajícímu člověku zaměřenou na zmírnění tělesných bolestí a duševních úzkostí. V dnešní době euthanasie znamená úmyslné urychlení smrti na přání pacienta nebo jeho rodiny.³⁷

Na úvod bych rád uvedl stanoviska několika největších světových cítkví k otázce euthanasie. Římskokatolická církev v roce 1957 připustila možnost použít se souhlasem pacienta postupně se zvyšující dávky tlumících léků, které by mohly přispět ke zkrácení života pacienta, v roce 1980 ovšem tzv. „Deklarace o euthanasii“ odsoudila vědomé poskytnutí péče, jejímž následkem by bylo zmaření lidského života. V letech 1992 a 1995 byly vydány Katechismus katolické církve a Evangelium vitae, které usmrcení pacienta z milosti považuje za úmyslnou vraždu. Stejně tak považuje euthanasii za nepřijatelnou také islám, dle kterého není dovoleno vzít život sobě nebo jinému. Židovské náboženství také zakazuje jakékoliv jednání, které má zkrátit život nemocného. Judaismus je orientován na pozemský život, který považuje jako absolutní hodnotu a dar od Boha. Vyléčení nemocného je prvořadé také proto, aby člověk mohl dále sloužit Bohu. Všechna tato světová náboženství považují euthanasii za nepřijatelnou a její provedení za vraždu.³⁸

Pro posouzení jednání z hlediska trestního práva se nově nehodnotí stupeň nebezpečnosti činu pro společnost, nýbrž splnění znaků uvedených v zákoně. Svolení k určitému jednání je důvodem vylučujícím trestnost nebo důvodem ke snížení trestu odnětí svobody. Euthanasie je případ uspíšení nebo i způsobení smrti z útrpnosti, kdy stupeň nebezpečnosti činu pro společnost klesá na velmi nízkou úroveň. V našem pojetí trestního práva je toto jednání chápáno bez dalšího jako vražda.

Názory na euthanasii a její provádění se značně liší. Jsou státy, ve kterých je euthanasie legální (př. Nizozemsko), jsou však státy, ve kterých se jedná o vraždu (př. ČR). Světová asociace lékařů označila euthanasii jako neetické jednání.³⁹ Z lékařského pohledu je toto pojetí logické, lékaři přísahají ochranu života a zdraví, a proto je pro ně takovéto jednání jen těžko představitelné.

---

³⁷ Urbánek, J.: Eutanázie – problém napětí mezi lékařstvím, etikou a právem. Trestní právo č. 9/2007, str. 9

³⁸ Urbánek, J.: Eutanázie – problém napětí mezi lékařstvím, etikou a právem. Trestní právo č. 9/2007, str. 10

³⁹ Císařová, D., Sovová, O.: Trestní právo a zdravotnictví. 2. vydání, LexisNexis, Praha, 2004, str. 106.

Argumentace proti euthanasii souvisí i se stupněm rychlosti vývoje lékařské vědy, kdy se nově otvírají možnosti transplantací, resuscitací a dalších nejnovějších postupů, které umožňují zachránit život i ve zdánlivě „beznadějných“ případech.

Otázka zda-li žít život, kdy je člověk trvale upoután na lůžko, trpí velkými bolestmi a není schopen ani komunikovat s okolím nebo jej ukončit je filozofická, etická a samozřejmě právní. Univerzální řešení neexistuje, je odvislé od názoru každého jedince a jeho situace.

Známe dva základní způsoby provedení euthanasie, a to euthanasii aktivní a pasivní.

Pasivní euthanasií rozumíme jednání ke kterým dochází nejčastěji ve zdravotnických zařízeních a to tak, že pacient dá souhlas k nezbytnému zákroku, ovšem odmítne podstoupit další léčbu. Toto rozhodnutí pacienta musí lékař respektovat. V případě zhoršení stavu vedoucímu dokonce i k úmrtí na základě takového rozhodnutí pacienta lze označit za pasivní euthanasii.⁴⁰

Aktivní euthanasii charakterizujeme jako jednání spočívající např. v podání určitého preparátu, který způsobí úmrtí. Z lékařského hlediska však dochází k dalším členěním euthanasie. Rozlišuje se například euthanasie raná, kterou rozumíme usmrcení malformovaných novorozenců, dále pak euthanasie prenatální, která se týká usmrcení při negativním vývoji lidského plodu. Dále se v souvislosti s euthanasií zmiňuje pojem dysthanasie, která spočívá v umělém udržování člověka při životě, ačkoliv je nevléčitelně nemocný, přičemž mu tento stav působí velké utrpení.⁴¹

Aktivní euthanasie je postupem de lege lata trestným a hodnotí se dle § 140 TZ tj. jako vražda. V případě usmrcení na žádost je toto řešení kritizováno a není považováno za právně vhodné. Jako juristicky vhodnější se jeví řešení v podobě privilegované skutkové podstaty.⁴² V současné době není v zákoně nijak rozlišeno jednání ve smyslu aktivní euthanasie, od jednání která jsou společensky více nebezpečná. Posouzení záleží vždy na soudci a na závažnosti a složitosti konkrétního případu. V tomto ohledu je na zákonodárci aby tento současný stav odboural a poskytl soudcům, pokud ne již konkrétní ustanovení jak soudit, tak alespoň vodítka, kterými se soudci mohou řídit.

Trestní zákon původně se zpracováním euthanasie počítal, poté došlo vzhledem k morální otázce k odbourání euthanasie a její úpravě do zvláštního zákona, na jehož

---

⁴⁰ Císařová, D., Sovová, O.: Trestní právo a zdravotnictví. 2. vydání, LexisNexis, Praha, 2004, str. 106.

⁴¹ Urbánek, J.: Eutanázie – problém napětí mezi lékařstvím, etikou a právem. Trestní právo č. 9/2007, str. 9

⁴² Pletková, K.: Euthanasie – úvahy de lege ferenda, Zdravotnictví a právo č. 10/2008, str. 4

znění se ovšem dodnes nejsou zákonodárci schopni usnést, a tedy ani nový trestní zákon, a ani žádný jiný tuto problematiku neřeší.

§ 115 Usmrcení na žádost (tak jak jej obsahoval původní návrh současného trestního zákona)

- 1) Kdo ze soucitu usmrtí nevyлéčitelně nemocnou osobu, která trpí somatickou nemocí, na její vážně míněnou a naléhavou žádost, bude potrestán odnětím svobody až na šest let.
- 2) Vážně míněnou a naléhavou žádostí se rozumí svobodný a určitý projev vůle osoby starší osmnácti let, která není zbavena, ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům a není stížena duševní poruchou, jednoznačně a důrazně směřující k jejímu vlastnímu usmrcení.

Nečinnost zákonodárce v oblasti euthanasie není příkladem pouze v České republice. Sousední Slovensko mělo postup ohledně euthanasie přesně stejný a i se stejným výsledkem. Je těžké stanovit hranice, kdy už se může euthanasie provést, a kdy ještě ne. Toto rozhodnutí souvisí s vnitřním přesvědčením, morálními hodnotami a úctou k lidskému životu. A pokud si představíme ad absurdum v jakých mezích by se euthanasie dalo zneužít, například v případě nedostatečné úpravy zjišťování vůle pacienta neschopného vyjádřit svůj souhlas resp. nesouhlas s léčbou, je možná současný stav bezpečnější.

Aby nebylo výše uvedené konstatování jen suchým výpisem několika slov, pak si dovoluji uvést příklad privilegované skutkové podstaty usmrcení, která vychází z příkladu uveřejněném Burdou v jeho monografii *Trestné činy proti životu a zdraví*, Heuréka, Šamorín 2006 upravené dle mého přesvědčení:

Euthanasie

(1) *Kdo vykoná euthanasii, bude potrestán odnětím svobody na _____*

(2) *Euthanasii se pro účel tohoto zákona rozumí úmyslné usmrcení jiného (dále jen „žadatele“) s úmyslem ukončit jeho trvalé a nesnesitelné utrpení, za současného splnění následujících podmínek:*

- a) *žadatel o své usmrcení požádá,*
- b) *žadatelova žádost je prokazatelná a je myšlena vážně,*

- c) *žadatelovo trvalé a nesnesitelné fyzické utrpení je způsobené nemocí nebo úrazem, který s vysokou mírou pravděpodobnosti povede k blízkému úmrtí žadatele,*
- d) *vysoká míra pravděpodobnosti úmrtí žadatele je potvrzena nejméně dvěma lékaři se specializujícími se na danou lékařskou oblast,*
- e) *nejméně dva lékaři specializující se na danou lékařskou oblast potvrdí, že tuto nemoc nebo úraz v souladu se současným stavem lékařských poznatků nebude možné teď ani v blízké budoucnosti vyléčit ani dlouhodobě zmírnit trvajícím nesnesitelné utrpení žadatele na snesitelnou míru.*

(3) Nejedná se o euthanasii, pokud pachatel získá činem uvedeným v odstavci 2 majetkový prospěch, který by jinak nezískal, kdyby žadatel později zemřel přirozenou smrtí.

„Trvalé nesnesitelné utrpení“ nastane, když se vědomí osoby dlouhodobě a neodvratně v převažující části času, ve které je osoba schopná vnímat zaměřuje na fyzickou bolest (případně duševní trauma, které je však vždy spojené s nemocí nebo úrazem).

K vytvoření privilegovaných skutkových podstat přistoupila řada evropských států (SRN, Rakousko, Švýcarsko, Polsko, Dánsko, Norsko, Finsko a Island). Stěžejním argumentem pro vytvoření privilegované skutkové podstaty trestného činu usmrcení na žádost byl fakt, že se jedná o akt ve společnosti vnímaný jako ne zcela výjimečný, a tedy potřebný a zralý pro právní regulaci, a že okolnosti, za kterých k němu dochází jsou specifické.⁴³

Projděme si několik právních úprav euthanasie.

Nizemsko

Je uváděno jako země, která první na světě legalizovala euthanasii. Právní úprava ponechává obecnou trestnost usmrcení na žádost, ale zároveň zavazuje lékaře, který určitým způsobem ukončí lidský život, aby tuto skutečnost neprodleně oznámil veřejnému žalobci, přičemž jeho postup zásadně není trestným činem. Oznámení je přísně formalizované a kritéria pro použití euthanasie jsou následující:

---

⁴³ Gerloch, A.: Teorie práva, Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 290

- 1) Žádost pochází od pacienta a musí být svobodná, dobře uvážená, pevná a nezvratná.
- 2) Zdravotní stav musí působit pacientovi nesnesitelné útrapy bez perspektivy zlepšení.
- 3) Pacient je o svém zdravotním stavu a jeho perspektivách dobře informován.
- 4) Eutanázie musí být posledním opatřením. Musí být vzaty v úvahu a hledány všechny alternativy ke zmírnění situace pacienta.
- 5) Eutanázie musí být provedena lékařem.
- 6) Lékař musí provést eutanázii nejméně s jedním dalším lékařem, který má zkušenosti v této oblasti a který pacienta vyšetřil.⁴⁴

Belgie

V Belgii je euthanasie upravena zákonem o eutanázii z roku 2001. Dle něj musí lékař splnit zákonem stanovené podmínky, aby se vyhnul trestní odpovědnosti za její provedení. Tyto podmínky jsou následující:

- 1) Pacient je v okamžiku podání žádosti o usmrcení dospělý nebo prohlášen za dospělého, je schopen komunikace a při smyslech.
- 2) Žádost je formulována dobrovolným způsobem, po uvážení a opakovaně není důsledkem vnějšího nátlaku.
- 3) Pacient se nachází ve zdravotním stavu, v němž trpí trvale nesnesitelně fyzicky nebo psychickým, a toto utrpení nelze zmírnit, přičemž takový zdravotní stav vznikl v důsledku úrazu nebo patologického stavu závažného a neléčitelného.

Právní řády těchto dvou států poskytují v Evropě pacientovi právo na usmrcení. Ostatní státy upravují euthanasii pouze jako privilegovanou skutkovou podstatu k vraždě.

Je s podivem, že kvalifikovanou skutkovou podstatu vraždy v případě těžce nemocného znal již Uherský trestní zákoník o zločinech a přečinech, jež platil na území Slovenska až do roku 1950, tedy v době, kdy byla společnost o hodně více duchovně založena.

Současná společnost ještě není připravena na legislativní posun v oblasti euthanasie, jakkoliv by to bylo žádoucí.⁴⁵

---

⁴⁴ Urbánek, J.: Eutanázie – problém napětí mezi lékařstvím, etikou a právem. Trestní právo č. 9/2007, str. 12

⁴⁵ Pletková, K.: Euthanasie – úvahy de lege ferenda, Zdravotnictví a právo č. 10/2008, str. 5

Ještě více zarážející je stav jak v ČR, tak na Slovensku, kdy člověk, který se euthanasie dopustí bude souzen dle nejvíce trestných skutkových podstat proti životu a zdraví v důsledku absence materiálního pojetí trestné činnosti.

Problematika euthanasie je natolik citlivá a složitá, že ji nelze vyřešit jediným ustanovením trestního zákona, a již vůbec ne prohlášením euthanasie ze beztrestnou, neboť je zvažít veškeré otázky lékařské, filozofické a právní.⁴⁶

Na závěr této části bych chtěl dodat, že euthanasie je dle mého názoru v některých případech skutečně jediným humánním řešením, a by měla být povolena, a právem také upravená.

V závěru této části bych se ještě rád zmínil o problematice pokynů „DO NOT RESUSCITATE“ (dále jen „DNR“)

Tento příkaz vyjadřuje vůli pacienta, aby v případě zástavy krevního oběhu nebyla zahájována resuscitace pacienta, ať už o tom bylo rozhodnuto samotným pacientem nebo ošetřujícím lékařem.

Pokyn DNR má výrazně dichotomický charakter – na jedné straně je prostřednictvím tohoto institutu přiznáno pacientovi právo autonomně rozhodovat o své léčbě a tedy i o jejím odmítnutí do budoucna, na straně druhé je však těmito pokyny právo na sebeurčení zcela potlačeno, a to v případě lékařského paternalismu a nezahájení resuscitace na příkaz lékaře aniž o tom pacienta vyrozuměl.

Pokyn DNR je doménou zejména anglosaských právních řádů, tedy Velké Británie a Spojených států amerických.

Pokyny DNR jsou ve zdravotnické lékařské praxi používány a uznávány po desetiletí, a právě z toho důvodu jsou možná při porovnání s problematikou odpojování od přístrojů považovány téměř za prosty veškeré kontroverze.

Příkladem problémů s pokynem DNR vydaným lékařem je výzkum provedený ve Velké Británii, kdy lékaři považovali ze vzorku 255 pacientů za pacienty s dobrou kvalitou života pouze 9% z nich a zbytek pacientů by dle zařazení lékařů spadal pod pokyn DNR. Samotní pacienti však svou kvalitu života hodnotili tak, že 55% z nich bylo přesvědčeno, že jejich kvalita života je dobrá! V Británii rozhoduje o DNR ošetřující lékař, což je alarmující nejen vzhledem k výše uvedeným protichůdným názorům, ale

---

⁴⁶ Pletková, K.: Euthanasie – úvahy de lege ferenda, Zdravotnictví a právo č. 10/2008, str. 6

dále také proto, že pro 71% lékařů je uvážení kvality života pacienta rozhodujícím faktorem při rozhodování, zda zahajovat či nezahajovat resuscitaci.

Další výzkum, tentokrát v USA prokázal, že pouhých 14% pacientů je o možnosti sepsání příkazu DNR informováno. Lékaři se tuto variantu pacientům bojí navrhnout a pacient sám o ní nechce mluvit a čeká, že mu tuto možnost navrhne lékař.

Specifickým rozhodnutím je pacientovo sepsání tzv. advance directives, což znamená, že pacient svým prohlášením znemožní poskytovateli zdravotní péče provést takové úkony, které dle advance directives odmítá.⁴⁷

Ve spojených státech je problematika advance directives složitější vzhledem ke vzájemně se lišícím zákonům jednotlivých států vylučujících tzv. living will.

Dalším problémem je vymezení advance directives, protože se v praxi velmi často stává, že pacient s upravenými advance directives nedostává lékařskou péči v plném rozsahu. Lékařský personál totiž bere vyhotovení advance directives jako demonstraci pacienta ve smyslu vzdání se boje se svou nemocí.

Tvrdým faktickým ukazatelem je skutečnost, že 6% z celkového počtu zemřelých pacientů, kteří neměli sepsané advance directives stály zdravotní pojišťovny 28% veškerých nákladů na zdravotní péči. Je tedy advance directives skutečně uplatňováno jako vůle pacienta nebo zástěrka pro zdravotní pojišťovny a lékaře, aby mohly v případě vysokých nákladů „splnit“ přání pacienta?

Právní řád České republiky používání pokynů Do Not Resuscitate ani sepsání advance directives neumožňuje a jakékoliv jednání lékaře spočívající v nezahájení lékařského ošetření by tak splnilo znaky trestného činu neposkytnutí pomoci. Vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem jsem za současný stav přinejmenším vděčný.

---

⁴⁷ Peterková, H.: Pokyny Do Not Resuscitate a problematika neposkytnutí pomoci. Trestní právo č. 9/2009, str. 4

5. Současná právní úprava - jednotlivé trestné činy proti životu a zdraví v komparaci s úpravou dle zákona 140/1961 Sb.

V této části své rigorózní práce budu popisovat jednotlivé trestné činy tak, jak jsou seřazeny v novém trestním zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákon, který nabyl účinnost dne 1.1. 2010 a můj komentář bude vycházet hlavně z důvodové zprávy a dostupné literatury k tomuto zákonu. Současně s tímto budu každý trestný čin (pokud má ekvivalent) komparovat s úpravou zákona č. 140/1961 Sb., a to z důvodu objasnění změn, které se odehrály při rekodifikaci. Vyjádřím rozdíl v pohledu na ochranu života a zdraví v obou zákonech a skutečnost, jaká důležitost je životu a zdraví připisována po několika desetiletích vývoje v demokratickém zřízení. Rozdíly budou markantní hlavně ze systému řazení jednotlivých hlav i celkového pojetí. V novém zákoně očekávám zvýšené trestní postihy za všechny trestné činy spadající do první hlavy trestního zákona.

Trestné činy proti životu nepředstavují v českých poměrech příliš častý jev (vynecháme-li počet těchto trestných činů odehrávajících se v dopravě), nicméně obsahují jak vraždu, která je jedním z nejzávažnějších trestných činů vůbec a lze za ni udělit výjimečný trest, a to i trest odnětí svobody na doživotí, tak i trestné činy ublížení na zdraví z nedbalosti a rvačku, které patří k trestným činům méně nebezpečným. Tyto rozdíly jsou mezi nimi vyjádřeny výší zákonné trestní sazby, která pak zásadně ovlivňuje i ukládání trestu co do druhu a výměry.⁴⁸

Nesmíme zapomínat, že hlava první zvláštní části trestního zákona, není jedinou částí, která by chránila život a zdraví. V mnohých kvalifikovaných skutkových podstatách najdeme způsobení těžké újmy na zdraví či usmrcení. Dle zákonodárcem tolik proklamovaného zvýšení ochrany života a zdraví, by se dalo očekávat zvýšení trestních sazeb i u těchto jednání, pokud jejich následkem je způsobení smrti či ublížení na zdraví. Opak je pravdou, a tak zatímco za způsobení smrti v případě trestných činů loupeže, braní rukojmí, vydírání, znásilnění, pohlavního zneužívání a dalších je v současnosti možné ukládat maximální tresty v rozmezí 8-18 let trestu odnětí svobody,

---

⁴⁸ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3.vydání. Praha: Linde 2008, str. 632

dřívější právní úprava po nabytí účinnosti zákona 320/2006 Sb. dovolovala uložení až výjimečného trestu v případě, že došlo k následku usmrcení poškozeného.

Na závěr úvodu této části bych chtěl připomenout, že přijetí nového trestního zákona provázely mnohé spekulace a ještě před dosažením účinnosti byl zákon novelizován.

5.1 Trestné činy proti životu

Pořadí zvláštní části trestního zákona se od 1.1.2010 shoduje s naprostou většinou trestněprávních kodexů v celém vyspělém světě. Trestné činy proti životu a zdraví zaujímají místa v první hlavě tak, jak to jejich důležitost vyžaduje.

Nový trestní zákon systematicky odděluje ochranu života od ochrany zdraví a příslušné trestné činy zařazuje do samostatných dílů. Do těchto dílů jsou nově řazeny i trestné činy proti osobám individuálně neurčeným (díl třetí). I trestné činy proti těhotným ženám představují samostatný díl. Dále zákonodárce přikládá značnou pozornost ochraně života v prenatálním vývoji.

Trestných činů, jejichž objektem je život nebo zdraví anebo které způsobují následky na životě či zdraví je více, a jsou obsaženy v dalších hlavách trestního zákona. Do prvního dílu první hlavy zvláštní části byly zařazeny hlavně trestné činy vraždy resp. vraždy po předchozím uvážení (§ 140 TZ), zabití (§141 TZ), vraždy novorozeného dítěte matkou (§ 142 TZ), usmrcení z nedbalosti (§ 143 TZ) a účast na sebevraždě (§ 144 TZ).

Nové pojetí obsahuje proti bývalému trestnímu zákonu zvýšené množství skutkových podstat, především v hlavě trestných činů proti životu a zdraví.

Objektem činů soustředěných v hlavě první, dílu prvním je primárně život a zdraví člověka, stejně jako vztahy, které bývají při páčání těchto trestných činů nejčastěji ohroženy.

Objektivní stránku charakterizuje **usmrcení**, které může být způsobeno jak konáním, tak nekonáním; dle toho rozlišujeme delikty na komisivní (pachatel koná) a omisivní (pachatel nekoná). **Následkem** trestného činu náležejícího do této hlavy je tedy zpravidla **smrt**.

Z hlediska **subjektivní stránky** se může jednat o trestné činy jak úmyslné, tak nedbalostní. Subjektivní stránka hraje důležitou úlohu pro kvalifikaci a výši trestu. U trestných činů proti životu je charakterizována jak úmyslem usmrtit nebo k usmrcení

příspěť⁴⁹ (vražda, zabití, vražda novorozeného dítěte matkou, účast na sebevraždě), tak nedbalostí (usmrcení z nedbalosti).

Vzhledem k významu života a zdraví zde **svolení poškozeného** nevylučuje trestní odpovědnost. Život je chráněn i tehdy, je-li osoba nevléčitelně smrtelně nemocná a její smrt je neodvratitelná.

5.1.1 Vražda - § 140 TZ

Vražda je trestný čin, jehož **objektem** je **lidský život**. Právo na život je základním právem každého člověka a je chráněno řadou mezinárodních dokumentů. V našem právním řádu jej nalezneme např. v Listině základních práv a svobod v čl. 6 odst. 1.

Pokud tedy víme, že objektem je lidský život, je nutné ohraničit si jej od jeho začátku po konec, jinak nejsme přesně schopni určit hranici, kdy je člověk mrtvý, či naopak ještě živý.

Pro účely trestního práva **život začíná okamžikem začátku porodu**, tento názor vychází z § 142 TZ, podle kterého je možno spáchat vraždu i usmrcením novorozeného dítěte při porodu.

Osobně se mi nejvíce zamlouvá definice, že za živého člověka je možno považovat jedince, který se narodil živý, a to fyziologickými porodními cestami nebo byl z těla matky vybraný operativními metodami a alespoň jednou se nadechl a u kterého ještě nenastala biologická smrt.⁵⁰

Za konec života je podle poznatků lékařské vědy považována **biologická (cerebrální) smrt mozku** – tj. stav, u kterého je obnovení všech životních funkcí již vyloučeno (soud. rozh. č. 41/1976 Sb. rozh. tr.). V případě, že došlo při úmyslném útoku ke klinické smrti, ale včasným lékařským zákrokem se podařilo životní funkce obnovit, je toto jednání pokusem trestného činu vraždy dle § 21 odst. 1, § 140 TZ (soud. rozh. č. 16/1986 Sb. rozh. tr.).

Čin nesoucí znaky vraždy dle § 140 TZ spáchaný na již mrtvém těle je rovněž kvalifikován jako pokus trestného činu vraždy, ačkoliv se jedná o nezpůsobilý pokus z důvodu nezpůsobilého předmětu útoku.

---

⁴⁹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy účinné od 1.1.2010. Praha: Leges, 2009, str. 476

⁵⁰ Ivor, J. a kol.: Trestné právo hmotné 2. Bratislava: Iura Edition 2006, str. 35

Z hlediska míry předchozí úvahy a rozmyslu pachatele třídíme vraždu na vraždu prostou (§ 140 TZ) a vraždu spáchanou s rozmyslem nebo po předchozím uvážení (§ 140 odst. 2 TZ).

Vražda prostá je vůči závažnějšímu typu vymezena negativně. To znamená, že následkem je usmrcení jiného bez rozmyslu nebo předchozího uvážení, při kterém ale pachatel nejednal ani v rozrušení, strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli, v afektu a podobných stavech.⁵¹

Vražda spáchaná s rozmyslem nebo po předchozím uvážení je v podstatě samostatnou skutkovou podstatou, i když jí není přiřazen vlastní paragraf, a proto se obsahově jedná o kvalifikovanou skutkovou podstatu vraždy. Mimo všechny znaky uvedené v zákoně týkající se vraždy se zde vyskytuje znak rozmyslu nebo předchozího uvážení.

Rozmysl je možno považovat za dělítko mezi vraždou prostou podle § 140 odst. 1 TZ a závažnějším typem vraždy podle § 140 odst. 2 TZ, neboť jde o méně intenzivní stupeň racionální kontroly pachatele nad trestným jednáním, než předchozí uvážení.⁵² Je v podstatě krátkým uvážením, při kterém má pachatel možnost zvážit důsledky svého jednání, ale i důvody, které jej mohou od vraždy odradit.

Předchozí uvážení se od rozmyslu liší v časovém určení. Doba mezi uvážením a konáním je zde delší než v případě rozmyslu a zpravidla obsahuje i určitý plán, tj. prostředky, místo, čas a způsob provedení. V případě kvalifikace vraždy spáchané s rozmyslem nebo po předchozím uvážení je toto stadium charakterizováno jako stadium přípravy.

K výše uvedenému popisu je věnována část 5.1.3 rigorózní práce.

Objektivní stránka je vymezena následkem a tím je v tomto případě **usmrcení**. V zákoně není vymezeno, zda se musí jednat o rychlý útok jednou ranou či naopak dlouhodobé týrání a zlé nakládání. Jednání může být jak komisivní, tak omisivní, pokud je jeho cílem usmrtit. Opomene-li někdo konání vycházející z jeho právních povinností, tedy z § 112 TZ, je opomenutí stavěno na roveň konání. Opomenutí jeho povinností morálních však nestačí. Způsobí-li někdo jinému smrt zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, je to naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu vraždy (§ 140

---

⁵¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, str. 476

⁵² Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, in Jelínek, J. (ed): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní konference Olomoucké právnické dny. Leges, Praha 2009, str. 78.

odst. 3, písm. i) a bude to důvod pro užití přísnější trestní sazby.⁵³ Tímto se rozumí útok vedený extrémně vysokou mírou brutality (dobou, kterou vystavili pachatelé oběť útrapám, bolesti, které musela trpět, duševní útrapy...), která se vymyká způsobu provedení většiny trestných činů tohoto druhu (soud. rozh. č. 42/1994 Sb. rozh. tr.).

Došlo-li jedním jednáním (jedním skutkem) k usmrcení dvou a více osob, hodnotí se toto konání buď jako jeden trestný čin vraždy nebo jako trestný čin v kvalifikované skutkové podstatě jako § 140 odst. 3 písm. a).

K usmrcení více osob posuzovaného jako jeden skutek dochází v soudní praxi v následujících situacích:

- pachatel jedním jednáním usmrtí dvě a více osob najednou (zapálí dům)
- pachatel jednáním vytváří podmínky k usmrcení dvou nebo více osob
- pachatel usmrtí jednu (nebo více) osobu, aby si vytvořil podmínky pro usmrcení osoby další nebo pro spáchání jiného trestného činu
- pachatel útoky na život dvou nebo více osob zároveň naplňuje nebo začne naplňovat objektivní stránku dalšího závažného trestného činu. „Nutná je však kvalifikace trestným činem vraždy dle § 140 TZ, aby trestný čin, jehož objektivní stránka je útoky na život dvou nebo více osob naplňována, nebyl vůči němu ve vztahu speciality.“⁵⁴ V tomto případě bude jednočinný souběh trestného činu vraždy s takovým trestným činem vyloučen (soud. rozh. č. 16/1986 Sb. rozh. tr).

Spáchá-li pachatel trestného činu vraždy skutek opětovně, naplní tak rovněž znaky kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, a to bude důvodem k použití vyšší trestní sazby.

Mezi okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby dle § 140 odst. 3 tedy patří:

- těžší následek (usmrcení dvou a více osob)
- ochrana více ohrožených osob (těhotná žena, dítě mladší patnácti let, úřední osoba při nebo pro výkon její pravomoci, svědek, znalec nebo tlumočník, zdravotní pracovník při výkonu jeho povolání, jiný pro jeho domnělou nebo skutečnou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání)
- závažný způsob spáchání trestného činu (opětovně nebo zvláště surovým nebo trýznivým způsobem)
- zavrženíhodná pohnutka (získat pro sebe nebo jiného majetkový prospěch nebo snaha zakrýt či usnadnit jiný trestný čin).

---

⁵³ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, s. 482

⁵⁴ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Linde 2008, str. 649

Samotné jednání pachatele vedoucí k usmrcení těhotné ženy nelze právně posoudit jako pokus trestného činu vraždy proti dvěma osobám, neboť lidský plod dle výkladu výše nelze považovat za lidského jedince (jako předmět útoku). Pachatel takového jednání se dopustí trestného činu dle § 140 odst. 3 písm. b) (soud. rozh. č. 43/2006 Sb. rozh. tr.), tj. dopustí se vraždy na těhotné ženě, přičemž se dopustí kvalifikovaného trestného činu, za který mu hrozí až výjimečný trest.

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby se vztahují k oběma typům vraždy. Díky této legislativní úpravě je sazba za spáchání trestného činu vraždy a trestného činu vraždy s rozmyslem nebo po předchozím uvážení stejná, což považuji za zcela nevhodné. Zákonodárce tak mohl vraždu s rozmyslem a po předchozím uvážení přímo zařadit do výčtu odstavce třetího mezi okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby a odstavec dvě tak zcela vypustit. Předešl by tak současným sporům, zda se jedná o kvalifikovanou skutkovou podstatu nebo o skutkovou podstatu samostatnou. Závažnosti takového jednání dle mého názoru trestní sazba odpovídá. Neexistencí kvalifikovaných skutkových podstat vraždy spáchané s rozmyslem a po předchozím uvážení tak vzniká dojem vytvoření této skutkové podstaty „jen na oko“, abychom nějakou skutkovou podstatu měli.

Pachatelem trestného činu vraždy může být kdokoliv vyjma těhotné matky za okolností uvedených v § 142 TZ.

Při posuzování **subjektivní stránky** je nutno hledat **úmysl** pachatele. Tento nemusí být přímý, musí se ale vztahovat k vyvolání následku, tj. usmrcení. Útočník sice může napadat tělesnou integritu a způsobit smrt, nemusí se ale jednat o trestný čin vraždy.

Rozdíl mezi vraždou a trestným činem ublížení na zdraví s následkem smrti spočívá jen ve formě zavinění. Pro posouzení, zda jde o pokus vraždy nebo o dokonáný trestný čin ublížení na zdraví je rozhodující subjektivní stránka, totiž k jakému následku směřoval úmysl pachatele. Zavinění pachatele je v těchto případech hlavním kritériem právní kvalifikace a tím i užití trestní sazby, která je v případě těchto dvou trestných činů značně rozdílná. Jde o kvalifikační okolnosti v případech úmyslného usmrcení charakterizující způsob rozhodování pachatele směřující k úmyslnému zavinění.⁵⁵

Zkoumání, zda pachatel jednal s úmyslem napadeného zavraždit či nikoliv, je složité, musíme vycházet z okolností, za nichž pachatel útočil, nástroje, který pachatel použil, způsobu, jakým byl útok proveden, jaký byl motiv, zda měl ze smrti poškozeného

---

⁵⁵ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, str. 480

pachatel prospěch, co útoku předcházelo, na jakou část těla byl útok veden vzhledem k umístění orgánů důležitých pro život atd. Pouze v případě, že po objasnění všech těchto skutečností není pochyb o úmyslu, ať již přímém, či nepřímém, je možno uzнат jej trestným činem vraždy. Předešlé chování pachatele, ať již hrozby, teatrální výstupy, předstírané jednání, hádka či silácké řeči nesvědčí o úmyslu provést vraždu.

Jednou z úvah pro odpověď na otázku, zda chtěl pachatel oběť skutečně zabít, nám může být odpověď na otázku, jak se snažil vraždu utajit.

„Pachatel si je vědom, že mu prospívá, jestliže zůstane akt vraždy neodhalen nebo bude odhalen co nejdéle po činu. Na druhé straně si je ale též vědom, že utajováním činu vznikají nové stopy a prodlužuje se doba jeho pobytu na místě činu, čímž se zvyšuje možnost jeho odhalení. Pro utajování vraždy se pachatel rozhodne, není-li v časové tísní (věděl, že nebude v časové tísní). Zpravidla volí časově, prostorově a fyzicky nenáročné způsoby utajování (neplánoval oběť zabít). K časově náročným a složitým způsobům utajování se pachatel také rozhodne, je-li mezi ním a obětí nebo místem činu bližší vztah, neboť si je vědom toho, že v takovém případě bude po nález mrtvoly zahrnut do okruhu podezřelých osob.“⁵⁶

Budeme-li zjišťovat důvody vražd, zjistíme, že jsou stále stejné. Jedná se o vraždy loupežné, kvůli majetku, z důvodu zastření jiné trestné činnosti, žárlivost, nevěra, odplata za týrání, strádání a způsobení příkoří, usmrcení při překročení mezí nutné obrany, popřípadě jednání v nepřičetnosti.

Jako úmyslný trestný čin vraždy se posuzuje jednání, kdy pachatel chtěl usmrtit sám sebe, avšak jako smrtící mechanismus si vybral srážku s protijedoucím motorovým vozidlem. Jeho úmysl nutně zahrnoval reálnou hrozbu i pro život jiné osoby, pak lhostejnost k usmrcení jiného jako výraz kladného vztahu obviněného k možnému vzniku takového následku. Jedná se o úmyslné zavinění ve vztahu k trestnému činu vraždy dle § 140 TZ (soubor trestních rozhodnutí nejvyššího soudu, sešit 48, č. T 1121). Český právní řád nezná pojem euthanasie, což je „smrt ze soucitu“. Cílem takového usmrcení je zkrácení útrap umírajícího, případně i na jeho vlastní žádost.

Takovéto usmrcení výrazně snižuje stupeň nebezpečnosti pro společnost, ale ani trestní zákon ani žádný jiný právní předpis otázku euthanasie neupravuje. Vzhledem ke konkrétním případům je možné mimořádné (§ 58 odst. 1 TZ) snížení trestu odnětí

---

⁵⁶ Porada. V. a kol.: Kriminalistická metodika a vyšetřování. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2007, str. 82

svobody (soud. rozh. č. 6/1998 Sb. rozh. tr.) s ohledem na souhlas („prosbu“) poškozeného ukončit svůj život pro jeho bezvýchodnou, nejčastěji zdravotní situaci.

Vražda, tak ji definoval zákon č. 140/1961 Sb., neobsahovala několik kvalifikovaných jednání, které obsahuje nová úprava.

Jedná se o kvalifikovanou skutkovou podstatu vraždy na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, dále vražda zdravotnického pracovníka při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání, směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání povolání, postavení nebo funkce uloženou mu dle zákona.⁵⁷

Vzpomeneme-li si na záběry nočních výjezdů lékařů k velmi často opilým a agresivním řidičům, kteří se domáhají jako první ošetření tržné rány v oblasti tváře, ačkoliv jejich spolujezdci jsou zaklínění ve voze, někteří dokonce nejeví známky života, a kteří jsou schopni napadnout lékaře i jeho doprovod takovým způsobem, že lékař sám je měsíc v lékařském ošetřování; je jedině dobře, že takové jednání bylo do trestního zákona přesně uvedeno v konkrétních kvalifikovaných skutkových podstatách a to nejen u vraždy, ale také v souvislosti s těžkým ublížením na zdraví nebo ublížením na zdraví, kde k jeho aplikaci bude docházet častěji.

Výše uvedený případ sice popisuje povolání lékaře, stejně tak jsou ale ohrožováni při své práci hasiči, policisté i vojáci zasahující v různých povodňových situacích. Napadat ty, jejichž práce bychom si měli vážit a v žádném případě na ně útočit je od chvíle účinnosti trestního zákona č. 40/2009 Sb. jednoznačně trestným činem, ať nastane jakýkoliv následek.

Dalším rozdílem jsou samozřejmě trestní sazby, které se v porovnání s předchozí úpravou zvýšily tak, aby chránily nejdůležitější objekt společnosti.

Pro zajímavost bych chtěl popsat problematiku vraždy jak je definována a trestána v anglickém trestním právu se zaměřením na rozdíly v obou úpravách.

Anglické trestní právo, které platí pouze na území Anglie a Walesu (Skotsko a Severní Irsko mají své specifické úpravy) definici vraždy v žádném psaném právu neobsahuje. Jediným zdrojem ze kterého se při posuzování vraždy vychází, je common law. Jsou

---

⁵⁷ § 140 odst. 2 písm. e) a f) zákona č. 40/2009 Sb.

patrné snahy o kodifikaci trestního práva, nicméně úsilí o vypracování jednotného anglického trestního zákona prozatím vychází naprázdno.⁵⁸

Vražda je v anglickém trestním právu zařazena do kategorie deliktů označovaných jako usmrcení člověka („homicide“), kam jsou dále řazeny trestné činy zabití, zabití novorozence a způsobení smrti nebezpečným řízením či řízením pod vlivem alkoholu nebo drog.

Jako pro všechny trestné činy v Anglii je i pro vraždu typický soubor dvou stránek a to stránky vnitřní, charakterizované úmyslem způsobit smrt či těžkou újmu na zdraví poškozeného a stránky vnější, spočívající v neoprávněném usmrcení člověka za Královnina míru.

Vnější stránka je naplněna následkem neoprávněného usmrcení oběti pachatelem za Královnina míru. Vraždy se může pachatel dopustit na člověku nejdříve ve chvíli, kdy je živé dítě zcela mimo tělo matky, není vyžadováno, aby byla oddělena pupeční šňůra. Vnější stránka vraždy je však zachována i v případě, že útočník zasáhne matku, která v důsledku zásahu sice porodí živé dítě, to ale na následky zranění způsobené pachatelem zemře (R. v. Senior 1832). I za tento způsob usmrcení se pachateli uloží doživotní trest. Tento způsob usmrcení je zcela odlišný od české právní úpravy, kdy by pachatel byl odpovědný pouze za těžké ublížení na zdraví matky.

Usmrtit osobu je možné do doby, než u ní objektivně nastane biologická smrt mozku, což je institut odpovídající českému pojetí. V této souvislosti je nutné zmínit se o problematice euthanasie ze strany ošetřujícího lékaře. Sněmovna lordů se totiž rozhodla, že jako vraždu nebude kvalifikovat jednání, při kterém dojde ke smrti pacienta v případě že: „Rozhodujícím je to, zda primárním motivem obžalovaného lékaře je snaha ulevit pacientu od bolesti, či naopak snaha o urychlení jeho smrti“ (R. v. Adams), přičemž zkrácení života o minuty, dny či měsíce již nehraje roli.

Dále sněmovna lordů rozhodla, že: „Eventuální přerušování léčby je opomenutí, a to opomenutí, které nezakládá trestní odpovědnost, neboť zde neexistuje povinnost léčit pacienta, jestliže zde není naděje na zlepšení jeho zdravotního stavu a zároveň není v jeho zájmu, aby byl držen při životě“ (pro zajímavost: sněmovna byla schopná se na tomto názoru usnést na základě jediné žádosti ošetřujícího personálu).

Znak neoprávněnosti nebude naplněn pouze v případě sebeobrany a použití takové síly, která odpovídá daným okolnostem, přičemž pachatel může tuto sílu použít i ve prospěch

---

⁵⁸ Kučera, P.: Vražda v anglickém trestním právu, Trestněprávní revue č. 6/2008, str. 171

třetích osob. Poslední podmínkou je spáchání vraždy za Královnina míru, což znamená, že k následku nedošlo v zóně, která je vládou oficiálně považována za zónu válečnou.

Zajímavým institutem anglického trestního práva bylo pravidlo common law označované „do roka a do dne“, ze kterého plynulo, že oběť musí zemřít do roka a do dne od jednání obžalovaného. Vzhledem k pokroku lékařské vědy bylo toto pravidlo odstraněno, resp. si vyžádalo revizi. K této revizi však došlo až v roce 1996.

Vnitřní stránka je na rozdíl od naší současné i dřívější právní úpravy charakterizována úmyslem usmrtit oběť, nebo i jen úmyslem způsobit jí těžkou újmu na zdraví, což v České republice není přípustné. Tzv. zlý úmysl pachatele tedy v Anglii musí směřovat k usmrcení nebo způsobení těžké újmy na zdraví oběti.

Úmyslu pachatele se přisuzuje jeho běžný význam či smysl. Nerozlišuje se úmysl přímý či nepřímý ve smyslu našeho trestního zákona, ovšem v případech, kdy obžalovaný nejednal s cílem zabít oběť či způsobit jí těžkou újmu na zdraví, ačkoliv se toto jevilo jako pravděpodobný následek, je třeba porotu na tuto skutečnost upozornit (dle rozhodnutí Sněmovny lordů Woolin), že: „Úmysl bude přítomen jedině tehdy, jestliže zabití či těžká újma na zdraví byly v dané situaci prakticky jistým výsledkem jednání obžalovaného, a tento si uvedený fakt plně uvědomoval.“

V Anglii zastávaný názor je tedy striktněji vymezen. V Českém právu stačí, aby si pachatel uvědomoval, že svým jednáním **může způsobit** smrt oběti, zatímco v Anglii tento následek musí být **prakticky jistý**. Některá jednání pachatelů v ČR by tak nemusela znaky trestného činu vraždy dle anglického práva naplnit.⁵⁹ Opačný případ nastává v posouzení následku, kdy v ČR úmysl pachatele musí směřovat k usmrcení oběti, zatímco v Anglii postačí úmysl směřující k těžkému ublížení na zdraví, ačkoliv oběť poté zemře.

Tento zastávaný názor je v Anglii předmětem sporů. Odborná veřejnost se rozdělila na dva tábory, kdy jeden tvrdí, že tento názor je v rozporu s principem korespondence vnitřní strany se stránkou vnější. Podmínka korespondence tak nebude splněna. Zastánci současného pojetí tvrdí, že oběti nesejde na úmyslu pachatele směřujícímu ke způsobení těžké újmy na zdraví.

Pokud si uvědomíme, že za těžké ublížení na zdraví je v některých případech možno považovat i zlomení ruky a oběť poté z nějakého jiného důvodu zemře, přičemž pachateli hrozí trest odnětí svobody na doživotí jako obligatorní trest a to se jeho úmysl

---

⁵⁹ Kučera, P.: Vražda v anglickém trestním právu, Trestněprávní revue č. 6/2008, str. 174

k následku nevztahoval ani nedbalostí, pak se mi v současnosti uznávaná doktrína jeví jako nepřiměřená.

K vnitřní stránce stojí za zmínku opět staré pravidlo common law, dle kterého byl za vraždu odpovědný každý pachatel i v případě, kdy k usmrcení došlo při páčání jiné úmyslné závažné trestné činnosti. V současné době by však za vraždu byl pachatel odsouzen pouze v případě, že by byl prokázán zlý úmysl, který je k naplnění vraždy žádán (viz výše). Toto pravidlo byla v Anglii zrušeno až v roce 1957, přičemž v mnohých státech tvořících USA je toto pravidlo v plném rozsahu aplikováno dodnes.

Vražda je v Anglii trestána trestem nejvyšším, tedy odnětím svobody na doživotí, přičemž trest smrti byl v Anglii zrušen až v roce 1998 přijetím tzv. Crime and Disorder Act 1998.

Výkon trestu se rozkládá do tří částí, přičemž první a obligatorní je tzv. minimální doba trestu bez možnosti propuštění (činí doživotí – politická vražda, vražda dítěte či úkladná vražda dvou osob; nebo 30 let – smrt způsobená střelnou zbraní, sexuálním či rasovým podtextem aj. nebo 15 let – tzv. obyčejná vražda) po jejímž odpykání ve vězení nastává druhá část, kterou odsouzený tráví v nápravném zařízení a může požádat o podmíněné propuštění. Podmíněným propuštěním nastává třetí část, kdy pachatel sice pobývá na svobodě, ale podmínka propuštění jej tíží až do konce života.

System je tedy nastaven tak, aby pachatel byl za svůj čin potrestán, ovšem po odpykání minimální doby může dostat druhou šanci na opětovné zařazení do společnosti s podmínkou, tudíž společnost má nad pachatelem neustále kontrolu.

5.1.2 Zabití - § 141 TZ

Hlavní změnu v novém trestním zákoníku představuje zavedení nové privilegované skutkové podstaty trestného činu zabití.⁶⁰ Tato zcela nová skutková podstata má postihovat nižším trestem ty případy, ve kterých se pachatel dopustil úmyslného usmrcení „v silném rozrušení spočívajícím ve strachu, úleku nebo zmatku“ anebo pokud pachatel spáchal výše uvedený čin „v důsledku zavrženíhodného jednání poškozeného“.⁶¹

Společnost nebude pachatele tohoto trestného činu nazývat vrahem a společenské odsouzení nebude tak výrazné, jako doposud v podobných případech. Český

---

⁶⁰ § 141 odst. 1 odst. 2 z. č. 40/2009 Sb.

⁶¹ Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 62; obdobně též Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, s. 478

zákonodárce zavedením této skutkové podstaty reagoval jak na společenské potřeby, tak i na tlak akademické veřejnosti.

Taková úprava je v zahraničí relativně častá, zákonodárce odlišuje tyto případy jako společensky méně škodlivé. Takovouto úpravu má třeba Švýcarsko v § 113 svého trestního zákona, rovněž Polsko v čl. 148 § 4 polského trestního kodexu, a taktéž rakouská úprava v § 76 trestního zákona.

Jedná se o privilegovanou skutkovou podstatu k vraždě, která na rozdíl od většiny evropských trestních úprav není ryze afektdelikt – úmyslným usmrcením spáchaným v prudkém ospravedlnitelném hnutí mysli. Pojem „ospravedlnitelné“ hnutí mysli, které má následek usmrcení, znamená jistou míru pochopení jednání pachatele, když předchozí chování usmrcené oběti bylo výrazně konfliktní. Některé kodexy dokonce výslovně obsahují předchozí provokaci oběti jako jeden ze znaků tohoto trestného činu. Český zákonodárce zvolil znění „zavrženíhodné jednání poškozeného“ která dává soudní praxi rozsáhlé možnosti jeho výkladu, a tato skutečnost je na afektu ze strany pachatele nezávislá.

Přesné znění této skutkové podstaty bylo v době mezi platností a účinností této skutkové podstaty novelizováno, aby nemohlo být interpretováno příliš široce, a aby jednání pachatelů nemohlo být kvalifikováno touto privilegovanou skutkovou podstatou.

Právě kvůli výrazně jiným trestním sazbám, a z hlediska společenského, je nutné stanovit podmínky kvalifikace zabití přesně, jasně, a ne příliš široce.

Ustanovení o zabití obsahuje jak úmyslné jednání v silném rozrušení, strachu či úleku, které odpovídá úpravám afektdeliktu zahraničních právních úprav, tak i výše zmíněné zavrženíhodné jednání poškozeného, při kterém se afekt pachatele projevoval nemusí. Pro subsumpci jednání pachatele tedy postačí splnění jednoho z výše uvedených znaků. Jedná se totiž o znaky alternativní.

První z těchto znaků – úmyslné usmrcení v důsledku silného rozrušení, strachu či úleku představuje ospravedlnitelné důvody, jedná se například o ospravedlnitelnou nutnou obranu, kdy se pachatel dopustil intenzivního excesu ve strachu, leknutí, zmatku nebo panice.

Na rozdíl od nutné obrany a jiných okolností vylučujících protiprávnost, se ale bude v tomto případě stále jedná o jednání zákonem reprobované. Sice mírněji trestné, obsažené v privilegované skutkové podstatě, ale ne beztrestné.

Dle současné právní úpravy se tak jedná o silné rozrušení pachatele, které nastalo jako důsledek jeho emotivních stavů určité povahy, anebo o silné rozrušení pachatele, které

nastalo jako důsledek jednání poškozeného, jež je možno kvalifikovat jako zavrženíhodné.

V České republice volala po přesnějším rozdělení skutkové podstaty úmyslného usmrcení jak teorie tak praxe. Zákodárce tyto připomínky zohlednil a tuto skutkovou podstatu zavedl.

„Pachatelé vražd „situačních“, které jsou mnohdy výsledkem okamžiku a velmi často také viktimologickým zaviněním (oběť, lat. victima sama svým vlastním jednáním vytváří kriminogenní situaci, čímž potencionálního pachatele „vybízí“ k spáchání trestného činu a to např.: nezabezpečení svého majetku, vychloubání se před cizími osobami, cesta autobusem v nočních hodinách, opilost)⁶², jsou v současné době trestáni méně než např. pachatelé vydírání, útisku, pohlavního zneužívání, kuplířství, či obchodování s lidmi.

Jednotlivé emotivní stavy způsobující silné rozrušení jsou v § 141 TZ vyjmenovány demonstrativně, což ale neznamena, že každé zavrženíhodné jednání, poškozeného, privilegované rozrušení, které má původ v hněvu, zlobném afektu či pomstě bude kvalifikováno jako zabití. Pomůckou by mohlo být pohnutí pachatele z pohledu pocitu vlastní sebeobrany, ponížení, fyzického či duševního trýznění; tedy v žádném případě ne pocit útoku z důvodu nesmyslné potyčky, vypjaté situace nebo nezákonného či snad nemorálního chování. Rovněž se nemůže jednat o pocity z důvodu poškození či snad odebrání majetku, nemá-li takovéto jednání pro pachatele zcela zásadní existenční důvody. Pachatel mající negativní povahové vlastnosti typu zlobný afekt, zvýšená agresivita, sklon k zneužívání návykových látek se v případě jednání pod těmito vlivy nemůže této privilegované skutkové podstaty dovolat. V rámci této privilegované skutkové podstaty připadá v úvahu řešit případy, překročení mezí nutné obrany proti závažným útokům, zejména proti životu a zdraví.⁶³

Silné rozrušení

O této polehčující okolnosti platí vše již dříve uvedené. Nesmí se jednat o emoce popř. rozrušení každodenního typu, ale o silné a vystupňované emotivní zážitky vedoucí ke značnému zúžení vědomí pachatele, odstranění jeho zábran, současně však výrazně neovlivňující pachatelovu přičetnost.

V okamžiku konfliktu má rozrušení kritický dopad na pachatelovu schopnost racionálně hodnotit své jednání v celém kontextu událostí. Silné rozrušení vychází z potřeby

---

⁶² Novotný, O. - Zapletal, J. a kol.: Základy kriminologie, Praha: Karolinum, 1996, str. 54

⁶³ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, s. 478

pachatele bránit se před negativními dopady jednání vyvolaného někým jiným. Je to pud sebezáchovy pachatele, který je do jisté míry pochopitelný jeho okolím, a proto je jediné dobře, že vznikla tato nová skutková podstata. Pochopení, resp. omluvitelnost jednání se nevztahuje k osobě pachatele. Jeho jednání je v rozporu se zájmy chráněnými trestním zákonem, nicméně omluvitelná, resp. pochopitelná pro okolí je pachatelova reakce, jež vyplynula ze silného rozrušení, v němž pachatel jednal.

Které stavy budou odpovídat silnému rozrušení nám postupně bude vytvářet judikatura, která se postupem času mění tak, jak se mění postoje společnosti k jednotlivým jednáním.

Anglosaské právo si při posuzování pachatelova jednání klade otázku: „Jednal by v pachatelově situaci kterýkoliv jiný, rozumně uvažující, zákonů dbalý člověk v obdobném silném rozčílení?”

Současná společnost vyžaduje, aby projevy jejích příslušníků byly omezovány pouze na projevy jisté společenské tolerovatelnosti. Silný afekt pachatele by měl být důsledkem vysoce zátěžové, zcela zjevně obzvláště sociálně a psychicky náročné či vyhrocené situace. Tato však nemá vzniknout po předchozím vlastním protiprávním či zavrženímhodným jednáním pachatele. Nebude možno za zabití považovat zastřelení zasahujícího policistu, ačkoliv se bude jednat o zkratkovitou reakci například při zatýkání.

Znění § 141 TZ nepožaduje afekt trvající jen několik chvil, ačkoliv v naprosté většině se bude jednat o velmi krátce trvající spontánní afekt, jehož důsledkem bude okamžité usmrcení oběti. Silné afektivní napětí však může přetrvávat i značně dlouhou dobu v podobě tzv. afektu protahovaného či chronického.⁶⁴

Judikatura sama bude určovat jak dlouho může trvat afektivní jednání vycházející z dlouhodobého stresu, tíživé životní situace či zoufalství.

Hořák ve svých článcích *Vražda a zabití v novém trestním zákoně, Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem a Úmyslné usmrcení v afektu*, uveřejněných v Bulletinu advokacie a Trestním právu, navrhuje použití zabití i v některých případech rozšířených nebo tzv. společných sebevražd kdy se pachatelé rozhodnou řešit svou životní situaci usmrcením se navzájem. Dále navrhuje užití zabití např. v případě matky vycházející ze svízelné finanční situace, která jako východisko z této situace zvolí usmrcení sebe a svých dětí.

---

⁶⁴ Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 63

V tomto názoru s Hořákem nemohu souhlasit. Vychází z praxe jiných právních řádů. Ne snad, že by taková kvalifikace byla právně nesprávná, ale obě výše popsaná jednání jsou dle mého názoru klasickou vraždou tak, jak ji známe. Jedná se sice o dlouhodobý stres pachatele a existenční zoufalství, ale samotný akt pachatele který se pro tuto možnost může rozhodnout kdykoliv, bych jednoznačně nazval vraždou. Navíc samotné znění § 141 TZ dle mého názoru nepředpokládá, ani nenabízí možnost rozšíření aplikace na výše uvedené případy.

Švýcarské soudy umožnily aplikaci zabití dokonce i na případy usmrcení na žádost či dokonce na usmrcení ze soucitu. Jednalo se o případ, kdy rodiče usmrtili své těžce postižené dítě v obavách o jeho osud po jejich smrti. Aby takovéto jednání bylo aplikovatelné na ustanovení § 141 TZ, muselo by být jednání rodičů ovlivněno silným rozrušením nebo hnutím myslí odpovídajícím jejich situaci. A hlavně by toto jednání musel posuzovat soudce, který by měl vůli pochopit myšlenky, které je k danému činu vedly.

Současně tak případ, kdy se manžel stará o svou dlouhodobě nemocnou manželku, jejíž stav se neustále zhoršuje, jí při jednom z jejích záchvatů na její vlastní žádost při pohledu na její utrpení a prožívání nesnesitelných bolestí podá smrtící dávku utišujících léků. Je nesporné, že manželova reakce vychází z extrémně silného rozrušení a bezvýhodnosti situace. Jak se bude posuzovat jednání manžela? Vražda nebo zabití? I v tomto případě bude záležet hlavně na osobě soudce a posléze na judikatuře, která bude dle mého očekávání velmi bohatá.

Strach, úlek, zmatek

Strach, úlek a zmatek jsou okolnosti, které najdeme uvedeny v naprosté většině zahraničních právních úprav a patří mezi tzv. ospravedlnitelné okolnosti. Strach je emoce, již nikdo z nás nevyhledává, lidé se neradi bojí, cítí svírání v žaludku, představují si reakci na nebezpečí, které hrozí nebo hledají potenciální řešení složité životní situace. Popis strachu uvedeného v § 141 TZ je takový, že se musí jednat o strach mimořádné intenzity a závažnosti, který ústí v extrémní rozrušení pachatele. Musí se jednat o takový strach, jež vede pachatele k poruše objektu trestního práva, spočívající v lidském životě. Jedná se o strach, při kterém se sám pachatel bojí o svůj vlastní život, zdraví popř. mu hrozí velmi vážná újma. Takovéto konání je velmi blízké nutné obraně ačkoliv v této chvíli se pachatel nebrání ale útočí. Zabití může být

spácháno také v krajní nouzi, kdy pachatel vidíc poslední volné místo na záchranném člunu usmrtí jinou osobu, aby se sám na palubu člunu dostal.

Úlek a zmatek jsou dalšími okolnostmi podmiňujícími použití privilegované skutkové podstaty zabití. Zákonodárce uvedl tyto skutečnosti na základě znalosti situací, které mohou nastat například při požáru v zábavních halách, kdy jsou účastníci koncertu často posíljeni alkoholem či jinými látkami, reagují spontánně, nelogicky a zbrkle, a hlavně se za každou cenu snaží místo, kde jim hrozí smrt, opustit.

Kromě emocionálních reakcí popsaných výše, obsahuje skutková podstata zabití i specifickou pohnutku pachatele, jako okolnost podmiňující její aplikaci. Jedná se o provokaci – předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného, jež vyvolá reakci pachatele. Výše již bylo uvedeno, že provokace není dle dikce zákona spojena s afektem a předchozí zavrženíhodné jednání pachatele nemusí trestnému činu vraždy bezprostředně předcházet. Postačí, je-li toto jednání rozhodující nebo výlučnou příčinou jednání pachatele. Tímto zněním ponechal zákonodárce nůžky široce rozevřené a v některých případech mohou nastat problémy s přiřazením jednání pod tu kterou skutkovou podstatu. Napomáhat bude vždy skutečnost, zda bylo obětí způsobováno pachateli příkoří v takové míře, aby to odpovídalo následku trestného činu zabití, jímž je usmrcení poškozeného. Zavrženíhodným jednáním je třeba rozumět takové vědomé a úmyslné jednání poškozeného, které je z hlediska etických měřítek společnosti mimořádně zlé, zraňující a pro druhé ponižující či působící anebo hrozící způsobit závažnou újmu na právech fyzických osob.⁶⁵

Výše uvedený výčet budou splňovat: jednání proti fyzické integritě, týrání, psychické ponižování, vydírání, útoky na svobodu a důstojnost, šikana, domácí násilí, útisk, sexuální vydírání, porušování domovní svobody, šíření pravdivých údajů schopných způsobit psychickou újmu či šíření videozáznamu s choulostivým obsahem. Tyto všechny a ještě další činnosti mohou být zavrženíhodným jednáním oběti.

Problematickým bude zavrženíhodné jednání pachatele (majitele) proti oběti (zloděj) směřujícího k útoku na majetek. Trestným činem zabití bude možno kvalifikovat pouze taková jednání, která mají charakter existenčního ohrožení pachatele, výrazné snížení jeho životní úrovně nebo pád do sociální nejistoty. V některých případech se však nemusí jednat o drastické újmy na majetku uvedené v předchozí větě, ale postačí

---

⁶⁵ Jelínek, J. (ed): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní konference Olomoucké právníké dny. Leges, Praha 2009, str. 78-79

například zničení, popř. zcizení choulostivých nebo pro pachatele extrémně významných věcí osobní hodnoty (šperk od rodičů, usmrcení domácího mazlíčka). Majetková újma však nemusí nutně představovat jednání splňující znaky spáchání trestného činu nebo deliktu ve smyslu příslušných právních předpisů. I pachatel, který usmrtí poškozeného z důvodu jeho totálního finančního zruinování, jež není trestné vzhledem k neexistenci příslušného ustanovení, dopustí se tak trestného činu zabití a nikoliv vraždy. Protikladem bude ubití kapesního zloděje, kterého pachatel přistihl při činu. V tomto případě bude pachatel odpovědný za trestný čin vraždy dle § 140 TZ.

Specifikem naší právní úpravy týkající se trestného činu zabití je, že zavrženíhodné jednání poškozeného nemusí směřovat proti osobě pachatele, ani proti jeho nejbližšímu okolí. Mezi zavrženíhodným jednáním poškozeného a jeho úmyslným usmrcením musí být zachován kauzální nexus. Z toho musí být patrné, že se jedná o usmrcení v situaci, která do značné míry vycházela z omezování pachatele, a kdy pachatel řešil pocit tísně nebo pocit jiný, uvedený v § 141 TZ. Pachatel nemusí reagovat přímo na jednání poškozeného, může například reagovat na následky předchozího jednání poškozeného, které dosud trvají. Pachatel si je vědom příkoří, které mu bylo spácháno obětí, a toto příkoří je motivem jeho činu. Musí však zastávat takový postoj, který jeho jednání dodá jistého společenského ospravedlnění, ačkoliv se bude nadále jednat o trestný čin, jehož následkem je usmrcení člověka.

S Hořákem se ztotožňuji, že dle ustanovení o zabití budou hodnocena mnohá jednání pachatelů vycházející z intenzivních excesů při nutné obraně, spočívající v použití neodpovídající síly nebo prostředků, a dále také excesy extenzivní v případech, kdy se pachatel domnívá, že útok ještě trvá, ačkoliv již skončil.

I přesto, že tyto výše uvedené případy budou asi časté, nelze v žádném případě zabití právě s excesy v nutné obraně ztotožňovat. Ustanovení o zabití je specifické tím, že jednání pachatele je lidsky pochopitelné i ostatními jedinci společnosti a vyjadřuje spíše protiútok či odplatu než nepřiměřenou obranu.

Možná úskalí kvalifikace trestného činu zabití

Skutková podstata zabití dle § 141 TZ je privilegovanou skutkovou podstatou ke skutkové podstatě vraždy dle § 140 odst. 1 i 2 TZ.

Tímto řešením se naše úprava oprostila od vad starších trestněprávních úprav, které jako základní kvalifikační znak užívaly premeditaci a nebyly schopny postihnout nižší

závažnost skutku, který byl sice předem uvážený, ale spáchaný z ospravedlnitelných důvodů.

Tím je naše úprava mírnější k trestání pachatelů, kteří nevydrželi tlak poškozeného, který je nějakým způsobem terorizoval, a tím je přivedl k uvážení a rozmyslu jej usmrtit. Stejně jako zabití je privilegovanou skutkovou podstatou i trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. Na rozdíl od této skutkové podstaty však zabití nevyžaduje konkrétní subjekt, ale konkrétní fakultativní znaky.

Trestní odpovědnost spolupachatelů a účastníků nelze zřejmě řešit jinak než postupem jako u infanticidia, a to i přes možné výhrady z hlediska požadavku akcesority účastenství.⁶⁶ O této problematice více v následující části.

Silné rozrušení, strach nebo úlek mohou prospívat pouze pachatelům, kteří se trestného činu dopustili. Rozhodně nemůže prospívat účastníkům trestné činnosti, pokud tito sami ze stejné pohnutky nejednali. U spolupachatelů taková zásada pochybnosti nevzbuzuje. Příklad, kdy pachatel usmrtí osobu jinému blízkou a ten pak pachatele zabije, je jasný, toto jednání bude kvalifikováno jako zabití; ovšem v případě, kdy si osoba blízká na usmrcení pachatele někoho najme, je jasné, že tento už o předchozím zavrženíhodném jednání vědět nebude a trestný čin spáchá jako vraždu. Za co bude trestně odpovědný objednatel? Návodce k vraždě nebo k zabití? Logicky by měl být odpovědný za vraždu. Tuto otázku přenechám soudům a soudní praxi.

Skutková podstata zabití vyžaduje, aby mezi trestným činem a předchozím zavrženíhodným jednáním pachatele existoval kauzální nexus. Předchozí jednání poškozeného musí představovat hlavní záminku a důvod, který pachatele pohne k úmyslu poškozeného usmrtit. Stejně tak je na místě požadavek, aby předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného nebylo předtím vyvoláno jednáním samotného pachatele, jenž by poškozeného vyprovokoval a potom se sám považoval za trýzněného. Hlavní slovo bude mít v kvalifikaci trestných činů vraždy nebo zabití dokazování, a to zejména při určování trestného činu zabití a nikoliv vraždy. OČTŘ jsou ze zákona povinny zkoumat, zda jsou splněny podmínky vraždy nebo zabití, problém je, že k dispozici budou mít vždy jen pachatelovu verzi příběhu. Pomocnými vodítky budou osoby blízké jak poškozenému, tak i pachateli, pokud sled událostí sledovaly či o něm byly informovány.

---

⁶⁶ Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 65

Na závěr hodnocení zabití jako největší novinky nového trestního zákona bych se rád zcela ztotožnil s názorem Hořáka několikrát publikovaným v jeho člancích, ve kterých kritizuje trestní sazbu stanovenou za zabití. Ta činí 3 až 8 let trestu odnětí svobody. Je jasné, že zákonodárce vycházel z trestní sazby stanovené pro trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. Dle mého názoru jsou však situace, při kterých k usmrcení oběti dochází, zcela odlišné. Matka je při porodu vystavena značnému stresu, zvláště v případech, kdy početí dítěte nebylo věcí plánovanou a není finančně či jinak zabezpečena. Pachatel trestného činu zabití má vždy možnost od svého jednání upustit a ustoupit, nikdy s výjimkou nutné obrany není pachatel v takovém stresu, aby neměl alespoň minimální šanci si svůj čin rozmyslet.

Uvažme též následek, ke kterému dojde v důsledku jednání kvalifikovaného jako zabití. Následek je stejný jako u vraždy, tedy usmrcení člověka, a přitom pachateli zabití hrozí trest maximálně 8 let vězení a nezapomínejme, že v případě mladistvého jako pachatele tohoto trestného činu dochází k redukci trestní sazby, a v případě trestu odnětí svobody v délce tří let je již možné žádat o podmíněny odklad!

Všechny výše uvedené důvody, dle mého názoru, jednoznačně mluví ve prospěch vyšší trestní sazby.

Nicméně je třeba zdůraznit, že nová úprava úmyslných usmrcení a její hodnocení z mé strany je dosud až příliš často doplněno o slova *kdyby* a *jestli*. Skutečné tresty určí až soudní praxe a judikatura k jednotlivým jednáním. Otázky výkladu budou předmětem mnohých dalších článků publikovaných jak soudci, tak advokáty a akademiky. S ohledem na koncepci nového trestního zákona je vidět snaha zákonodárce přiřknout ochraně života a zdraví adekvátní význam a odlišit specifická jednání pachatelů.

5.1.3 Premeditace, pojem, historie a úskalí aplikace

Odborná kriminologická a trestněprávní literatura odkazovala už delší dobu na velkou různorodost případů úmyslných usmrcení, kterou jednotná skutková podstata vraždy nebyla schopna postihnout.⁶⁷

Zahraniční právní úpravy berou zpravidla zřetel na míru morálního zavinění, pokud jde o pachatele a podmínky a pohnutky, za nichž se úmyslného usmrcení dopustil. Některé

---

⁶⁷ Zapletal, J.: Úmyslná usmrcení (kriminologická a trestněprávní studie). Výzkumný ústav kriminologický, Praha 1980, str. 111

Jelínek, J., Sovák, Z.: Trestní zákon a trestní řád, novelizované znění trestních kodexů, poznámky – judikatura, SEVT 1990, str. 191

Musil, J.: Český trestní zákon potřebuje diferencovanější skutkovou podstatu úmyslného usmrcení. Trestní právo č. 10/2004, str. 10 - 14

úpravy postihují pachatele tzv. situačních vražd značně vyššími tresty než pachatele bezohledných trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti, ačkoliv sou tyto následkem tragického okamžiku či jen shody okolností.

Trestní zákoník nově rozlišuje vraždu prostou a vraždu spáchanou s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. Trestní sazby vztahující se k oběma typům úmyslného usmrcení se zvyšují, a to na 10 až 18 let trestu odnětí svobody u při naplnění znaků základní skutkové podstaty a v případě vraždy s rozmyslem či po předchozím uvážení se jedná o rozmezí 12 až 20 let trestu odnětí svobody. Třetí odstavce je společný pro oba typy vraždy, ačkoliv nevím, zda toto byl záměr zákonodárce nebo legislativní chyba. Pokud to byl původní záměr, pak nechápu, proč nebyla vražda s rozmyslem a po předchozím uvážení zařazena mezi kvalifikované skutkové podstaty, kde trestní sazba stanovená za takovéto konání činí 15 let trestu odnětí svobody až doživotí. Takovýto trest by dle mého názoru více vystihoval pohnutky a podmínky pachatele. Pokud záměr společných kvalifikovaných podstat se stejnou trestní sazbou nebyl zákonodárcem takto zamýšlen, pak je na řadě novelizace trestního zákona obahující zvýšení trestů za kvalifikované skutkové podstaty u vraždy provedené s rozmyslem nebo po předchozím uvážení.

Pro rozlišení jednání jako vraždy nebo jako zabití užívaly mnohé trestněprávní nauky tzv. **premeditace** (z lat. praemeditatio – předchozí úvaha). Trestní zákoník rakouský z roku 1852 toto dělení neužíval, naproti tomu zákon z roku 1878 platný na území Zalitavska, tedy i na Slovensku, toto dělení užíval a hodnotily se dle něj trestné činy spáchané pachateli na Slovensku až do roku 1950.

Premeditace však byla velmi často akademickou veřejností kritizována, pokud šlo o užití trestu smrti. K rozlišování vražd prostých a vražd s „vopred uváženou pohnútkou“ se vrátil slovenský trestní zákoník (viz. dále). Naproti tomu česká úprava počítá s premeditací ve dvou formách: ve formě tzv. rozmyslu (reflexe) a ve formě předchozího uvážení (premeditace v užším smyslu).⁶⁸

Historické kořeny premeditace je možno hledat v toskánském trestním zákoníku z roku 1786. Tvůrci tohoto zákona si vzali za cíl nahradit kasuistickou úpravu přísněji trestných činů úmyslných usmrcení, které obsahovaly např. travičství, útok ze zálohy, loupežnou a nájemnou vraždu a mnohé další. Všechna kvalifikovaná jednání považovali za premeditaci, tedy za jakýsi společný znak všech závažnějších forem úmyslného

---

⁶⁸ Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 54

usmrcení. Tato úprava se později stala základem pro francouzský Code penal z roku 1810, ze kterého se premeditace rozšířila do celé Evropy.⁶⁹

I zabití, stejně jako vražda spáchaná s rozmyslem či po předchozím uvážení, vychází ze zahraničních vzorů a zahrnuje v sobě dva specifické znaky a těmi je jednání v afektu nebo zkratovitá reakce. Nezávisle na těchto znacích se může přidat možnost provokace, která značně přispívá k tzv. viktimologickému zavinění (viz. zabití). Rozlišující znaky jsou široce zpracovány jak v zahraniční judikatuře, tak i ve staré československé a uherské judikatuře.

Trestní právo habsburské monarchie vycházelo tak jako většina úprav z francouzského, ovšem § 135 trestního zákona z roku 1852 charakterizoval úkladnou vraždu jako vraždu spáchanou jedem či způsobem, který znemožnil oběti účinnou ochranu.

Naproti tomu uherský trestní zákoník z roku 1878 charakterizoval vraždu dle § 278 jako usmrcení člověka v úmyslu předem uváženém. Dále byla vražda dle § 278 pojímána jako rozhodnutí pojaté v úplném duševním klidu. Pachatelem byl ten, kdo se delší dobu před činem zabýval myšlenkou usmrtit oběť. Po rozvaze tedy činil přípravy, odstraňoval překážky a provedl čin promyšleně a plánovitě. Hlavním ukazatelem bylo **uplynutí dostatečného času**, během kterého mohl pachatel čin náležitě rozvážit. Judikatura k této problematice je relativně bohatá a je možné z ní dále čerpat, i když český trestní zákon pojímá premeditaci rozdílným způsobem, než to činila úprava uherská.

Pojem premeditace se vztahuje k rozhodovací fázi jednání, v níž probíhá volba mezi dvěma nebo více pohnutkami, jako podněty působícími na psychiku člověka a ovlivňujícími směr a intenzitu jeho chování.

Na základě výše uvedeného je možné premeditaci pro účely trestního práva definovat jako „*myšlenkovou činnost pachatele, spočívající v hodnocení protichůdných motivací, která předchází a podmiňuje jeho rozhodnutí spáchat trestný čin, popř. i rozhodnutí spáchat jej určitým způsobem*“.⁷⁰

V mysli pachatele se tak odehrávají představy o tom, zda je pro něj spáchání trestného činu výhodné, jaká je pravděpodobnost odhalení a jaká je možnost zisku. Pod tímto myšlenkovým procesem si autoři trestněprávních kodifikací 19. století představovali premeditaci.

Výše popsaný základní děj není však téměř nikdy jednoznačný. Do děje a procesu rozhodování pachatele může dále vstoupit afekt či nepřičetnost. Trestná činnost se může

---

⁶⁹ Hořák, J.: Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem, Trestní právo č. 9/2009, str. 17

⁷⁰ Hořák, J.: Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem, Trestní právo č. 9/2009, str. 19

odehrávat po navedení pachatele, pomoci a dalších specifických okolností, které činí kvalifikaci jednání pachatele obtížným.

Judikatura mnoha zemí se snažila vypořádat se zvláštnostmi jednotlivých dějů, jejichž následkem bylo usmrcení oběti. V souladu se společenskými změnami, které se odehrály, se dá říci, že názory na premeditaci a její vymezení nebyly nikdy jednoznačné a už vůbec ne jednotné.

Nejčastějšími variantami představ a názorů o tom, co má být považováno za předem uváženou vraždu či vraždu s rozvahou, jsou následující jednání:

- a) Čin, k němuž se pachatel rozhodl na základě důkladné racionální úvahy s určitým časovým předstihem před vlastním spácháním činu, přičemž si celou věc naplánoval a podle plánu i chladnokrevně a uváženě provedl.
- b) Čin, k němuž se pachatel rozhodl na základě racionální úvahy, když zvážil zásadní pro a proti a uvědomil si hlavní možné důsledky, a je lhotejno, stalo-li se tak třeba i bezprostředně před činem.
- c) Čin, k němuž se pachatel mohl rozhodnout třeba i pod vlivem silných emocí, avšak mezi tímto rozhodnutím a spácháním činu uplynula určitá doba, během níž si měl pachatel možnost uvědomit škodlivost a důsledky takového činu.
- d) Postačí, jde-li o čin provedený s určitou rozvahou či plánovitostí, jež naznačuje, že nešlo o zcela spontánní, zkratkovitou reakci.
- e) Postačí, nebyl-li pachatel v době, kdy se k činu rozhodl, a během spáchání tohoto činu pod vlivem silného nepatologického afetku.
- f) Postačí, nebyl-li pachatel v době, kdy se k činu rozhodoval, pod vlivem silného nepatologického afektu. Silné rozrušení během spáchání trestného činu nemá vliv.⁷¹

Výše uvedené názory se vyskytovaly napříč celou Evropou v trestněprávních naukách po celé 19. a 20. století.

Předchozí uvážení

Vztahuje se nejen na rozhodnutí spáchat trestný čin poté, co si pachatel „rozmyslí“ všechny klady a zápory, ale zahrnuje v sobě i výběr prostředků a také způsob provedení útoku. Tato úvaha, jak jsem již dříve uvedl, se odehrává v jistém časovém odstupu, jehož délka může být velmi dlouhá (několik týdnů) i relativně krátká (pár hodin).

---

⁷¹ Hořák, J.: Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem, Trestní právo č. 9/2009, str. 20

Rozhodující je, aby bylo rozeznatelné stádium přípravy ve smyslu § 20 a § 140 odst. 4 TZ.⁷²

S ohledem na výše uvedené musíme rozlišovat formy uvážení, a to na úvahu **rozumnou**, charakteristickou logikou a věcností uvažování s jistou inteligenční kvalitou, která je u každého pachatele jiná vzhledem k jeho zkušenostem, případně psychickým a jiným vlastnostem, které mohou vycházet např. ze zaměstnání a věku (jiná bude rozumná úvaha u člověka pracujícího několik let u kriminální policie a jiná bude u člověka pracujícího v gastronomii), a úvahu **rozumovou**, tedy pouhý sled myšlenek pachatele.

Jak bylo výše popsáno, nevyžaduje předchozí úvaha nezbytně nutně zvláštní rafinovanost, detailní naplánování veškerých postupů, dokonce ani uvážení všech okolností důležitých z hlediska dokonání trestného činu. Nevztahuje se ani na to, zda pachatel plánuje svůj útěk. Někteří pachatelé ani útěk neplánují, stačí jim provedení útoku a jeho dokonání. Např. člověk, jenž byl po jistou dobu týrán, mučen či ponižován, se v některých případech uspokojí s předchozím uvážením směřujícím pouze k usmrcení svého trýznitele, další uvážení směřující k úniku již neplánuje. U nájemného vraha by takové uvážení zcela jistě nechybělo. Zjednodušeně: postačí, zváží-li pachatel všechny rozhodující skutečnosti.⁷³

Ani v případě, že se pachatel při svých úvahách dopustí několika logických chyb, jichž by se „rozumný“ člověk nedopustil to neznamená, že není možné jeho jednání kvalifikovat jako vraždu dle § 140 odst. 2, a to i v případě, že jeho jednání nedospělo ani do stádia pokusu. Byl by tedy odpovědný za přípravu předem uvážené vraždy. Stejně tak, pokud pachatel například naplánuje útok na osobu jistým způsobem, a na poslední chvíli zjistí, že vzhledem k terénu či podmínkám je možné spáchat skutek s menším rizikem odhalení (např. naplánuje vraždu odstřelením tunelu a na poslední chvíli se rozhodne, že raději nechá „sesunout“ část okolních hornin), nebo naopak s větší jistotou následku směřujícímu k usmrcení poškozeného (místo zasypání tunelu zvolí odstřelení stometrového mostu). Všechna tato jednání naplní skutkovou podstatu uvedenou v § 140 odst. 2 TZ.

Rozmysl

Dle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku se rozmyslem může rozumět i velmi malá chvíle, krátká úvaha, při které pachatel jedná „rozumně“ („uvážene“), ale bez

---

⁷² Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 56

⁷³ Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 56

předchozího uvážení. Rozmysl představuje méně intenzivní úvahu pachatele nad svým jednáním, než předchozí uvážení.

Rozmysl lze proto považovat za vlastní dělítko mezi prostou vraždou dle § 140 odst. 1 TZ a vraždou kvalifikovanou dle § 140 odst. 2 TZ.⁷⁴

Rozmysl je myšlenkovou činností, která je bezprostřední vražednému útoku, a samotný vražedný útok přičetného pachatele se bez rozmyslu neobejde. Jakmile pachatel jedná s rozmyslem, znamená to, že zvážil i argumenty pro a proti, a přesně si uvědomuje nejen následek, ale i důsledek svého jednání.

V případě rozmyslu, na rozdíl od předchozí úvahy, jež byla popsána dříve, pachatel volí sice prostředky, ale jejich volba je značně spontánnější, než v případě úvahy a zcela chybí fáze plánování (při hospodské bitce asi těžko někdo s rozmyslem zavraždí poškozeného se sklenicí v ruce, nicméně pokud ji předtím rozbije, aby z ní trčely ostré hrany, je zde jasná volba prostředků; samotný pohyb už bude stejný). Vraždí-li pachatel bez rozmyslu, jeho konání je zaměřeno pouze na usmrcení poškozeného, vraždí-li s rozmyslem, poznají to kriminalisté volbou prostředků a způsobu, který vedl k dosažení zamýšleného úmyslu. Pachatel sám ve chvíli, kdy jedná s rozmyslem, činí útok proti tělu oponenta „účinnějším“ (nemává rukama kolem sebe, ale udeří protivníka např. do oblasti obličeje, genitálií apod.). Rozmysl značí, že iniciativa je na straně pachatele, tzn. jeho chování splňující znaky trestného činu je racionálním pokračováním v konfliktní situaci a nikoliv obranou či zabitím (viz dále).

Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku staví proti sobě jednání s rozmyslem pachatele a jednání v afektu jako navzájem se vylučující protiklady a naznačuje tak, že pod skutkovou podstatu dle § 140 odst. 1 mají spadat zejména vraždy, představující spontánní a nepromyšlenou reakci pachatele na emocemi vyhrocený interpersonální konflikt, za předpokladu, že se nebude jednat o zvlášť privilegovaný případ dle ustanovení § 141 či 142 TZ.⁷⁵

Rozmysl i předchozí uvážení pachatele spočívá v hodnocení podstatných okolností a konkurujících si pohnutek (motivů). Předchází a podmiňuje rozhodnutí spáchat trestný čin.⁷⁶

---

⁷⁴ Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 56

⁷⁵ Jelínek, J. (ed): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní konference Olomoucké právnické dny. Leges, Praha 2009, str. 75

⁷⁶ Samaš, O., Stieffel, H., Toman, P.: Trestný zákon. Stručný komentár, Iura Edition, Bratislava 2006, str. 304

Trestní zákoník rozlišuje rozmysl a předchozí uvážení z hlediska časového a z hlediska intenzity. Hořák ve svém článku „*Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*“ uveřejněném v Bulletinu advokacie č. 10/2009 doplňuje tyto znaky ještě o předmět, s tímto doplněním však nesouhlasím. V trestním zákoníku nenacházím ustanovení, které by se k předmětu vztahovalo a odlišovalo vraždu od vraždy spáchané k rozmyslem nebo po předchozím uvážení resp. od zabití.

Afekt

Slovo afekt pochází z latinských *afficere* a *affectus* (mimořádný stav) a rozumíme jím silný, bouřlivě a krátce probíhající citový stav (hněv, zděšení, radost, nadšení), zpravidla provázený vegetativními reakcemi (zrudnutí, zblednutí, změna rytmu dechu, pocení, bušení srdce atd.), mimickými projevy či zvláštnostmi hlasového projevu a gestikulací.⁷⁷ Máme co do činění s pocity tak silnými, že jsou u subjektu schopny vyvolat objektivně pozorovatelnou somatickou reakci.⁷⁸

Každý člověk má specifické sklony k afektům, které nejsou volní psychickou aktivitou subjektu, ale prožíváním skutečností na základě prožívání vnějších či vnitřních podnětů pro každou osobnost specificky. Podnětem k afektu může být neočekávaná situace, spojená s možností zisku nebo ztráty něčeho velmi významného, popř. situace pro člověka velmi důležitá.

Afekt nemusí představovat pouze negativní vnímání člověka (hněv, vztek, zuřivost), ale i vnímání veskrze pozitivní (radost, štěstí). Ve spojení s trestním právem se ale bude v absolutní většině jednat o afekty negativní. Odborná literatura rozlišuje negativní afekty vyjadřující převahu subjektu (hněv, vztek, zuřivost), které se projevují agresí navenek, a dále afekty defenzivního charakteru, jako je výraz určité slabosti a ohrožení (strach, úzkost, zoufalství, panika, úlek).

Jednání v afektu je třeba odlišovat od chování reflexního, jež má charakter ryze fyziologické reakce (náhlá bolest, dotek a chlad), a dále od jednání patologicky nutkavého, k němuž dochází na základě poruchy či závislosti (kleptomanie, pyromanie, chorobné hráčství atd.).⁷⁹

Každý člověk je specifickým souborem psychických vlastností vyplývajících z výchovy, prostředí, ve kterém žije, genetické informací a aktuálním zdravotním stavu, a tak zcela

---

⁷⁷ Hartl, P., Hartlová, H.: Psychologický slovník, Portál, Praha 2000, str. 19

⁷⁸ Hořák, J.: Úmyslné usmrcení v afektu, *Trestní právo* č.10/2008, str. 6

⁷⁹ Hořák, J.: Úmyslné usmrcení v afektu, *Trestní právo* č.10/2008, str. 6

originálním způsobem reaguje na jednotlivé podněty. Vzhledem ke specifickým vlastnostem může být pro někoho afekt normální, pro jiného afektem zcela krajním (patologickým). Klasickým příkladem je strach z pavouků, popř. plazů u některých jedinců a naopak absolutní netečnost u jiných.

Jednání v afektu nemá žádný vliv na formu zavinění.⁸⁰ Pachatel totiž ví, co způsobí, na důsledcích mu však nezáleží a jde přes veškeré překážky. Nezáleží mu na trestním postihu, ani na jeho vnitřním morálním kodexu. Jedná úmyslně, ačkoliv jeho vůle jednat byla exogenní, nesouvisela nijak s do té doby klidným člověkem. Na základě situace je pachatelova vůle zcela deformována.

Důvodová zpráva vychází z názoru, že trestné činy spáchané dle § 140 TZ budou odpovídat vraždám, kdy pachatel spontánně a bez promyšlení reaguje na vzniklý konflikt s cílem usmrtit protivníka, avšak afekt pachatele není zákonným znakem tohoto trestného činu, samozřejmě za předpokladu, že se nebude jednat o skutek hodnocený dle ustanovení § 141 TZ.

Akademičtí představitelé psychologie a psychiatrie poukazují na případy tzv. protahovaného afektu – silného rozrušení, které může přetrvat u pachatele po dobu několika hodin až dní, a ve kterém pachatel může rozvažovat a plánovat trestný čin. Pachateli jednajícími bez rozmyslu bývají osoby trpícími poruchami osobnosti, explozivní psychopati a další nevyrovnané osobnosti, jejichž agrese, která bývá velmi často zcela neřízená, se spouští na jakýkoliv neočekávaný podnět bez jakéhokoliv předešlého varování. Česká právní úprava vraždy obsahuje výčet kvalifikovaných jednání, postihovaných vyšší trestní sazbou a to v písm. j) odstavce 3 § 140 TZ. Za zavrženíhodnou pohnutku je chápán i nicotný či malicherný afekt pachatele.

Pro jednoznačné pochopení zločinu vraždy je nutné ujasnit si, jaký vliv má na posuzování skutečnost výskytu afektu, popř. jakákoliv jiná forma premeditace. Důvodová zpráva uvádí, že má-li jiného pachatel usmrtit s rozmyslem, nemůže rozmysl existovat souběžně s afektem. Ne ve stejném časovém okamžiku, ale v několika časových fázích je konkurence afektu a rozmyslu možná (např. pachatel v afektu bodne s úmyslem usmrtit, ale po první ráně pak ještě několik ran „jistoty“ přidá). Naproti tomu, jak bylo uvedeno výše, uvážení je od rozmyslu vzdáleno delším časovým odstupem a zahrnuje plán nebo postup.

---

⁸⁰ Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 57

Na základě výše uvedeného by se dalo dedukovat, že není možná existence předchozí úvahy a afektu. I v tomto případě však může nastat situace, kdy pachatel celý skutek naplánuje, ovšem samotné provedení se může odehrát vzhledem k osobě poškozeného, nebo jiným důvodům, ve velmi silném afektu

Dále si budeme moci vzít vzor v zahraniční literatuře zabývající se problematikou tzv. afektdeliktů neboli afektivní připravenosti k činu. Takovýto delikt je spáchán ve chvíli, kdy pachatel a poškozený k sobě chovají již dlouhou dobu antipatie a pachatel se ve svých představách zabývá možným průběhem trestného útoku. V takovém případě pak stačí již jen malý konflikt mezi pachatelem a obětí, a tento malý konflikt sehraje roli spouštěče celého naplánovaného jednání, které je promyšleno do všech detailů, a ve kterém oběť nemá prakticky žádnou šanci na přežití.

Příkladů pro takovéto situace je v praxi nepřehlédnutelné množství. Např. sokové v lásce, nepohodlný manžel nebo manželka, rodič, po kterém se jeho potomek dědit, a mnohé další.

Premeditace a její formy nám pomáhají určit vůli pachatele spáchat trestný čin, avšak vzhledem k plánování nebo rozmyslu se vztahuje i na způsob, kterým je daný čin proveden. Není zcela zřejmé, zda se rozmysl či předchozí uvážení musí vztahovat ke všem stádiím trestného činu, nebo zda má být afektem poznamenán již jen samotný závěr jednání. Vzhledem k osobám pachatele a poškozeného je ale více než pravděpodobné, že se poslední fáze útoku bude v afektu velmi často odehrávat.

Německá nauka a judikatura vztahující se k říšskému trestnímu zákonu z roku 1871 o vraždě spáchané s rozmyslem požadovala, aby se rozmysl pachatele vztahoval od počátku až do fáze dokonání trestného činu.

Pro jednotu skutku je ze hlediska české trestněprávní nauky rozhodné, zda bylo jednání pachatele příčinou následku významného z hlediska trestního práva.

„Pokud jedná pachatel s úmyslem usmrtit svou oběť, nezáleží na míře racionální kontroly pachatele nad jeho chováním. K naplnění kvalifikované skutkové podstaty dle § 140 odst. 2 TZ stačí, pojme-li pachatel uvážený úmysl v kterékoliv fázi trestné činnosti, a začne jej uskutečňovat v takové formě, aby tato měla kauzální význam pro trestněprávní následek.“⁸¹

---

⁸¹ Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 58

V tomto bodě s Hořákem nesouhlasím, ve svém článku požaduje „přísnější trestání pachatele, který své jednání, jeho cíl a účel podrobil v určitém okamžiku během trestného děje racionálnímu hodnocení, a přesto od něj neupustil“.⁸²

Dle mého názoru je důležité trestat pachatele, který se zamyslel nad svým jednáním splňujícím znaky uvedené v § 140 odst. 2 TZ a už při úvahách se věnoval cíli, účelu a také následkům svého budoucího konání. Vycházím zde ze zásady, že je třeba sledovat úmysl pachatele, který lze rozeznat již z volených prostředků, kvality přípravy, času a místa útoku, ačkoliv k samotnému aktu trestného činu mohlo dojít jiným způsobem.

Hořák zakládá své úvahy na projevu konání pachatele ve vnějším světě, já na úmyslu pachatele provést své konání jistým způsobem.

Závěry, ke kterým jsem dospěl vzhledem ke konkurenci rozmyslu a afektu lze v zásadě aplikovat i na konkurenci uvážení a afektu s několika výhradami. Úvaha znamená zvážení podstatných okolností trestného činu, spočívajících např. ve volbě prostředků. Dále je pak úvaha časově vzdálenější samotnému útoku než rozmysl.

Hořák ve dále uvádí: „Aby se jednalo o jeden trestný čin předem uvážené vraždy dle § 140 odst. 2 TZ, musí jednání po předchozí úvaze dospět dále než do stádia pouhé přípravy, tzn. nejméně do stádia pokusu, byť tzv. pokusu neukončeného.“⁸³

Chápu jeho postoj k dokazování takového úmyslu a jednání v jakékoliv dřívější fázi trestné činnosti a i k naplnění zásady *cogitationis poenam nemo paritur*, nicméně nevidím v praxi jako jakkoliv možné, aby jednání pachatele směřující k naplnění skutkové podstaty vraždy spáchané s rozmyslem či po předchozím uvážení skončilo ve stadiu neukončeného pokusu.

Premeditace a účastenství

Předchozí uvážení, jako okolnost podmiňující přísnější potrestání pachatele, je okolnost vysoce osobní povahy.⁸⁴ Problematické tak bude posouzení trestné součinnosti několika osob. Budou všechny odpovídat jakoby uvážili své chování, nebo takto bude odpovídat pouze hlavní pachatel?

Ve Francii bylo například nutné zjišťovat u každého jednotlivého spolupachatele, zda oběť usmrtil po předchozím uvážení. Nic nebránilo tomu, aby byli někteří ze spolupachatelů odsouzeni za vraždu, jiní za zabití.

---

⁸² Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 58

⁸³ Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 58

⁸⁴ Hořák, J.: Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem, *Trestní právo* č.9/2009, str. 32

Jinak tomu ale bylo v případě účastníků. Zde trestnost návodce či pomocníka bez výjimky sledovala trestnost hlavního pachatele. Byl-li tedy pachatel uznán vinným z trestného činu předem uváženého, pak se z účastníků stávali účastníci na vraždě, ačkoliv o předchozím uvážení pachatele nemuseli vědět. Francouzský kasační soud totiž odmítal zkoumat, zda je dána okolnost premeditace také na straně účastníků.

Často uváděným absurdním následkem takového pojetí je příklad pána, který si do svého domu pozve oběť a nařídí svému sluhovi, aby ji usmrtil. Sluha, který svého pána uposlechne, nejedná po předchozím uvážení, tedy odpovídá za prosté usmrcení. Pán, který celý plán zosnoval, vzhledem k trestnosti sluhy, rovněž odpovídá za prosté usmrcení.⁸⁵

Německé právo naproti tomu přistupovalo k otázce trestnosti účastníků tak, že předchozí uvážení jako okolnost osobního charakteru může být přičítána jen těm účastníkům, u nichž je taková okolnost dána. Pokud by o ní nevěděl, nesměla mu být tato okolnost přičítána.

Otázka spolupachatelství a účastenství na činu kvalifikovaném dle § 140 odst. 2 TZ vzbuzuje další pochybnosti. Konkrétně půjde o posouzení rozmyslu či předchozího uvážení jen u některé z nich.

1) Osoba A se po předchozím uvážení rozhodne usmrtit osobu B. Ozbrojí se a najde oběť v restauraci kde vyvolá konflikt. Na stejném místě se nacházejí další osoby chovající k B stejnou nenávist jako A a ve chvíli, kdy A zaútočí na B s úmyslem jej usmrtit, přidají se další osoby jako spolupachatelé a pomocníci.

2) A nenávidí B a chtěl by ji usmrtit, nicméně sám se takového jednání bojí. K takovému jednání přiměje osobu C známou svou výbušností. A jako návodce po předchozím uvážení sdělí C, co o něm B šíří, a vybídne jej, aby B usmrtil. C tak ihned a v silném afektu učiní.⁸⁶

Pokud trestní systém používá znak premeditace jako dělítko mezi dvěma samostatnými typy deliktu úmyslného a usmrcení (vražda vs. zabití), pak se nauka zabývá otázkou, jestli pomocníci resp. spolupachatelé v ad 1), případně návodci v ad 2) mají být trestáni podle ustanovení mírněji trestného.

Je jisté, že i česká úprava se bude potýkat s nejasnostmi plynoucími ze zásady akcesority. Nezapomínejme, že vražda dle ustanovení § 140 odst. 2 TZ není uveden jako

---

⁸⁵ Hořák, J.: Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem, *Trestní právo* č.9/2009, str. 33

⁸⁶ Vzorový příklad převzat z článku Hořáka: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku, *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, str. 58

samostatná skutková podstata, ale jako pouhá nesamostatná kvalifikovaná skutková podstata trestného činu vraždy. Návodce z výše uvedeného případu ad 2) tak nebude posuzován dle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 TZ a nový trestní zákon, stejně jako jeho dřívější úprava, nezná okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby ve fázi návodu. Návod k trestnému činu spáchaný za okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (zde s rozmyslem či po předchozím uvážení) předpokládá, aby taková okolnost byla dána ohledně jednání, k němuž byl naveden ten, kdo měl podle návodu jednat⁸⁷. Návodci z výše uvedeného příkladu tudíž nebude možné jeho jednání spočívající v návodu k trestnému činu spáchanému jiným přičítat v rámci trestněprávní kvalifikace, pokud hlavní pachatel spáchal trestný čin spontánně a v afektu. Jak již bylo uvedeno výše, lze na premeditaci nahlížet také jako na okolnost osobního významu, která nemůže být přenášena na účastníky resp. na některého ze spolupachatelů⁸⁸.

Premeditace a pokus trestného činu

Francouzská trestněprávní nauka postihovala pachatele pokusu stejným trestem jako pachatele dokonatého trestného činu. Paradoxem tohoto pojetí však bylo, že pachateli pokusu trestného činu vraždy hrozil trest smrti, zatímco pachateli zabití, který svou oběť usmrtil hrozil jen trest odnětí svobody.

Německá úprava počítala s výrazným zmírněním trestu a tak i v případě pokusu vraždy mohl pachatel vyváznout dokonce s pouhým tříletým trestem káznice. Nauka i judikatura však připouštěla vícečinný souběh pokusu vraždy a dokonatého trestného činu zabití. Pachatel čekající na oběť v lese vystřelí, netrefí se, a oběť poté v afektu ubodá, bude však odpovědný za zabití. Za toto posouzení vděčí nauce a judikatuře, která pachatele postihovala mírnějším ustanovením jen proto, že provedení předem uváženého pánu selhalo.⁸⁹

Premeditace a omyl v předmětu útoku

Napoleonský zákoník ve svých ustanoveních uváděl, že není nutné, aby pachatel plánoval usmrcení osoby zcela konkrétní, ale jeho útok mohl být veden i proti osobě, která právě „projde kolem.“

---

⁸⁷ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář I. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. C.H.Beck, Praha 2004, str. 102

⁸⁸ Solnař, V., Císařová, D., Fenyk, J.: Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované vydání, Orac, Praha 2003, str. 392 a 393

⁸⁹ Hořák, J.: Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem, *Trestní právo* č.9/2009, str. 35

Problém vyvstal v případě, když si pachatel jako oběť konkrétní osobu představoval. První názor, který byl po určitý čas i aplikován, považoval pachatele odpovědného za zabití, tedy usmrcení bez předchozího uvážení na základě myšlenky, že původní uvážení směřující k usmrcení oběti se náhle a tedy bez předchozího uvážení přetvořilo ve vůli zabít jinou osobu.⁹⁰

Tento názor byl právní vědou i praxí záhy odmítnut. Přední autoři té doby tvrdili, že omyl nezměnil z hlediska trestní odpovědnosti povahu činu a předchozí uvážení směřovalo k následku zmaření života člověka. Skutková podstata předpokládá, že pachatel po předchozím uvážení zabije člověka, nikoliv konkrétní osobu, takže omyl v předmětu útoku nehraje pro právní posouzení žádnou roli.

Možná úskalí znaků rozmyslu a předchozího uvážení

Premeditace a její formy jsou terčem kritiky z důvodu praktických potíží při dokazování, jejich ustanovení zvyšujících trestnost, tím pádem užití vyšších trestních sazeb a výhrady ohledně akcesority účastenství. Z těchto a dalších důvodů byly znaky premeditace z mnoha zahraničních trestních kodexů vypuštěny.

Základní kritickou námitkou uváděnou akademickými osobnostmi je skutečnost, že rozmysl či předchozí uvážení nemusejí ve všech případech znamenat vyšší nebezpečnost jednání pachatele a naopak jejich absence nemusí být vždy důvodem pro jeho mírnější trestání.

Spontánních afektdeliktů se velmi často dopouštějí i ti nejnebezpečnější pachatelé trpící závažnými poruchami osobnosti, přičemž cíleně vyhledávají konfliktní situace, zatímco pachatel jednající po předchozí úvaze může být veden „ušlechtilou“ pohnutkou.

Předchozí uvážení pachatele může být v některých situacích příznakem menší rozhodnosti a nebezpečnosti, než samotné jednání bez něj (pachatel chce zastřelit oběť, ale vzhledem k tomu, že jde po rušné ulici a může zranit někoho jiného, rozhodne se počkat až do chvíle, kdy se oběť bude nacházet na méně frekventovaném místě).

Vrcholem kritiky premeditace jako trestněprávně relevantního kritéria je úmyslné usmrcení ze soucitu. Manžel nevyléčitelně nemocné je dlouhodobě pokoušen myšlenkou ji usmrtit a zbavit ji tím utrpení. Pachatel se však stále k činu nemůže odhodlat, usilovně a dlouho o něm přemýšlí, vybírá co možná nejhumánnější a nejméně bolestivý způsob a teprve po určité době se cítí psychicky připraven ke spáchání tohoto činu.

---

⁹⁰ Hořák, J.: Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem, *Trestní právo* č.9/2009, str. 36

Z pohledu premeditačních kritérií se jedná o jeden z nejdůležitějších způsobů usmrcení člověka. Dlouhý časový odstup, dokonalá příprava, zvolení „ideálních“ prostředků. Takovému pachateli hrozí nejpřísnější trestní sazba, jíž se může vyhnout jen důslednou aplikací ustanovení obecné části trestního zákona.

Výše popsané jednání bylo jednáním, pro které má absolutní většina veřejnosti pochopení. Myslím, že i někteří lékaři, a dokonce věřící lidé, by byli schopni takový skutek pochopit.

Dalším příkladem může být týraná žena, která není týrána jen sama, ale spolu s ní jsou týrané i její děti, a která není schopna takovému jednání svého manžela zabránit. Po několikáté, kdy se daná situace opakuje, se rozhodne manžela otrávit, a toto se jí ve skutečnosti podaří. Co když ji manžel v afektu při jedné z jeho „lekci“ (nebo jakkoliv jinak své jednání sám nazývá) svým násilnickým chováním usmrtí? Manželka by byla odpovědná za vraždu spáchanou s rozmyslem a po předchozím uvážení a manžel za „pouhé“ zabití.

Vzhledem ke všem uvedeným skutečnostem proto není divu, že premeditace působí největší rozpaky z praktického hlediska, je totiž těžké ji odhalit cestou dokazování. Patří k vnitřní stránce trestného činu, tzn. je ryze duševním stavem pachatele a je na ni možno poukazovat pouze na základě objektivních okolností.

Indicie o takovém jednání jsou často útržkovité a dvojznačné a patří k notoricky používaným argumentům obhájců pachatelů vražd.

Premeditace byla v dřívější nauce specifikována především následujícími skutečnostmi:

- a) verbální projev pachatele,
- b) příprava jednání pachatele,
- c) způsob spáchání trestného činu,
- d) chování pachatele po spáchání trestného činu.

ad a)

Verbálními projevy pachatele jsou míněna jeho vyjádření před svědky v době před, ale i po spáchání trestného činu, a dokonce i jeho výpověď v průběhu trestního řízení. Chronologicky se jedná o situace, kdy pachatel nejdříve poškozeného uráží, vyhrožuje usmrcením nebo vykládá ostatním osobám, že je poškozeného třeba odstranit. V některých případech se pachatel potřebuje ostatním svěřit prostřednictvím svých řečí o jednání, kterého se již dopustil. Samozřejmě nejsou na místě silné řeči pronesené

v restauračním zařízení, o kterých jejich autor druhý den ani neví, že je vyslovil. Z výše uvedeného je tedy patrné, jak opatrně je třeba přistupovat k takovým projevům. Samotné výhrůžky ve spojení s předchozím nepřátelstvím neznámají přesvědčivý důkaz trestného činu, a už vůbec nejsou obligatorním znakem toho, že byl spáchán po předchozím uvážení. Nejčastěji jsou tyto frustrující projevy patrné u vražd v rodině, kdy se blízké osoby takto verbálně napadají často. Sami o sobě však nesvědčí o ničem jiném, než o konfliktním charakteru vzájemných vztahů v rodině. Často činěná verbální agrese bývá projevem paranoidní, nevyrovnané a neurotické osobnosti pachatele spíše, než aby byla projevem jeho racionálních úvah o úmyslu spáchat trestný čin. Naopak pachatel jednajících s rozmyslem nebo po předchozím uvážení si je vědom, že mu prospívá, pokud svůj záměr udrží v maximální tajnosti.

To, že byl čin spáchán po předchozím uvážení či s rozmyslem, zjistíme v praxi nejčastěji právě výpovědí samotného pachatele. Nemusí se jednat o přiznání a přesný popis jednotlivých úkonů tak, jak za sebou chronologicky následovaly, ale bude se spíše jednat o kontext výpovědi a jeho vztah k jednotlivým fázím trestné činnosti. Je nutné brát pachatele s rezervou, protože v mnohých případech hodnotí pachatel své jednání zkresleně, a není schopen sám svou činnost popsat *sine ira et studio*. Příkladem může být osoba pachatele neurotika, který prohlásí, že si smrt své manželky již dávno přál, ačkoliv ve skutečnosti ho k usmrcení dovedla okolnost, jež byla dílem okamžiku. Problém spočívá zejména v případě, kdy „profesionální pachatel“, který na sobě nedává nic znát, tvrdí, že trestný čin spáchal v afektu. Veškeré tyto situace mohou nastat a je na odpovědnosti soudu za významného přispění kriminalistů a kriminologů, aby odhalil skutečný stav věcí.

ad b)

Větší hodnotu než jakákoliv forma slovního projevu, včetně přiznání pachatele, mají v konkrétním případě pozorované okolnosti trestného činu. Mezi tyto okolnosti řadíme hlavně chování pachatele před a po spáchání trestného činu. Toto chování nám může odpovědět na otázky, zda jednal pachatel spontánně nebo s rozmyslem. Starší trestněprávní úpravy měly tendenci u některých trestných činů předchozí uvážení presumovat. Jednalo se například o trestné činy travičství či útok ze zálohy. Tyto presumce byly novějšími trestními kodexy kritizovány. Podle nových názorů to, že pachatel čekal na svou oběť, třeba i dlouhou dobu na odlehlém místě, nevypovídalo nic o jeho předem uváženém rozmyslu oběť usmrtit. V případě travičství si lze představit

situaci, že zhrzená manželka nasype nevěrnému manželovi do kávy jed na hlodavce. V případě, kdy pachatelka zvolí substanci v domácnosti normálně nedostupnou, popř. látku podává manželovi dlouhodobě, nelze již o jejím předchozím úmyslu pochybovat.

ad c)

Způsob spáchání trestného činu jako jeden z důkazů premeditace není dle mého názoru, stejně jako dle názoru Hořáka v článku *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku* uveřejněného v Bulletinu advokacie č. 10/2009 a dále v článku *Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem* uveřejněného v časopisu *Trestní právo* č. 9 a 10/2009, znakem toho, že trestný čin byl spáchán po přechozím uvážení, popř. s rozmyslem. Je samozřejmé, že nákup zbraně, zakoupení jedu či vykopání hrobu jsou jistými znaky ukazujícími na jistou promyšlenost jednání pachatele, ale veškeré tyto činnosti musejí být dále hodnoceny v kontextu s dalšími důkazy. Zbraň může být zakoupena pouze za účelem preventivní hrozby a majiteli stačí, aby okolí vědělo, že ji má. I jáma v zahradě může být vykopána za účelem pohřbení domácího mazlíčka.

Paradoxně mají větší význam skutečnosti, které premeditaci vylučují. Pachatel jednající po předchozí úvaze či s rozmyslem zpravidla neužije takový mechanismus usmrcení, který i přes velkou fyzickou náročnost nezajišťuje úspěch a dává možnost oběti aktivně se bránit⁹¹ (škrcení, rdoušení). Kdyby jednal po předchozím uvážení, rozhodně by zvolil situaci, kdy jeho oběť bude snáze ovladatelná (spánek). Stejně premisy platí pro užití zbraně. Pokud pachatel užil jako zbraň věc, která se nacházela na místě, nebo je všeobecně známo, že ji pachatel vlastní, pak pravděpodobně po předchozím uvážení a s rozmyslem nejednal.

Jako protiklad lze ovšem uvést i případy velmi brutálního usmrcení oběti pachatelem za okolností, které pro pachatele nebyly příznivé, avšak pachatel si právě takovouto formu usmrcení představoval.

ad d)

Pro posuzování předem uváženého či s rozmyslem spáchaného trestného činu je ještě složitější, pokud máme usuzovat pouze z chování pachatele po spáchání činu. Dřívější nauka spatřovala jako neklamný důkaz úvahy či rozmyslu zahlazování stop a ukrytí těla. Předpokladem bylo, že pachatel, který tělo schoval, nebyl nijak překvapen vzniklou

---

⁹¹ Hořák, J.: *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 62

situací a s uložení těla na místo, kde jej nikdo nenajde nebo najde až po dlouhé době, počítal. Spontánně jednající pachatel je z nemohoucího těla ležícího před ním zaskočen, jedná zkratkovitě, ukvapeně, z místa činu chce co nejrychleji utéct nebo naopak zcela zkoprnělý na místě činu zůstává.

Z mého pohledu se jedná o přílišnou generalizaci chování pachatelů, i když ve své době jistě lepší názor k dispozici nebyl. I pachatel, který vraždu dokonale naplánoval a měl ji promyšlenou, může v poslední chvíli zpanikařit a chovat se zcela jinak a neplánovaně.

V této souvislosti musím uvést přiznání Viktora Porady na jednom z kriminalistických seminářů: „Víte, já jsem kdysi vydal učebnici přesně popisující postupy policie ČR při odhalování všech druhů trestných činů. Někteří kriminalisté ji pojmenovali jako Poradova bible. Soudím, že dnes je biblí mnohých zločinců.“

Na základě tohoto přiznání je zcela jasné, že pachatelé se v dnešním digitalizovaném světě dostanou k informacím o postupech OČTŘ velmi snadno a dle toho své chování, postupy a způsoby spáchání trestných činů značně modifikují.

Je zcela zřejmé, že nová úprava obsahující premeditaci bude předmětem hodnocení mnohých názorových skupin. Je dále možné, že během relativně krátké doby se dočkáme zásadních změn ustanovení zabývajících se úmyslnými usmrceními. Naše úprava je složitější než úprava slovenská, která bere za hlavní vodítko čas mezi pojetím rozmyslu a provedením skutku. Je dále vhodné zdůraznit, že slovenská justice přistupuje k aplikaci vraždy s „vopred uváženou pohnútkou“ velmi opatrně. Za rok 2008 bylo za úkladnou vraždu stíháno pouhých 5 osob, 4 z nich byly obžalovány a jen 2 odsouzeny. V porovnání s tím za „prostou“ vraždu bylo stíháno 55 osob, 31 obžalováno a 18 odsouzeno. Těžko říci, zda jsou tato čísla způsobena pojetím premeditace či jen opatrností slovenských prokuratur a soudů. K aplikaci ustanovení s „vraždy s vopred uváženou pohnútkou“ se přistupuje „pouze tehdy, je-li nade vši pochybnost prokázána příprava a plánování trestného činu.“⁹²

Problémy bude přinášet i znak premeditace obsažený v českém trestním zákoně. Je to ustanovení se kterým nemá novodobá česká praxe žádné zkušenosti. Problematika premeditace byla, je a bude předmětem věčných sporů. Nebylo mou snahou přijít s univerzálním řešením „*deus ex machina*“, ale popsat jednotlivé přístupy jako možná vodítka pro aplikační praxi.

---

⁹² Hořák, J.: Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem, Trestní právo č. 10/2009, str. 23

V závěru bych rád zdůraznil, že rozdíl ve výši trestní sazby mezi vraždou a vraždou spáchanou s rozmyslem a po předchozím uvážení činí pouhé dva roky. Není tedy zásadní rozdíl ani pro pachatele, ani pro společnost kterého z uvedených ustanovení se pachatel dopustí. Skutkové podstaty úmyslného usmrcení jsme v souladu s požadavky právní teorie vytvořili.

5.1.4 Vražda novorozeného dítěte matkou - § 142 TZ

U tohoto trestného činu je **objektem život novorozeného dítěte**. Jak bylo zmíněno v předcházející části, zavraždit lze novorozené dítě již od počátku porodu. Do té doby je lidský plod chráněn pouze ochranou zdraví matky – těhotné ženy, které přiznává trestní zákon zvýšenou ochranu (§ 122, odst. 2, písm. g) – a na něj navazující kvalifikované podstaty vraždy - § 140 odst. 3, písm. b), způsobení těžkého ublížení na zdraví - § 145, odst. 2, písm. b) TZ a další).

Objektivní stránku charakterizuje stejně jako u vraždy **usmrcení**, tentokrát novorozeného dítěte. Důležitý je opět následek, ke kterému jednání směřuje. Tento trestný čin může být spáchán jak komisivně tak omisivně.

Již z názvu vyplývá, že půjde o specializaci samotné vraždy. **Tato skutková podstata je k vraždě i zabití privilegovaná**, usmrcení dítěte je mírněji trestné, pokud se ho matka dopustí při, nebo těsně po porodu, a to ve stavu rozrušení vyvolaném porodem. Ke kvalifikaci dle této skutkové podstaty je nutné splnění obou podmínek kumulativně a to:

jednání při porodu nebo bezprostředně po něm a ve stavu rozrušení vyvolaném porodem.

Chybí-li jedna z výše jmenovaných podmínek, bude jednání matky kvalifikováno jako klasická vražda dle § 140 TZ nebo nově též § 141 TZ, dopustí-li se matka novorozeného dítěte uvedeného činu v silném rozrušení, které není vyvoláno samotným porodem⁹³.

Porod vyvolává u matek specifický nervový stav, který může vyvolat rozrušení matky, která potom své dítě usmrtí. Je to zvláštní znak charakteristický pouze pro tento trestný čin a tento stav není možné zařadit do obecné části jako nepřičetnost či zmenšenou přičetnost právě pro jeho specifický psychický dopad na matku.

---

⁹³ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, str. 483

Pokud matka plánuje usmrtit své dítě již před porodem, ale samotné rozhodnutí padne až ve chvíli porodu, nebrání to použití privilegovaného ustanovení § 220 TZ (soud. rozh. č. 16/1986 Sb. rozh. tr.).

Doba po porodu není nijak přesně ohraničena, závisí na psychickém stavu matky vyvolaném porodem. Tato doba ale obecně není nijak dlouhá (soud. rozh. č. 16/1986 Sb. rozh. tr.). Pro posouzení toho kterého případu je vždy rozhodné vyjádření soudního znalce.

Objektem tohoto trestného činu je život člověka – novorozeného dítěte. Novorozeným dítětem je dítě od počátku porodu (viz. vražda). Do počátku porodu jde o lidský plod, jehož život je chráněn prostřednictvím zvýšené ochrany zdraví těhotné ženy.

Trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou se může dopustit jedině **matka novorozeného dítěte** jako jediný možný **pachatel**, tedy konkrétní subjekt.

Co se **subjektivní stránky** týče, je nutné, aby úmysl směřoval **k usmrcení novorozeného dítěte**.

Tato skutková podstata zůstala v podstatě beze změny od předchozí úpravy a to díky tomu, že se osvědčila. Nezmění se ani výše trestu, takže zůstává trest odnětí svobody v délce 3 až 8 let bez jakékoliv kvalifikované skutkové podstaty.

5.1.5 Usmrcení z nedbalosti - § 143 TZ

Vražda, zabití a vražda novorozeného dítěte matkou jsou úmyslné trestní činy, jejichž následkem je usmrcení. Jak již ale název této skutkové podstaty napovídá, bude se jednat o trestný čin nedbalostní.

Tato skutková podstata byla vytvořena z dřívější skutkové podstaty způsobení těžké újmy na zdraví s možností následku smrti. Nový trestní zákoník odebral těžké újmě na zdraví z nedbalosti možnost způsobení smrti jako těžšího následku a vytvořil novou skutkovou podstatu. Při bližším porovnání skutkových podstat usmrcení z nedbalosti a těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, zjistíme, že znění obou je takřka identické. Jediným rozdílem je následek, tedy usmrcení. Dle mého názoru nebylo nutné vytvářet novou skutkovou podstatu, ale stačilo následek uvést jako kvalifikovanou skutkovou podstatu. Ani systematicky tak nedošlo k jednotnému přístupu, protože trestní zákon obsahuje skutkovou podstatu usmrcení z nedbalosti, ale neobsahuje skutkovou podstatu vztahující se ke způsobení smrti po úmyslném jednání, které ale nemělo za cíl způsobit

pachateli smrt. Z těchto důvodů hodnotím vytvoření této skutkové podstaty jako nesystematické a nadbytečné.

Pachatel tohoto trestného činu nemá v úmyslu svým jednáním způsobit smrt, těžkou újmu na zdraví ani mu na zdraví ublížit. V tomto se tento trestný čin odlišuje nejen od shora uvedených trestných činů, ale i od úmyslných trestných činů proti zdraví (těžké ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1,3 a ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 a 4), u nichž k následku smrti z nedbalosti došlo.⁹⁴

Vždy se zde bude jednat o způsobení smrti z nedbalosti a porušením důležitých povinností vyplývajících ze zaměstnání, postavení nebo funkce pachatele nebo povinností uložených mu zákonem. Dle výkladu § 143 odst. 2 je za povinnost uloženou zákonem považována taková povinnost, jejíž porušení v té které situaci výrazně zvyšuje nebezpečí pro lidský život nebo zdraví. Usmrcení z nedbalosti proto, že pachatel porušil takovou povinnost, je okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Bohužel není možné podat ani rámcový přehled všech možných důležitých povinností, které je nutno dodržovat. Tyto povinnosti bude určovat svými rozhodnutími soudní judikatura.

Jednou z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby je skutečnost, kdy pachatel poruší zákony o ochraně životního prostředí a nebo zákony o bezpečnosti práce, dopravy či hygieně. Způsobí-li přitom smrt dvou a více osob, je toto jednání hodnoceno jako ještě závažnější a jeho trestní sazba je ještě vyšší.

Trestní sazba vychází z trestní sazby stanovené pro trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti a je adekvátně zvýšena vzhledem ke způsobenému následku. Tresty za spáchání kvalifikované skutkové podstaty považuji jako dostatečné, nicméně základní tříletý trest odnětí svobody vzhledem k možnosti žádat o odklad trestu jako dostatečný neshledávám, ačkoliv se jedná o nedbalostní trestný čin. Nejsem zastáncem vysokých trestů za nedbalostní trestné činy celkově, ale trest stanovený trestním zákonem mi vzhledem ke způsobenému následku přijde nedostatečný. Vždyť za úmyslné těžké ublížení na zdraví je tříletý trest tím nejmírnějším trestem, který je možno uložit. Rovněž v případě úmyslného ublížení na zdraví je stanoven trest pro základní skutkovou podstatu 6 měsíců až 3 léta, tedy také přísnější.

Jednoznačně největší počet trestných činů proti životu a zdraví souvisí s trestnými činy spáchanými v dopravě. Ani dříve účinný, ani současný trestní zákon neobsahují zvláštní

---

⁹⁴ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, str. 485

skutkovou podstatu postihující jednání osob, jejichž jednání v dopravě mělo trestněprávní následky. Tyto osoby tedy mohou být stíhány jen dle obecných ustanovení trestných činů proti životu a zdraví (§ 143 TZ, § 147 TZ a § 148 TZ).

Při posuzování zavinění pachatele se vychází z pravidel provozu na pozemních komunikacích. Ty stanoví hranice povinné opatrnosti, tedy mimo jiné i objektivní kritérium nedbalosti.⁹⁵

Riziko, které hrozí při riskantní a nepozorné jízdě životu a zdraví ostatním účastníkům provozu na pozemních komunikacích, je čím dál větší. Policejní statistiky nehod se smrtelnými následky mají bohužel stoupající tendenci. Při této skutečnosti je nezbytné klást přiměřené požadavky na důsledné dodržování pravidel silničního provozu včetně těch, které vyžadují psychickou a fyzickou způsobilost řidiče a technický stav jeho vozidla. Nemělo by se zapomínat, že se vozidlo v rukou nezpůsobilého řidiče může stát smrtelným nástrojem.

Policejní praxe například vychází z názoru, že řidič, který jako důvod dopravní nehody uvede malou krátkodobou ztrátu vědomí („mikrospánek“), za předpokladu že u něj nebylo zjištěno onemocnění vyvolávající poruchu bdělosti nebo vědomí, je schopen dle příznaků blížícího se spánku jízdu včas přerušit a učinit patřičná opatření k vyloučení mikrospánku (soud. rozh. č. 23/1986 Sb. rozh. tr.). Přesto však v některých případech může být odpovědnost z takového konání vyloučena pro nedostatek zavinění z hlediska subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, případně též pokud řidič reaguje nepřiměřeně na situaci, kterou vyvolal jiný účastník silničního provozu porušením jeho pravidel (soud. rozh. č. 43/2002 Sb. rozh. tr.).

Judikatura považuje za porušení důležité povinnosti dle zákona např. nepřiměřeně rychlou jízdu v zatáčce, překročení nejvyšší povolené rychlosti, předjíždění v místech, kde je to zakázáno, a v neposledním případě též nesledování technického stavu vozidla.

5.1.6 Účast na sebevraždě - § 144 TZ

Jak každý ví, sebevražda není trestným činem. Každý se může rozhodnout, kdy a jakým způsobem svůj život ukončí. Rovněž pokus o sebevraždu není trestným činem. Sebevražda je úmyslné ukončení života, způsobení smrti sobě samému.

„Sebevražda není nemocí sui generis, ale projevem selhání osobnosti v některých rovinách, ať už jsou důvody tohoto selhání jakékoliv.“⁹⁶

---

⁹⁵ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, str. 485

S výše uvedeným odstavcem nemohu vnitřně a morálně ani v nejmenším souhlasit. Pokud Mitlöhner považuje rozhodnutí k sebevraždě vedené vědomím, že jsem těhotná matka, z islámského prostředí, již znásilnili vojáci či jiní rebelové, a vím, že moje rodina mě ukamenuje či v lepším případě zavrhne, pak k jeho postoji o selhání osobnosti v některých rovinách nemám co dodat!

Trestným činem je však účast na sebevraždě jiné osoby. Pro naplnění této skutkové podstaty je nutné, že pachatel osobě, jež si chce vzít život:

- a) pomáhá nebo
- b) ji k sebevraždě pohne.

Tím bude naplněna **objektivní stránka**.

Obě formy spáchání trestného činu účasti na sebevraždě mohou být v konkrétních případech výrazně odlišně pro společnost nebezpečné. Pohnutí jiného k sebevraždě bude zřejmě vždy daleko závažnějším jednáním než jednání spočívající ve vyhovění žádosti sebevraha o pomoc při realizaci jeho rozhodnutí skoncovat s vlastním životem.⁹⁷

Nestačí však, pokud měl pachatel účast na události, při které si jiný způsobil sebevraždu neúmyslně (soud. rozh. č. 24/1986 Sb. rozh. tr.).

Objektem tohoto trestného činu je tedy **lidský život**. Vzhledem k větší psychické labilitě některých osob (dítě, dítě mladší patnácti let, těhotné ženy a osoby stížené duševní poruchou) rozdělil zákonodárce, na rozdíl od dřívější právní úpravy odstavec 2, kdy se oddělily osoby nejsnáze k sebevraždě pohnutelné, tedy dítě mladší patnácti let a dítě stížené duševní poruchou, a v tomto případě zvýšil trestní sazbu za takovýto trestný čin.

V některých případech se bude vyskytovat problém rozlišení, zda jednání pachatele naplňovalo znaky dle § 144 TZ, nebo už se jednalo o § 140 TZ, tedy pachatel jiného zavraždil. Donucení jiného jak fyzickým, tak psychickým nátlakem je kvalifikováno jako trestný čin vraždy. Jak bylo uvedeno výše, usmrcení osoby na její žádost je hodnoceno jako dokonáný trestný čin vraždy. Dalším případem je dohoda obviněného a poškozeného na vzájemném úmyslném usmrcení. Jednání každého obviněného splní znaky vraždy dle § 140 TZ. Jedinou modifikací zde může být užití § 58 TZ o mimořádném snížení trestu odnětí svobody vzhledem ke sníženému nebezpečí pro společnost.

---

⁹⁶ Mitlöhner, M.: Ke vztahu trestného činu účasti na sebevraždě a euthanasie. Trestní právo, Orac, 2003, č. 6, str. 15

⁹⁷ Mitlöhner, M.: Ke vztahu trestného činu účasti na sebevraždě a euthanasie. Trestní právo, Orac, 2003, č. 6, str. 15

Pachatelem trestného činu účasti na sebevraždě může být kdokoliv⁹⁸.

Pro naplnění **subjektivní stránky** je nutno úmyslu. Znak „pohne jiného k sebevraždě“ je splněn, až když je prokázán úmysl pachatele chovat se k jinému tak, aby v něm úmysl spáchat sebevraždu vzbudil (soud. rozh. č. 24/1986 Sb. rozh. tr.). V případě špatné péče bez tohoto úmyslu se o tento trestný čin jednat nebude.

Jediným rozdílem současné právní úpravy a úpravy dřívější je rozdělení kvalifikovaných skutkových podstat ze dvou na tři odstavce z důvodu větší ochrany možných obětí tohoto trestního činu.

Současně se ze znění této skutkové podstaty vypustila skupina osob nedostatečně duševně vyvinutých, což ale nehodnotím nijak negativně, protože až do patnácti resp. osmnácti let je těmto osobám poskytována dostatečná ochrana a po osmnáctém roce se na ně bude vztahovat ustanovení o duševní poruše.

---

⁹⁸ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Linde 2008, str. 668

5.2 Trestné činy proti zdraví

Díl druhý hlavy I trestního zákona se soustřeďuje na trestné činy, jejichž následkem není smrt poškozeného, následkem je způsobení těžkého ublížení na zdraví, ublížení na zdraví nebo ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky.

Ublížit na zdraví lze jak úmyslně, tak nedbalostně, známe těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví a ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky.

Chráněno je lidské zdraví nejen u člověka zdravého, ale rovněž u člověka nemocného nebo zraněného. Další činnost pachatele pak spočívá v dalším poranění poškozeného resp. ve zhoršení zdravotního stavu u nemocného.

Pachatel, jehož konání má za následek další zranění u již smrtelně zraněné osoby, sice neodpovídá za smrt poškozeného, ale odpovídá za ublížení na zdraví případně těžké ublížení na zdraví, a to i v případě, že jím způsobená zranění nemají za následek smrt (soud. rozh. č. 21/1980 Sb. rozh. tr.).

Trestní zákoník rozlišuje dle závažnosti dva druhy ublížení na zdraví: těžkou újmu na zdraví a ublížení na zdraví (viz. dále).

Paradoxně je možné u úmyslných trestných činů ublížení na zdraví vyvolat smrt, zatímco u nedbalostních takovéto jednání neexistuje, protože bude vždy hodnoceno jako usmrcení. Proč k tomuto bude docházet, se dozvíme níže.

5.2.1 Těžké ublížení na zdraví - § 145 TZ

5.2.2 Ublížení na zdraví - § 146 TZ

5.2.3 Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky - § 146a TZ

Nejzávažnějším trestným činem z tohoto dílu je trestný čin těžké ublížení na zdraví. Odlišení od vraždy je jednoduché; úmysl pachatele nesměřuje k usmrcení, nýbrž ke způsobení těžké újmy na zdraví, čímž se zase liší od ublížení na zdraví, kde úmysl směřuje pouze k ublížení na zdraví. „Následkem těžkého ublížení na zdraví i ublížení na zdraví může být také způsobení smrti z nedbalosti (na rozdíl od slovenského trestního zákona).“⁹⁹

Všechny zde uvedené trestné činy jsou trestnými činy úmyslnými.

Skutkové podstaty ublížení na zdraví znají okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, kterých se dopustí pachatel spáchá – li tento čin:

- a) na dvou a více osobách,

---

⁹⁹ Důvodová zpráva k trestnímu zákonu s účinností od 1.1. 2010, Důvodová zpráva k § 143 a § 144

- b) na těhotné ženě,
- c) na dítěti mladším 15 let,
- d) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
- e) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,
- f) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- g) opětovně, nebo
- h) ze zavrženíhodné pohnutky,
- i) způsobí-li takovým činem smrt.

V případě snahy zakrýt takovýmto jednáním jiný trestný čin či majetkový prospěch, bude toto jednání klasifikováno jako trestný čin loupeže či jiný majetkový trestný čin v jednočinném souběhu.

Stejně jako u vraždy byly do okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby přidány osoby svědka, znalce, tlumočníka, zdravotnického pracovníka nebo jiné osoby, která plní svou povinnost vyplývající z jejího zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou jí ze zákona. Tyto osoby je potřeba bezesporu chránit vzhledem k jejich úloze chránit a pomáhat v kritických situacích, a je tedy nanejvýš nutné zabránit, aby se stávaly terčem útoků tak, jak tomu bylo dříve.

Pro vymezení pojmu těžká újma na zdraví jako podmínky těžkého ublížení na zdraví a ublížení na zdraví použijeme § 122 TZ, který jej popisuje následovně:

Ublížením na zdraví se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.

Těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví:

- a) zmrzačení,
- b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti,

- c) ochromení údu,
- d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí,
- e) poškození důležitého orgánu,
- f) zohyzdění,
- g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu,
- h) mučivé útrapy, nebo
- i) delší dobu trvající porucha zdraví.

Rozlišení jednotlivých pojmů nebude vždy zcela přesné, mohou se krýt, avšak jedná se zde o ustanovení ve prospěch poškozeného tak, že stačí prokázat způsobený následek.

Zmrzačením rozumíme trvalý chorobný stav, pro který je příznačná značná tvarová nebo funkční změna těla, jeho části a ztráta celé končetiny (kterékoliv) nebo její podstatné části (soud. rozh. č. 45/1990 Sb. rozh. tr.).

„**Ztrátou nebo podstatným snížením pracovní způsobilosti** chápeme rovněž trvalý chorobný stav těla nebo jeho části, jež brání úplně nebo podstatně provádět povšechné pracovní úkony. Zde je třeba odlišovat pojem povšechné pracovní způsobilosti od pojmu pracovní způsobilosti v přiměřeném zaměstnání nebo v dosavadním povolání. V konkrétních případech pracovní způsobilost v dosavadním povolání a v jiných přiměřených povoláních může být nedotčena, zatímco povšechná pracovní způsobilost je snížena.“¹⁰⁰

Za **ochromení údu** považujeme trvalou nezpůsobilost nebo značně sníženou schopnost pohybu horních nebo dolních končetin nebo jejich částí.

Funkce smyslových ústrojí jsou zrak, sluch, čich, chuť a hmat. Tyto funkce jsou v životě člověka nesterpně důležité. Nejčastějším a zároveň nejhorším porušením smyslů je ztráta (za ztrátu považujeme úplnou slepotu nebo hluchotu) zraku a sluchu. Podstatné oslabení nebo dokonce i ztráta čichu nebo chuti (hmat se neztrácí zcela) není pro člověka tak zlá, aby znamenala pro poškozeného skutečně těžké poškození jeho zdraví.

Poškození důležitého orgánu je takové porušení některého z tělesných orgánů, při kterém dochází k ohrožení života nebo hrozí jiný závažný následek. Rozlišit orgán na důležitý a nedůležitý není možné. I pohmoždění svalové tkáně spojené s krvácením mezi svalové snopce může ohrozit život člověka (soud. rozh. č. 52/1973 Sb. rozh. tr.).

Za **zohyzdění** se považuje každá změna, jež je viditelná, trvale hyzdící, která mění vzhled, vzbuzuje odpor a ošklivost k újmě poraněného. Možnost odstranění takového

---

¹⁰⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Linde 2008, str. 656-657

změny nehraje roli. Zohyždění ztěžuje poškozenému uplatnění ve společnosti a soudní praxí je za ně považována např. i ztráta třetiny ucha (soud. rozh. č. 44/1976 Sb. rozh. trestů).

Vyvolání potratu je jednání, jehož následkem je přerušení těhotenství, aniž by došlo k porodu, třeba předčasně (tím se rozumí chybný zákrok lékaře, kterým způsobí přerušení těhotenství, nebo když řidič srazí těhotnou ženu, která důsledkem srážky potratí). Novelou z roku 1991 bylo písmeno g) doplněno o **usmrcení plodu**, aby se nemuselo rozlišovat mezi potratem a předčasným porodem. Pokud ovšem někdo úmyslně usmrtí plod ať se souhlasem matky, či bez něj, bude odpovídat za trestný čin dle § 159 a § 160 TZ za nedovolené přerušování těhotenství (soud. rozh. č. 45/1968 Sb. rozh. tr.)!

Mučivými útrapami rozumíme mimořádné, vystupňované nebo prodlužované bolesti jak fyzické, tak duševní. Takovými útrapami mohou být bolesti sice snesitelné, ale prodlužované, trvající extrémně dlouhou dobu, nebo bolesti se opakující, jež znemožňují jedinci možnost plnohodnotně se zapojit do společnosti. Dále to mohou být bolesti trvající jen krátký okamžik, zlomek, ale dosahující takové intenzity, že u poškozeného vyvolávají pocity obavy z jejich překonání (soud. rozh. č. 31/1973 Sb. rozh. tr.).

Delší dobu trvající porucha zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) je taková vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění, které trvají minimálně 6 týdnů a omezují způsob života poškozeného. Poruchou zdraví rozumíme takovou újmu, která velmi citelně omezuje poškozeného v obvyklém způsobu života. Doba trvání takového omezení je ovšem většinou kratší než bývá léčení a pracovní neschopnost, a stále častěji i kratší než šest týdnů. Tato doba je dána mimo jiné; stále se zlepšující zdravotní péčí a závěrem je, že i velmi těžká újma na zdraví (hodnoceno dle průběhu a příznaků) nezabere více času než šest týdnů. I takovouto újmu jsme pak nuceni hodnotit jako prosté ublížení na zdraví. Proto je dle mého názoru na místě přemýšlet o změně judikatury, která by tuto dobu snížila. Vždyť i zlomenina ruky (myšleno obou kostí na předloktí) si nevyžádá víc než šest týdnů pracovní neschopnosti.

Trestní zákoník privileguje útoky, které pachatel spáchá v silném rozrušení nebo z jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženého jednání poškozeného stejně jako v případě zabití.

Dodatečné zavedení ustanovení § 146a TZ v době mezi platností a účinností trestního zákoníku bylo nutné k tomu, aby se odstranil nedostatek přijaté legislativní předlohy a

aby se doplnila diferenciace různě závažných úmyslných útoků proti životu z hlediska míry úmyslného způsobení následku i na různě závažné úmyslné útoky proti zdraví.¹⁰¹

U trestných činů spočívajících v ublížení na zdraví se budou ustanovení o pokusu užívat analogicky.

K naplnění skutkových podstat ublížení na zdraví je třeba, aby úmysl pachatele směřoval k vlastnímu ublížení na zdraví (soud. rozh. č. 19/1963 a 22/1968 Sb. rozh. tr.). Při posuzování, o kterou ze skutkových podstat se jedná, vycházíme z úmyslu a jednání pachatele a nejen z toho, jaká újma ve skutečnosti vznikla. Posuzujeme okolnosti, za kterých se útok stal, volbu prostředků, kterými bylo útočeno a další.

Úmysl pachatele docílit těžké újmy na zdraví nelze vyvozovat z povahy předmětu, kterým byl útok veden (soud. rozh. č. 35/1991 Sb. rozh. tr.).

V případě, že útok je spáchán více pachateli a následkem je těžká újma na zdraví, neznamená to, že všichni pachatelé spáchali trestný čin těžkého ublížení na zdraví. Za tento trestný čin budou odpovídat pouze v případě, že k následku došlo alespoň z nevědomé nedbalosti.

Pachatele trestného činu úmyslného ublížení na zdraví, těžkého ublížení na zdraví resp. ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky nelze kromě samotného trestného činu dále uznat vinným ještě trestným činem neposkytnutí pomoci dle § 150 TZ.

Stejně jako v případě zabití nelze slučovat podmínky, jež vedou pachatele k privilegovanému trestnému činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky s formami zavinění.

Pokud pachatel jedná na žádost poškozeného, nevylučuje to jeho trestní odpovědnost s výjimkou jednání za podmínek § 30 odst. 2 TZ, tj. pokud takový čin bude konán za účelem užitečným pro společnost.

Zákonodárce stanovil základní trestní sazbu v případě těžkého ublížení na zdraví v širokém rozmezí 3 až 16 let a v případě ublížení na zdraví 6 měsíců až 10 let.

Zde je patrný rozpor s tolik proklamovaným zvýšením trestů u trestných činů proti životu a zdraví, protože zákonem 320/2006 Sb. bylo možno za způsobení smrti jako následků těžké újmy na zdraví uložit pachateli až výjimečný trest proti 16 letům trestu odnětí svobody v novém trestním zákonu.

---

¹⁰¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, str. 493

Ve vztahu k úmyslným formám ublížení na zdraví bych chtěl uvést judikát Spolkového soudního dvora 5 StR 435/07 ze dne 10.1.2008 kterému předcházela následující skutkový stav:

Obžalovaný pocházel ze Senegalu a i s manželkou pracoval jako tanečník v africké taneční skupině. Pro jeho život s manželkou bylo charakteristické tradiční rozdělení společenských rolí. Bylo o něm známo, že svou manželku několikrát týral a fyzicky ublížil i jiné členy souboru, což mělo za následek jeho nucený odchod ze skupiny. Tuto skutečnost nesl obžalovaný velice těžce a chtěl se vrátit zpět do Afriky i se svou ženou, která ale návrat odmítala. Obžalovaný poté navštívil svou manželku v jejím bytě. Během doby jeho návštěvy stále trval na jejím odjezdu s ním do Senegalu a každou noc měl s manželkou pohlavní styk. Poslední den znovu žádal od manželky odchod s ním, ta však stále odporovala. Obžalovaný vyhrožoval že manželku zabije, pokud s ním neodejde. Během vzniklé bouřlivé diskuze se obžalovaný choval stále agresivněji, až v něm agrese „vybuchla“ naplno. Vzal asi 20cm dlouhý nůž a oběť zranil ranou do zad asi 4 cm hlubokou.

Oběť se lekla a utekla bosá do dalšího pokoje. Jednala zcela zkratkovitě, a „švihem“ vyskočila na okenní parapet, na kterém neudržela rovnováhu, sklouzla, a spadla z výšky 25 m do křoví. Při pádu utrpěla smrtelná zranění a zemřela. Obžalovaný její tělo odvekl do křoví a uprchl.

„Takovéto nebezpečí typické pro danou skutkovou podstatu může vést ke smrti oběti i tehdy, kdy příčinou bezprostředně vyvolající smrt je sebepoškozující chování oběti, které se manifestuje jako zřejmá a pro daný delikt typická reakce – tak jako je tomu při pokusu o útěk v panice nebo při strachu ze smrti.“

Zemský soud posoudil jednání pachatele jako vážné ublížení na zdraví v souběhu se zabitím z nedbalosti.

Proti tomuto rozsudku podala státní zástupkyně stížnost s tím, že obžalovaný měl být odsouzen pro trestný čin ublížení na zdraví s následkem smrti. Opravný prostředek byl úspěšný.

Odvolací soud posoudil jednání jako ublížení na zdraví s následkem smrti poukazující přitom na širší souvislosti mezi ublížením na zdraví a způsobením smrti, než u ublížení na zdraví v souběhu se zabitím.

Takovéto ublížení na zdraví s sebou nese i specifické nebezpečí smrti, jež je důsledkem, jak vyplývá z výše uvedeného odstavce.

Již zraněná oběť se obávala o svůj život a propadla panice, která měla za následek skok na parapet okna. Ublížení na zdraví bylo vzhledem k situaci v průběhu hádky senátem posouzeno jako „masivní“, kdy zakládalo obavu oběti o svůj život.

5.2.4 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti - § 147 TZ

5.2.5 Ublížení na zdraví z nedbalosti - § 148 TZ

Pro trestní odpovědnost ze spáchaných trestných činů těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti a ublížení na zdraví z nedbalosti se předpokládá porušení takové důležité povinnosti, jejíž porušení v dané chvíli podstatně zvyšuje nebezpečí pro lidský život nebo zdraví.

Jednoznačně nejvyšší počet těchto trestných činů se odehrává v dopravě. Ani nový trestní zákoník, na rozdíl od slovenského neobsahuje skutkovou podstatu nebo vyloženě konkrétní ustanovení postihující osoby, které jsou odpovědné za následky dopravních nehod s trestněprávními důsledky, přitom podle statistiky Světové zdravotnické organizace (WHO) zahyne už v roce 2020 v silničním provozu téměř 2,5 mil. lidí, a o deset let později už mají na silnicích světa zahynout 3 mil. lidí ročně. Spolu s ustanoveními hlavy první druhého dílu pak zájmy chráněné trestním zákonem doplňuje například § 274 TZ postihující jednání pachatele, který vykonává činnost ve stavu vylučujícím způsobilost, při které může ohrozit život nebo zdraví. V tomto případě se nevyžaduje ani způsobení následku. Ovšem kvalifikovaná skutková podstata postihuje právě způsobení následku ve formě dopravní nehody či havárie a způsobení ublížení na zdraví jinému.

Stejně tak ustanovení § 272 TZ postihující jednání opilého řidiče autobusu, v jehož důsledku bezprostředně hrozí havárie nebo při takové jízdě k havárii skutečně došlo.

„S nebezpečností dopravy si spíše než trestní poradilo právo občanské, které odpovědnost za škody způsobené provozem dopravních prostředků systematicky zařadilo hned vedle, a na základě stejného principu objektivní odpovědnosti, jako je tomu u odpovědnosti za škody způsobené zvláště nebezpečným provozem.“¹⁰²

Při posuzování zavinění pachatele se tak vychází z porušení právních předpisů upravujících provoz na pozemních komunikacích.

---

¹⁰² FRIML, K.: K některým otázkám obhajoby v dopravních věcech. Trestněprávní revue č. 4/2008, str.97

Nejvyšší možný trest za tento trestný čin je 8 let pro případ těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti u kvalifikované skutkové podstaty.

Zákonodárce rovněž vůbec neuvážil možnost uložení trestů typu podmíněného zakázání řízení motorových vozidel, popř. zákaz řízení motorových vozidel řidičům mladším 20 let a starším 65 let v pátek např. od 14:00 do soboty 06:00, dále pak zákaz řízení řidičům trpícím problémy s tzv. „šeroslepostí“ v podvečerních a ranních hodinách. Podobné tresty by mohly počty nedbalostních trestných činů v dopravě rapidně snížit.

Zcela nově není možné trestným činem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti resp. ublížení na zdraví z nedbalosti způsobit smrt. V případě způsobení smrti jako následku u neúmyslného jednání se aplikuje ustavení § 143 TZ o usmrcení z nedbalosti.

Zcela samostatnou a u nás zatím ne příliš často diskutovanou problematiku tvoří trestné činy na zdraví v průběhu lékařského procesu. V řadě případů může nastat situace, kdy není možné újmu na zdraví odlišit od následků zranění či nemoci se kterými se pacient k lékaři již dostavil. Poškozený s velkým množstvím tržných ran, zlomenin a pohmožděnin například v důsledku dopravní nehody není schopen poznat chybný lékařský zákrok spočívající ve způsobení dalších drobných zranění. Naopak pacientka, která se dostaví k lékařskému zákroku spočívající v interrupci způsobení zranění na těle ihned pozná. Z výše uvedeného je tedy vhodné upozornit na problematiku kauzálního vztahu mezi příčinou a následkem, který z daného zákroku vyvstává.¹⁰³ Další problém spočívá v možnostech kriminalistického dokazování. V tomto ohledu kriminalisté vycházejí výlučně ze závěrů soudních znalců z oboru soudního lékařství, popř. dalších klinických oborů, přičemž v podstatě není možnost ověření závěrů soudního znalce ze strany OČTŘ. Prakticky tak OČTŘ vychází z věty určující, zda bylo jednání zdravotnického pracovníka lege artis, non lege artis, vitium artis nebo dle lékařských standardů.

Vzhledem k pokroku, který medicína v posledních desetiletích dosahuje a složitosti některých lékařských zákroků, jako jsou například transplantace, je v takovýchto případech odsouzení lékaře za ublížení na zdraví nepřipustné.

Ruku v ruce se složitostí operací jde i riziko, které jak lékař, tak pacient postupe resp. je ochoten podstoupit. Hranice určení zákroku lege artis a non lege v takovém případě pro OČTŘ nemožná. Trestní zákon v § 30 a § 31 jako okolnost vylučující protiprávnost svolení poškozeného a přípustné riziko, čímž tak akceptoval dlouholeté volání české

---

¹⁰³ Císařová, D.: Vyšetřování trestných činů ublížení na zdraví během léčebného procesu, Zdravotnictví a právo č. 11/2009, str. 22

právní nauky po zařazení přípustného či dovoleného rizika jako okolnosti vylučující protiprávnost do trestního zákona.¹⁰⁴ V důvodové správě se zákonodárce snaží určit alespoň základní podmínky a vodítka k charakteristice jednání splňujícího právě podstoupení přípustného rizika. Je to jednání, jehož výsledek odpovídá míře rizika, a kdy je nutno určit jistou relaci mezi rozhodujícími faktory, jako je pravděpodobnost úspěchu a možného pozitivního výsledku, stejně tak ale možnost negativního následku a její pravděpodobnost. Je nepochybné, že aplikace ustanovení o přípustném riziku nebude jednoznačná, bez problémů a názorových rozdílů. Teprve časem vytvořená judikatura vycházející z konkrétních případů bude obsah tohoto pojmu určovat.¹⁰⁵ Pokud se nad definicí přípustného rizika pozastavíme, zjistíme, že se nejedná jen o riziko v čistě lékařském prostředí, ale takto se se může jednat i o riziko sportovců (boxerů) ale i jiných povolání.

Na druhou stranu existují i případy, kdy lékaři nejsou na úrovni současné lékařské vědy a v úvahu připadá otázka, zda jejich jednání nesplňuje znaky nedbalostních trestných činů.¹⁰⁶ Taková odpovědnost se v současnosti neuplatňuje, a lékař nikdy nemůže být soudem potrestán za to, že jednal *non lege artis*, nýbrž vždy jen za to, že jednal v rozporu s některým právním předpisem.¹⁰⁷

S prováděním lékařských zákroků rovněž souvisí problematika svobodného a informovaného souhlasu pacienta. „Za svobodný a informovaný souhlas pacienta lze považovat takový souhlas, který je nedílnou součástí vyšetřovacího nebo léčebného výkonu; je projevem vůle nemocného, která je prostá omylu, na základě poučení a účelu a povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích, alternativách a rizicích, zdravotnickým pracovníkem způsobitelným k výkonu příslušného zdravotnického povolání, způsobem srozumitelným vzhledem k osobním poměrům nemocného.“¹⁰⁸

Hlavní zásada lékařského prostředí a lékařů samých je *Non salus, sed voluntas aegroti suprema lex*, tedy nikoliv prospěch, ale vůle nemocného je nejvyšším zákonem.

---

¹⁰⁴ Mítlöhner, M.: Hranice přípustného rizika a odpovědnosti ve zdravotnictví a v pomáhajících profesích, Zdravotnictví a právo, č. 11/2009, str. 12

¹⁰⁵ Mítlöhner, M.: Hranice přípustného rizika a odpovědnosti ve zdravotnictví a v pomáhajících profesích, Zdravotnictví a právo, č. 11/2009, str. 12

¹⁰⁶ Císařová, D.: Vyšetřování trestných činů ublížení na zdraví během léčebného procesu, Zdravotnictví a právo č. 11/2009, str. 22

¹⁰⁷ Císařová, D.: Trestní právo a zdravotnictví, druhé doplnění a upravené vydání. Praha: Orac, 2004, str. 20

¹⁰⁸ Hrib, N.: Svobodný a informovaný souhlas jako předmět dokazování, Zdravotnictví a právo č. 12/2009, str.15

Lékařský zákrok, provedený sice zcela správně, a který zachránil pacientovi život může založit trestněprávní odpovědnost lékaře, pokud neměl k jeho provedení nesprávný či neúplný souhlas.

Z vyšetřovací praxe OČTŘ se zřejmě, že zdravotnickým pracovníkům nečiní potíží doložit udělení souhlasu nemocného, ale doložení souhlasu nemocného k danému vyšetřovacímu nebo lékařskému úkonu. Hlavním problémem je tedy rozsah uděleného souhlasu.

Současně s problematikou rozsahu poskytnutého v souhlasu je nutné pacienta před lékařským vyšetřením nebo léčebným výkonem rovněž dostatečně poučit. V případě nedostatečného pučení mohou vyvstat situace, kdy zdravotnické zařízení nebo zdravotnický pracovník a lékař doloží formálně souhlas, ale ten v sobě neobsahuje žádné poučení, které bylo před výkonem poskytnuto nemocnému.¹⁰⁹

Poučovací povinnost ukládá zdravotnickému pracovníkovi, aby pacienta informoval o účelu, povaze, důsledcích, alternativách a rizicích vyšetřovacího nebo lékařského úkonu. Problematika zjišťování, zda byl udělen svobodný a informovaný souhlas, stejně jako vyšetřování trestných činů ublížení na zdraví v průběhu léčebného procesu je do současné chvíle rozpracována spíše obecně a teoreticky, než na základě rozhodnutí plynoucích z jednotlivých případů.

---

¹⁰⁹ Hrib, N.: Svobodný a informovaný souhlas jako předmět dokazování, Zdravotnictví a právo č. 12/2009, str.14

5.3 Trestné činy ohrožující život nebo zdraví

Trestné činy ohrožující život nebo zdraví jsou novým dílem trestního zákona. Žádná část v minulosti účinného trestního zákona neobsahovala výčet trestných činů podobný dílu 3 současného trestního zákona. Slučují se zde trestné činy proti lidskosti, hrubě narušující občanské soužití a další, aby vytvořily specifickou skupinu trestných činů, které chrání život a zdraví osob individuálně neurčených. Všechny tyto trestné činy jsou trestnými činy ohrožovacími, což znamená, že k jejich dokonání postačí pouhé ohrožení chráněného zájmu.

5.3.1 Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení - § 149 TZ

Tato skutková podstata se nově přesunula z trestných činů proti lidskosti do dílu 3 trestných činů proti životu a zdraví. Její jiná forma, která postihuje jednání proti lidskosti, byla ovšem zachována jako § 398 nového trestního zákona ve své původní hlavě, která se nově jmenuje Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy.

Tento trestný čin byl do trestního zákona zařazen na základě požadavku Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení či trestání. Tato úmluva vstoupila pro tehdejší Československo v platnost v roce 1988. Do té doby bylo mučení postižitelné dle ustanovení o trestném činu zneužívání pravomoci veřejného činitele.

Objektem tohoto trestného činu je **nedotknutelnost osoby, její život, zdraví a lidská důstojnost**. Ochrana těchto práv a svobod musí být zachována za každé situace, zejména při výkonu pravomoci orgánů státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci.

„**Objektivní stránku** charakterizuje samotné **mučení a jiné nelidské či kruté zacházení**, dějící se v **souvislosti s výkonem pravomoci státního orgánu, soudu, orgánu územní samosprávy** a kterým je působeno **fyzické nebo duševní utrpení**.“¹¹⁰

Subjektem tohoto trestného činu bude zpravidla úřední osoba či jiná osoba jednající v souvislosti s výkonem pravomoci státního orgánu, orgánu územní samosprávy nebo jiného orgánu veřejné moci.

---

¹¹⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Linde 2008, str. 749-750

Subjektivní stránka musí obsahovat **úmysl** mučit, nelidsky a krutě s poškozeným zacházet a to v souvislosti s výkonem pravomoci státního orgánu, orgánu územní samosprávy nebo jiného orgánu veřejné moci.

To, že tento trestný čin patří do skupiny ohrožujících trestných činů proti životu a zdraví, je nepochybné, neboť mučení vždy ohrožuje lidské zdraví. Tato skutková podstata se nijak zvlášť neliší od současné, patrné je ovšem zvýšení trestní sazby a nahrazení současného pojmu **státní orgán** pojmem **orgán veřejné moci**.

Za orgány veřejné moci jsou dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 229/1998 považovány orgány autoritativně rozhodující o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo nebo zprostředkovaně, přičemž veřejnou moc vykonává stát především prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní, a za určitých podmínek ji může vykonávat i prostřednictvím dalších subjektů.¹¹¹

V odborné právníkové pedagogické literatuře najdeme i definici mučení a týrání, která zní:

„Mučením a týráním je jakékoliv konání, kterým je člověku způsobena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení s cílem získat od něj anebo od třetí osoby informace anebo přiznání, potrestat ho za konání, kterého se dopustil on nebo třetí osoba anebo ze kterého jsou podezřelí. Takovýmto konáním však není bolest nebo utrpení, které vznikne jen jako důsledek zákonných sankcí.“¹¹²

Vzhledem k novému vymezení okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, byly také zde tyto okolnosti doplněny o předmět útoku a tím je:

- a) těhotná žena,
- b) dítě mladší 15 let,
- c) svědek, znalec nebo tlumočník v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
- d) jiná osoba, pro její skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

Dále jsou v odstavci 3 § 149 TZ vyjmenovány kvalifikované skutkové podstaty, přičemž tyto popsané kvalifikované skutkové podstaty jsou trestány velmi tvrdě, kdy za způsobení smrti mučením a jiným nelidským a krutým zacházením hrozí pachateli 8 až 15 let trestu odnětí svobody.

---

¹¹¹ důvodová zpráva k novému trestnímu zákonu, důvodová zpráva k § 147

¹¹² Tato definice vychází z Úmluvy OSN proti mučení a jinému nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo duševnímu utrpení

5.3.2 Neposkytnutí pomoci - § 150 TZ

5.3.3 Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku - § 151 TZ

Skutkové podstaty neposkytnutí první pomoci a neposkytnutí první pomoci řidičem dopravního prostředku postihují jednání vycházející ze zásad humanizmu a vztahu člověka k člověku a jeho životu a zdraví. Nikdo nesmí nečinně přihlížet tomu, jak se jiný ocitá v nebezpečí života.

K dalšímu popisu této skutkové podstaty je nejdříve nutné určit faktický obsah první pomoci.

První pomoc je časově omezená, začíná poskytnutím bezprostřední pomoci na místě, kde k její potřebě došlo, a končí převozem k lékaři do nemocnice.¹¹³

Nutnou a neodkladnou péčí naproti tomu rozumíme poskytování zdravotní péče až do doby, kdy je pacient buď stabilizován, nebo zemře.¹¹⁴ Není možné ji časově přesně vymezit, neboť se nedá přesně předvídat vývoj zdravotního stavu pacienta a průběh jeho onemocnění či zranění. V některých chvílích pacient lékařskou péči nepotřebuje, v jiné by bez ní nedokázal přežít.

Rozdíl je tedy nejen v časovém průběhu poskytnutí pomoci, ale mnohem výraznější rozdíl nastává v případě osob poskytujících první pomoc – kterou má ze zákona povinnost poskytnout kdokoliv, a osob poskytujících nutnou a neodkladnou pomoc – již poskytuje pouze lékař nebo jiný zdravotnický pracovník.

Objektem je v případě těchto trestných činů **život a zdraví lidí**, jež je třeba chránit za každé situace.

U trestného činu neposkytnutí pomoci rozeznáváme dvě skutkové podstaty a ustanovení obou odstavců jsou ve vztahu speciality (ustanovení § 150 odst. 2 TZ je speciální k § 150 odst. 1 TZ).

Skutková podstata neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku je ovšem speciální vůči oběma výše uvedeným skutkovým podstatám.

Jednání v případě neposkytnutí pomoci (§ 150 odst. 1 TZ) spočívá v neposkytnutí pomoci osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění¹¹⁵.

---

¹¹³ Študentová, M.: Trestněprávní aspekty neposkytnutí pomoci, Zdravotnictví a právo č. 9/2007, str. 12

¹¹⁴ Študentová, M.: Trestněprávní aspekty neposkytnutí pomoci, Zdravotnictví a právo č. 9/2007, str. 12

¹¹⁵ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, str. 499

Pachatel tohoto trestného činu však neodpovídá za případné následky, kterými jsou účinky na zdraví a životě ohrožené osoby. Tak se například opilý řidič, který poskytuje lékařskou pomoc nedopustí jiného trestného činu, zejména ohrožení pod vlivem návykové látky.¹¹⁶

Potřebnou pomocí rozumíme takovou pomoc, která je nutná k odvrácení nebo snížení nebezpečí úmrtí ohroženého, popř. aby ohrožený neutrpěl další újmu na zdraví jako následek neposkytnutí pomoci. Jedná se zejména o poskytnutí první pomoci, které mohou poskytnout ti, jež se v okolí ohroženého nacházejí. Nemusí se jednat o pomoc, která povede k záchraně, ale pomoc, kterou je schopen každý poskytnout. Tato může spočívat například jen v přivolání odborné lékařské pomoci, pokud osoba v blízkosti ohroženého není schopna pomoc sama poskytnout, po zvážení prostředků které má k dispozici a dále např. době v níž je schopna převést zraněného do lékařského zařízení.¹¹⁷ Tím se rozumí případy, kdy by neodborná pomoc, ač učiněná v dobrém úmyslu, mohla ohroženému způsobit větší újmu na zdraví než samotná nečinnost.

Projevy vážné poruchy zdraví, jiného závažného onemocnění nebo nebezpečí smrti jsou takové, u kterých lze i bez odborných znalostí rozpoznat vážné zranění, popř. nebezpečí smrti. Pro posouzení známek jiného vážného onemocnění bude rozhodující zdravotní stav ohrožené osoby, jak může být objektivně i subjektivně vnímám tím, kdo je v dosahu postižené osoby, a je tedy povinen případně poskytnout pomoc.

„Jednání ve druhém případě neposkytnutí pomoci (§ 150 odst. 2 TZ) záleží v neposkytnutí potřebné pomoci osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění pachatelem, který má zvláštní povinnost poskytnout potřebnou pomoc podle povahy svého zaměstnání.“¹¹⁸

Jde o omisivní trestné činy, kdy pachatelem je každý kdo neposkytne potřebnou pomoc jako obecnou povinnost, pokud by tak mohl učinit bez obav nebezpečí o sebe či druhého.

Subjektivní stránka u těchto skutkových podstat spočívá v úmyslu neposkytnout pomoc, ač ji pachatel mohl poskytnout bez toho, že by sebe nebo jiného vystavil v nebezpečí. Pachatel se trestného jednání dopustí, ví-li, že osoba pomoc potřebuje, je povinen ji poskytnout, a přesto ji neposkytne.

---

¹¹⁶ FRIML, K.: K některým otázkám obhajoby v dopravních věcech. Trestněprávní revue č. 4/2008, str.99

¹¹⁷ Chromý, J.: K trestnému činu neposkytnutí pomoci. Zdravotnictví a právo č. 1/2007, str. 5

¹¹⁸ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Linde 2008, str. 618

Pokud však pachatel zamýšlí tímto konáním, spočívajícím v neposkytnutí pomoci, způsobit újmu na zdraví či snad dokonce smrt ohrožené osoby, mohlo by být jeho jednání kvalifikováno jako trestný čin vraždy, popř. úmyslného ublížení na zdraví dle příslušných ustanovení. Naproti tomu nelze pachatele vedle trestného činu úmyslného ublížení na zdraví uznat dále vinným ještě trestným činem neposkytnutí pomoci.

Poskytnout pomoc však nemá osoba, jež by vystavila sebe nebo jiného nebezpečí (po nikom zákon nežádá, aby se pro záchranu jiného spouštěl na laně do propasti). Nebezpečím ve smyslu tohoto ustanovení však není riziko trestního stíhání, tzn. spolupachatel je povinen poskytnout pomoc jinému spolupachateli, který byl při provádění trestné činnosti zraněn.

Jestliže však již jiná osoba ohroženému pomoc poskytuje nebo ji poskytuje několik osob v součinnosti, pak povinnost poskytnout pomoc odpadá.

V případě skutkové podstaty dle § 150 odst. 2 TZ se jedná o neposkytnutí pomoci pachatelem, který je k poskytnutí pomoci povinen ze svého zaměstnání, tzn. má povinnost pomoc poskytnout. Takovými jedinci jsou lékaři, zdravotní sestry, členové horské služby apod. V tomto ustanovení není uvedena podmínka, že tak mohou učinit bez vystavení nebezpečí sebe nebo jiného. Zdravotnický pracovník je tak povinen poskytovat první pomoc každému, jestliže by byl jeho pomoci ohrožen život či zdraví poškozeného.¹¹⁹

Na rozdíl od ustanovení § 150 odst. 1 je trestnost podle § 150 odst. 2 zpravidla vyloučena v případě, kdy došlo k újmě na zdraví nebo smrti. V těchto případech pachatel, pokud se povinnost konat podle povahy zaměstnání kryje se zvláštní povinností konat dle § 112 TZ, trestně odpovídá podle zavinění za poruchové trestné činy proti životu a zdraví. Např. jestliže lékař při výkonu služby neposkytne osobě, která jeví známky vážné poruchy zdraví, potřebnou pomoc, připadá jeho trestní odpovědnost za trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 2 v úvahu pouze tehdy, jestliže z jeho opomenutí zaviněně nevznikly žádné následky na životě nebo zdraví poškozeného. Pokud vznikly, je takový lékař trestně odpovědný v závislosti na formě zavinění podle ustanovení o poruchových trestných činech proti životu a zdraví.¹²⁰

Ne vždy ovšem povinnost poskytnutí pomoci na základě zaměstnání odpovídá zvláštním povinnostem konat dle § 112 TZ.

---

¹¹⁹ Študentová, M.: Trestněprávní aspekty neposkytnutí pomoci, Zdravotnictví a právo č. 9/2007, str. 12

¹²⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, s. 501

Trestný čin neposkytnutí pomoci je dokonán ve chvíli, kdy povinný nezačne s poskytováním pomoci neprodleně, tzn. zákonným znakem není následek na životě a zdraví, postihováno je zdržení se adekvátního chování, ke kterému je ze zákona osoba povinna. Určitou výjimkou z předchozí strohé věty představuje např. situace hromadné dopravní nehody, kdy je třeba reálně zvážit své možnosti, potřeby zraněných a jejich šance na přežití. V takovém případě není vhodné nerozvážně riskovat vlastní zranění či dokonce smrt, neboť by na úkor jednoho zachráněného mohlo mnoho jiných zraněných utrpět vážnou újmu.¹²¹ O schopnosti běžného jedince chovat se v takové situaci způsobem odpovídajícím běžnému uvažování ani nemluvě.

Je otázkou, zda má být pomoc poskytnuta i v případě, že ji ohrožená osoba odmítá. Vzhledem k individualitě každého jedince je také v některých případech nelehké určit, zda je pomoc potřebná. Platí totiž pravidlo, že to, co je pro jednoho člověka přijatelné, může být pro jiného již zcela neúnosné.¹²² Vyskytují se názory, že v případě odmítání potřebné pomoci ohroženým by mělo být respektováno jeho přání.¹²³ První pomoc je poskytována na základě humanity jedinců společnosti, proto s tímto názorem nesouhlasím. Problematické z trestněprávního hlediska bylo také dokazování odmítnutí první pomoci, nehledě na skutečnost, že se může jednat o reakci v šoku či akutního krvácení. Ten, kdo by měl povinnost pomoc poskytnout, by se navíc v případě úmrtí zraněné osoby vystavoval riziku případného trestního stíhání.

Počátkem širšího zájmu o psychologické zkoumání lidského chování při páčání kriminální činnosti je vražda třicetileté Catherine Genovese, která se odehrála na jaře roku 1964 v New Yorku, kdy byla tato žena napadena a těžce pobodána agresorem v těsné blízkosti svého bydliště. Okolnosti případu vyvolaly značnou vlnu odezvy, protože poškozená během svého napadení hlasitě křičela a volala o pomoc, kterou jí nikdo z 38 svědků, kteří incident zaznamenali, neposkytl! Útočník se tak mohl k poškozené vrátit, okrást ji a pokusil se ji znásilnit. Policie byla na místo zavolána po více než třiceti minutách, to již ovšem bylo na záchranu poškozené pozdě.¹²⁴

Po výše uvedeném případě probíhalo několik výzkumů zaměřených na ochotu poskytnout pomoc poškozenému. Ukázalo se, že jako významný faktor ovlivňující

---

¹²¹ Študentová, M.: Trestněprávní aspekty neposkytnutí pomoci, Zdravotnictví a právo č. 9/2007, str. 12

¹²² Chromý, J.: K trestnému činu neposkytnutí pomoci. Zdravotnictví a právo č. 1/2007, str. 3

¹²³ Dostál, O.: Povinnost poskytovat pomoc při škodách na zdraví: trestněprávní aspekty. Zdravotnictví a právo č. 10/2004, str. 11

¹²⁴ www.en.wikipedia.org/wiki

rozhodování o zásahu na pomoc se ukázal počet na místě přítomných osob, přičemž ale paradoxně, čím více osob bylo v blízkosti poškozeného, tím menší byla pravděpodobnost poskytnutí pomoci (pouze 31% pokud byli na místě čtyři a více osob) ve srovnání se situací kdy bylo na blízku osob méně (až 85% pokud byl v blízkosti pouze jeden člověk).¹²⁵

Dalším významným faktorem typickým pro dnešní společnost je chování osob charakteristické jako „teorie výměny“. Na základě této teorie se osoba, která je na blízku poškozenému rozhoduje poskytnout pomoc na základě jejího očekávání případného zisku z poskytnutí pomoci. Jednání je tak realizováno, pokud bude dostatečně vysoká pravděpodobnost získání určité hodnoty a bude-li zisk převyšovat vynaložené výdaje.¹²⁶

Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 TZ) se dopustí řidič dopravního prostředku po dopravní nehodě, na které měl účast a který neposkytne pomoc osobě, jež při nehodě utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, ač tak mohl učinit bez nebezpečí pro sebe či druhého.

Tato skutková podstata se liší jiným původem nebezpečí, které vychází z dopravní nehody. Okruh pachatelů je omezen pouze na řidiče dopravních prostředků, kteří měli na nehodě účast.

Řidičem dopravního prostředku se ve smyslu tohoto ustanovení rozumí každý řidič dopravního prostředku, nejen řidič motorového vozidla. Dopravním prostředkem tak může být kolo či dokonce koňský povoz.

V posledních letech se začínaly množit případy, kdy řidiči dopravních prostředků, poté co měli účast na dopravní nehodě, od místa nehody ujeli bez toho, že by se zajímali o život či zdraví ostatních účastníků nehody. V absolutní většině případů se bude jednat o dopravu automobilovou, ale obecnost tohoto ustanovení umožňuje přiřadit sem i strojvedoucí vlaků, popř. kapitány lodí.

Účastí na nehodě rozumíme jakoukoliv účast na nehodě, a to jak v podobě zavinění nebo v roli poškozeného. Účastníkem je každý, kdo se podílel na vzniku nebo průběhu dopravní nehody. Trestní odpovědnost však zákon připisuje pouze řidičům dopravních prostředků, tzn. i když se v kritické době nachází na daném místě více osob, které by mohly pomoc poskytnout, zákonná povinnost je uložena řidiči dopravního prostředku, který pomoc musí ohrožené osobě udělit.¹²⁷ Řidič, který má na dopravní nehodě účast,

---

¹²⁵ Chromý, J.: K trestnému činu neposkytnutí pomoci. Zdravotnictví a právo č. 1/2007, str. 4

¹²⁶ Nakonečný, M.: Úvod do psychologie. Academia Praha 2005, str. 84

¹²⁷ Chromý, J.: K trestnému činu neposkytnutí pomoci. Zdravotnictví a právo č. 1/2007, str. 6

je povinen poskytnout takovou pomoc, které je ve chvíli po dopravní nehodě sám schopen.

Tohoto trestného činu se nedopustí řidič v případě, že poškozený nebyl vůbec zraněn nebo byl naopak po dopravní nehodě ihned mrtev. To ovšem neplatí, pokud řidič ujel, aniž by se jakkoliv o zdravotní stav poškozeného zajímal.

Ze statistik vyplývá, že nejvíce případů neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku bylo zaznamenáno v roce 1999, kdy to bylo 121 skutků a 49 odsouzených pachatelů. Bohužel od roku 2004 opět dochází k nárůstu počtu spáchaných skutků tak i odsouzených osob (114 skutků a 51 odsouzených osob).¹²⁸

Na závěr bych chtěl uvést rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 10.1.2008 zveřejněný pod značkou 3 StR 463/07, kterému předcházela následující děj:

Dospívající mladík požil na diskotéce velké množství alkoholu a policie jej našla v bezvědomí ležet uprostřed silnice 1.12.2007 venku pouze v lehkém svetru. Přivolaná záchranná služba jej vyšetřila, ale mladík poté opět zůstal sám. Snažil se proniknout do cizího domu. Majitelé na něj přivolali policejní hlídku, která byla upozorněna, že v daném místě se již jiný incident odehrál. Hlídka mladíka, očividně pod vlivem alkoholu a zcela dezorientovaného, odvedla z okolí domu, do něž se snažil pod záminkou vyspání se dostat. Hlídka si všimla, že nemá bundu, ačkoliv vzhledem k počasí byla tato nezbytná. Mladík se nejprve vypravil směrem k diskotéce, ovšem po několika krocích se obrátil a chtěl se znovu dostat do cizího domu. Hlídka jej naložila do služebního auta a hodlala jej odvézt na stanici. Hlídka ověřila mladíkovu totožnost a po zjištění, že se jednalo o nikdy netrestaného studenta Lycea své původní rozhodnutí změnila, a mladíka odvezla k hranicím svého okresu, kde jej vyložila. Domů mladíkovi chybělo cca 8 km. Mladík však urazil 2 km opačným směrem, přičemž si zul boty a vysvlékl ponožky. Za hodinu od doby, kdy jej hlídka vysadila jej srazila řidička příliš rychle jedoucího automobilu. Mladík bezprostředně po srážce zemřel.

Hlídku odsoudil zemský soud za zabití z nedbalosti. Ve prospěch obžalovaných podalo námitky státní zastupitelství, avšak bez úspěchu. Naopak rodiče mladíka požadovali revizi rozsudku a odsouzení za trestný čin opuštění bezmocné osoby s následkem smrti.

---

¹²⁸ Chromý, J.: K trestnému činu neposkytnutí pomoci. Zdravotnictví a právo č. 1/2007, str. 7

„Bezvýchodnost ve smyslu skutkové podstaty se definuje jako absence hmotných prostředků hypoteticky vhodných k záchraně nebo jako absence osob schopných poskytnout pomoc.“

Trestní senát zhodnotil na rozdíl od státního zastupitelství, že existují pochybnosti, zda mladíka do bezvýchodné situace dostala hlídka, a zda ho v takové situaci nechala bez pomoci. V žádném případě nezjistil, že by hlídka jednala úmyslně.

Po opuštění hlídkového vozu se mladík nacházel v bezvýchodné situaci, což je dokázáno mladíkovým chováním po opuštění hlídkového vozidla. Okolnost, že měl u sebe mladík mobilní telefon, se kterým manipuloval, nemůže na objektivně bezvýchodné situaci nic měnit.

Obžalovaní dobře věděli, že je mladík opilý, i to, že není zcela při smyslech. To, že žalovaní neodhalili mladíkovu značnou opilost správně, a že ji bagatelizovali, nemá význam.

Z toho, že obžalovaní v rozporu se služebními předpisy pohotovostní centrály neohlásili zadržení a propuštění osoby, popř. že neoznámili veškeré okolnosti zadržení, se dá spíše posuzovat, že si byli vědomi, že jejich jednání povede k výraznému zhoršení situace osoby vyžadující pomoc.

Jen pro představu, dle toxikologického rozboru měl mladík v době smrti v krvi 1,99‰ a v moči 2,841,99‰ alkoholu.

5.3.4 Šíření nakažlivé lidské nemoci - § 152 TZ

5.3.5 Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti - § 153 TZ

Objektem těchto trestných činů je život a zdraví lidí a jejich ochrana před rozšířením nakažlivých lidských nemocí.

Objektivní stránku charakterizuje způsobení, zavlčení nebo rozšíření nakažlivé lidské nemoci.

Za nakažlivé lidské nemoci se považují dle § 154 TZ nemoci uvedené v nařízení vlády, přičemž tímto nařízením se rozumí nařízení vlády č. 453/2009 Sb. Jejich počet je 20 a patří mezi ně např. AIDS, cholera, mor, trachom, trichinóza, TBC, SARS a další.

„Pod pojmem **zavlčení** si představíme vyvolání nebezpečí vzniku hromadné infekce na místě, kde se dosud nevyskytovala, zatímco pod **rozšířením** si představíme vznik epidemie v místě, kde se choroba již vyskytovala, ale ne v epidemickém měřítku.“¹²⁹

---

¹²⁹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Linde 2008, str. 585

Jedná se o trestné činy ohrožovací, takže postačí, pokud bezprostředně hrozí nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nemoci. Znaky tohoto trestného činu nebudou naplněny, pokud bezprostředně nevyvstane nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nemoci.

Formami jednání budou v těchto případech jednání pachatelů porušující ustanovení právních předpisů, jimiž se má zabránit šíření takových nemocí.

Každý se musí podrobit ve stanovených případech zdravotní prohlídce nebo diagnostické zkoušce, léčení závažné nemoci a desinsekčním nebo asanačním opatřením.

Pachatel, který si je vědom toho, že je HIV pozitivní a přitom nerespektuje bezpečnostní opatření při pohlavním styku, dopouští se trestného činu šíření nakažlivé lidské nemoci a nikoliv ohrožování pohlavní nemocí dle § 155.

Nový trestní zákoník přijal několik ustanovení kvalifikovaných skutkových podstat, jež obsahují řadu okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Jedná se zejména o tyto:

- a) spáchání TČ za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu,
- b) za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,
- c) spáchání porušením důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání pachatele nebo
- d) způsobení těžšího následku na zdraví a životě.

Forma jednání může být dle dané skutkové podstaty jak úmyslná, tak nedbalostní.

5.3.6 Ohrožení pohlavní nemocí - § 155 TZ

Tato skutková podstata je konstruována jako ochranná proti pohlavní nákaze, která může ohrozit život a zdraví člověka, které je **objektem** tohoto trestného činu.

Pohlavní nemoci jsou taxativně vymezenou skupinou nemocí, a proto je toto ustanovení speciální k trestnému činu šíření nakažlivé choroby dle § 152 TZ. Aplikuje se tedy pouze na skupinu pohlavních nemocí.

Již podle názvu se jedná o trestný čin ohrožovací, ovšem musí se jednat o ohrožení bezprostřední, které se zpravidla děje vykonáním pohlavního styku, aby byl splněn znak „vydá jiného v nebezpečí pohlavní nákazy.“

Cílem tohoto trestného činu je ochrana zdravých občanů před nákazou pohlavní nemocí od občanů již infikovaných. **Stane-li se, že jednáním pachatele bude u poškozené osoby vyvolána porucha a nejen ohrožení, bude se jednání pachatele kvalifikovat**

jako trestný čin ublížení na zdraví, ke kterému je ohrožení pohlavní nemocí ve vztahu subsidiarity!

Pachatelem je osoba, která sama trpí pohlavní nemocí, osoba zdravá (prosta pohlavní choroby) se tohoto trestného činu dopustit nemůže.

Existuje zde dvojí zavinění, což rozděluje tento trestný čin na dvě skutkové podstaty.

Pachatel může úmyslně chtít vyvolat vznik nebezpečí nákazy, a to souloží, když věděl, že trpí pohlavní nemocí a chtěl vyvolat nebezpečí pohlavní nákazy, tedy jednal úmyslně ve vztahu k následku dle § 155 TZ.

Nedbalostní forma je možná, pokud pachatel v době vykonání soulože nemá potvrzeno lékařským vyšetřením, že nemoc, kterou trpí je pohlavní, a spoléhá bez přiměřených důvodů, že tomu tak není (soud. rozh. č. 16/1986 Sb. rozh. tr.)¹³⁰.

Mezi pohlavní nemocí, které jsou charakterizovány ustanovením § 155 TZ, jsou klasické pohlavní nemoci jako příjice, kapavka a měkký vřed. Nemoc AIDS (syndrom získané ztráty imunity organismu) nepatří dle soudní praxe do tohoto ustanovení, ačkoliv se přenáší pohlavním stykem. A ani nosičství viru HIV touto nemocí není.

Na základě tohoto právního předpisu je jednání pachatele, který ví, že je HIV pozitivní, a nedbá bezpečnostních opatření (nepoužívá ochranné prostředky) při pohlavním styku, kvalifikováno jako trestný čin dle § 152 TZ, tj. Šíření nakažlivé nemoci, a nikoliv jako trestný čin ohrožování pohlavní nemocí dle § 155 TZ.

5.3.7 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty - § 156 TZ

5.3.8 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti - § 157 TZ

Objektem těchto trestných činů je ochrana lidského zdraví před potravinami a jinými předměty, jejichž použití nebo užití k obvyklému účelu je pro lidské zdraví nebezpečné.

Objektivní stránku charakterizuje jednání pachatele, který prodává či má na prodej, nebo pro tento účel vyrobí, anebo sobě či jinému opatří potraviny nebo jiné předměty, jejichž použití nebo užití k obvyklému účelu je pro lidské zdraví nebezpečné.

Potravinami se rozumí látky určené ke spotřebě člověkem v nezměněném nebo upraveném stavu jako jídlo nebo nápoj. Nebude se jednat o léčiva či psychotropní látky.

---

¹³⁰Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, str. 505

Přesné vymezení nám dává zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Jiné předměty jsou předměty sloužící k uspokojování potřeb člověka. Jsou to např.: obuv, šaty, hračky, léky, nářadí a další.

Nový trestní zákon na rozdíl od přecházející právní úpravy doplnil několik kvalifikovaných skutkových podstat, jejichž spácháním se pachatel vystavuje použití vyšší trestní sazby. Těmi jsou zejména o okolnosti, jež výrazným způsobem zvyšují závažnost tohoto trestného činu. Jedná se zejména o spáchání tohoto trestného činu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek, majetek, popř. jehož spácháním se pachatel dopustí porušení důležité povinnosti vyplývající z jeho zaměstnání.

Forma spáchání může být jak úmyslná, tak nedbalostní.

Vzhledem k tomu, že hlavním pachatelem těchto trestných činů budou obchodní řetězce, rád bych se ve stručnosti věnoval možnosti postihu právnických osob obecně.

Právnímu řádu České republiky je institut trestní odpovědnosti právnických osob neznámý, ačkoliv mnohé právnické osoby v posledních desetiletích získávají značnou moc. Trestní odpovědnost právnických osob je v mnohých státech již běžnou záležitostí a praxe ukazuje, že jednání právnických osob postihuje lépe než klasická odpovědnost jednotlivce. Pro stanovení trestní odpovědnosti právnických osob se vytvořili tři základní principy, kterými jsou:

Americký model tzv. agregáční teorie vychází z principu, že právnická osoba může být odpovědná za jakékoliv protiprávní jednání svého zaměstnance, pokud jednal v rámci náplně své práce a jménem právnické osoby. V tomto případě je odpovědnost právnických osob velká a je jim přisuzována veškerá činnost jejich zaměstnanců.

Dalším modelem je tzv. anglický a francouzský model, který je o něco více restriktivní v odpovědnosti právnických osob než předchozí varianta. V tomto případě nastupuje odpovědnost právnické osoby až ve chvíli, kdy se protiprávního jednání dopustil sice zaměstnanec, nicméně zaměstnanec, který zastává buď vysokou funkci nebo má na chod společnosti rozhodující vliv. Takto pojatá odpovědnost zakládá tedy spíše „omezenou“ odpovědnost právnických osob.

Dalším modelem je model užívaný v Německu, kdy se u právnických osob nejedná o trestné činy ale o správní delikty. Jediným potrestáním je tedy pouhé udělení sankce, což nemusí být zcela účinné. Správní sankce neplní funkci odplaty.

Všechny výše zmíněné druhy úprav trestní odpovědnosti právnických osob by ale nebyly účinné, kdyby pro potřeby trestání právnických osob nebyly vytvořeny specifické tresty, jako je soudní dohled nad výkonem společnosti až po dobu pěti let, dále zákaz činnosti na dobu až pěti let nebo dokonce rozpuštění společnosti bez dalšího. „V České republice byl sice v minulých letech ve spojitosti s rekonstrukcí trestního práva předložen zákon předpokládající zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, ale tento nebyl přijat a návrh se setkal s negativním postojem zákonodárců.“¹³¹ Soudím, že je otázkou času, než bude institut trestní odpovědnosti právnických osob aplikován i v našem právním řádu, již vzhledem k pozitivním ohlasům ze zahraničí.

5.3.9 Rvačka - § 158 TZ

Rvačkou, definovanou trestním zákonem, rozumíme **střetnutí tří a více osob**, které jsou všechny vzájemně jak útočníky, tak napadenými (**předměty útoku**) a jejich konání je tak intenzivní, že se navzájem ohrožují na životě a zdraví. Pachateli jsou všichni účastníci rvačky. Je nutné, aby počet osob ve rvačce byl minimálně **tří**, pokud budou ve rvačce osoby pouze dvě, užije se ustanovení trestního zákona vztahující se k ublížení na zdraví.

Objektem trestného činu rvačky jsou životy a zdraví především těch osob, které se rvačky účastní.

Pachateli tohoto trestného činu jsou všichni účastníci rvačky.¹³²

Subjektivní stránka vyžaduje jedině úmyslné jednání, které se musí vztahovat jak k účasti na rvačce, tak na úmysl ohrozit někoho (jiného účastníka rvačky) na životě a zdraví. Z tohoto důvodu nepovažujeme za rvačku obranu skupiny osob, která je úmyslně napadena skupinou jinou a brání se jejímu útoku. V tomto případě zde není dostatek subjektivní stránky, který nám brání použít ustanovení trestního zákona o rvačce. Podobným případem by bylo jednání člověka, který by se do skupiny lidí přidal, ovšem s cílem zabránit rvačce, ukončit ji, či znemožnit pachatelům poškození života a zdraví ostatních.

Jedná-li se o útok jednostranný, pak jednájí napadení v nutné obraně dle § 29 TZ, přičemž útočníkům hrozí odpovědnost za trestné činy ublížení na zdraví nebo i trestný čin výtržnictví dle § 358 TZ (soud. rozh. č. 16/1986 Sb. rozh. tr.).

---

¹³¹ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde 2007, str. 15

¹³² Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Linde 2008, str. 662

Dojde-li při rvačce k těžké újmě na zdraví či dokonce ke smrti - § 158, odst. 2, 3 TZ, pak za tento následek odpovídají účastníci rvačky v případě, že vzhledem k intenzitě konfliktu mohli poznat, že k tomuto těžšímu následku může dojít, a bez přiměřeného důvodu spoléhali, že se tak nestane, nebo sice nevěděli, ale vzhledem k okolnostem a poměrům všech účastníků to vědět měli a mohli (poprvé vzali mezi sebe nováčka, ačkoliv sami mají všichni černé pásky z bojových umění). Rozpoznat možnost způsobení těžšího následku můžeme hlavně z intenzity rvačky, jak bylo řečeno výše, dále ze způsobu vedení rvačky, jejího průběhu, místa, kde rvačka probíhá (odloučené místo nebo naopak parkoviště před paneláky), nebo poměru sil stran rvačky. Těžší následek se nevztahuje jen k účastníku rvačky, ale i k osobě, která se rvačky neúčastnila a byla takto poškozena (rvačka se děje na ulici po fotbalovém zápase, kudy ostatní fanoušci jdou domů a jeden z účastníků rvačky si v „zápalu bouchne“ do nic netušícího člověka a způsobí mu těžkou újmu na zdraví).

Rvačka je trestným činem ohrožovacím, jež je subsidiární (podpůrný) k trestným činům přísnějším či stejně přísným, určeným k ochraně života a zdraví.

V případě, že při rvačce způsobí jeden z účastníků úmyslné ublížení na zdraví, zatímco ostatní účastníky rvačky na životě a zdraví jen ohrožuje, budeme jeho jednání kvalifikovat jako **trestný čin ublížení na zdraví dle § 145 TZ v jednočinném souběhu s trestným činem rvačky dle § 158 TZ**.

„Trestného činu ublížení na zdraví podle § 145 nebo § 146 TZ a trestného činu rvačky podle § 158 odst. 1 a 2 spáchaných v jednočinném souběhu se dopouští pachatel, který jednomu účastníkovi rvačky úmyslně ublíží na zdraví, když ještě dalšímu účastníkovi téže rvačky bude způsobena těžká újma na zdraví, a to buď z nedbalosti tímto pachatelem, nebo zaviněně (nedbalost nebo úmysl) jiným účastníkem rvačky (soud. rozh. č. 63/1955 Sb. rozh. tr.)“.¹³³

---

¹³³ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Linde 2008, str. 664

5.4 Trestné činy proti těhotenství ženy

Zákonodárce nově vytváří samostatný díl trestných činů, jejichž objektem je ochrana počínajícího života a ochrana života a zdraví matky. Nový trestní zákon stejně jako dosud chrání ve stejném rozsahu vznikající život a těhotenství matky proti jakýmkoliv zásahům vůči ní směřujícím. Skutkové podstaty jsou nově více rozděleny a logičtěji seřazeny dle stupně nebezpečnosti tak, aby postihovaly každé specifické jednání pachatelů. Zákonodárce rovněž zavádí nové, zvláště přitěžující okolnosti, se kterými se seznámíme.

Potrat znamená usmrcení klíčícího života a ohrožení zdraví, někdy dokonce i života těhotné ženy. Potraty však nelze vymýtit ani nejprísnějšími tresty, takový přístup, uplatňovaný ad absurdum v některých státech, způsobuje zpravidla nelegálně prováděné potraty a ženy se uchylují ke „specialistům“, na jejichž neodbornost často doplácí.

Nový trestní zákon navazuje na platný zákon č. 66/1986 Sb. a na prováděcí vyhlášku č. 75/1986 Sb. a určuje možnost umělého přerušování těhotenství buď na žádost těhotné ženy, přičemž tento zákrok si žena hradí sama nebo ze zdravotních důvodů, kdy je takový zákrok hrazen ze zdravotního pojištění.¹³⁴

Zdravotními důvody, pro které nelze těhotenství přerušit ani na žádost ženy se považují:

- 1) zdravotní stav ženy, kterým se podstatně zvyšuje zdravotní riziko umělého přerušování těhotenství, zejména zánětlivé onemocnění,
- 2) předchozí umělé přerušování těhotenství, od kterého neuplynulo 6 měsíců, výjimku tvoří případy kdy, žena již alespoň dvakrát rodila, dovršila 35 let věku nebo je důvodné podezření že otěhotněla v důsledku trestné činnosti, která byla vůči ní spáchána.

5.4.1 Nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy - § 159 TZ

Tento trestný čin vznikl jako odebrání kvalifikované skutkové podstaty dřívějšího nedovoleného přerušování těhotenství ženy dle § 228 odst. 3. Vzhledem k závažnosti takového jednání postupoval zákonodárce dle mého soudu zcela správně, když vytvořil samostatný trestný čin. Jedná se o trestný čin, jež je ze všech trestných činů proti těhotenství ženy nejzávažnější.

---

¹³⁴ Stará, I.: Interrupce z pohledu práva, Zdravotnictví a právo č. 9/2008, str. 8

Spočívá v jednání pachatele, který bez souhlasu těhotné ženy provede umělé přerušení těhotenství a to jak mechanickým, operativním nebo chemickým způsobem a za tento skutek mu hrozí trest odnětí svobody na 2 až 8 let.

Trestní zákon nově specifikuje okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby:

- a) spáchá-li pachatel takový čin na osobě mladší 18 let,
- b) spáchá-li pachatel takový čin za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy,
- c) spáchá-li pachatel takový čin zneužívaje tísně nebo závislosti ženy,
- d) spáchá-li pachatel takový čin opětovně,
- e) způsobí-li pachatel takovým činem těžkou újmu na zdraví.

Nejtěžšími následky spáchání tohoto trestného činu je smrt nejméně dvou osob, za což hrozí pachateli 8 až 16 let trestu odnětí svobody.

Pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoliv a formou zavinění je jediné úmyslné jednání.

5.4.2 Nedovolené přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy - § 160 TZ

V tomto případě je umělé přerušení těhotenství provedeno se souhlasem ženy, ale způsobem, který naše zákonná úprava dle zákona o umělém přerušení těhotenství neumožňuje.

Vzhledem k menší nebezpečnosti jsou trestní sazby menší, ale kvalifikované skutkové podstaty obsahují zvláštní ustanovení z předchozí právní úpravy, a to získá-li pachatel takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, který u trestného činu přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy není.

Stejně jako v předchozím ustanovení může být pachatelem tohoto trestného činu kdokoliv a formou zavinění je jediné úmyslné jednání.

5.4.3 Pomoc těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství - § 161 TZ

5.4.4 Svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství - § 162 TZ

Tyto trestné činy postihují jednání pachatele, který těhotné ženě jakýmkoliv způsobem pomáhá či ji svádí k umělému přerušení těhotenství.

Pomocí a sváděním rozumíme:

- a) pomoc či svádění, aby žena sama uměle přerušila těhotenství,

b) pomoci nebo svádění k požádání nebo dovolení jinému, aby bylo těhotenství uměle přerušeno jinak, než způsobem přípustným dle zákona

a kvalifikované podstaty, kdy:

a) spáchá - li pachatel takovýto čin vůči ženě mladší 18 let,

b) přispěje pachatel takovým činem k těžké újmě na zdraví u těhotné ženy,

c) spáchá – li takový čin zneužívaje tísně nebo závislosti těhotné ženy.

Obě ustanovení jsou si podobná, rozdíly jsou ve formě jednání, kdy v prvním případě se bude jednat o pomoc a ve druhém o svádění. U svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství je navíc kvalifikovaná skutková podstata týkající se takového konání, při němž pachatel využívá tísně nebo závislosti těhotné ženy.

Výklad pojmu pomoc a svádění se řídí § 24 TZ o účastenství, jelikož, žena jako taková pro jednání, kdy své těhotenství sama přeruší, jinému to dovolí či jej o to požádá, není trestná (§ 161 TZ).

Stejně jako v předchozích ustanoveních může být pachatelem tohoto trestného činu kdokoliv a formou zavinění je jediné úmyslné jednání.

Na závěr je nutné dodat, že právní úprava vylučuje trestní odpovědnost ženy, která své těhotenství sama uměle přeruší nebo o to požádá jiného nebo mu to dovolí. Dále se jí nedotýkají ani ustanovení o návodci a pomocníkovi.

Osobně jsem proti zákazu interrupcí, protože si myslím, že každý má právo sám rozhodnout o vlastním životě a dovést jej tam, kam chce. Na zdravotní stav ženy – matky nehledě.

Tak jako prohibice nedokázala ze společnosti vymýt alkoholismus, nemá ani zákaz interrupcí možnost je účinně zastavit. Samotná praxe v Irsku či sousedním Polsku („interrupční turistika“ a neodborně prováděné potraty, které často ohrožují životy žen) o tom svědčí.

5.5 Trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem

Tento díl trestných činů vznikl rovněž nově. Předchozí právní úprava jej řadila mezi trestné činy hrubě narušující občanské soužití. „Přesunutí“ trestných činů a jejich větší diferenciaci považuji za dobrý krok již vzhledem k velmi rychle se rozvíjejícím znalostem v oblasti medicíny a možnému zneužití medicínského pokroku, nebo naopak proti zaslepeným lékařům, snažícím se takového pokroku dosáhnout bez ohledu na možná rizika či morální zábrany. Bez rizika není možné žádného pokroku dosáhnout, ale riziko musí být přiměřené a společnost musí vědět, jak daleko jsou schopni lékaři a vědci zajít.

Zařazení těchto trestných činů do hlavy trestných činů proti životu a zdraví odpovídá Úmluvě o lidských právech a biomedicíně (č. 96/2001 Sb. m. s.) a Dodatkovému protokolu o lidských právech a biomedicíně, o zákazu klonování lidských bytostí (č. 197/2001 Sb. m. s.) a na ně navazujícímu zákonu o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (zákon č. 285/2002 Sb.).

Všechny výše uvedené dokumenty byly přijaty s vědomím, že zneužití biologie a medicíny může vést k činům ohrožujícím život a zdraví, ale také lidskou důstojnost. Jejich cílem je chránit důstojnost a svébytnost všech lidských bytostí, a zaručit každému při aplikaci biologie a medicíny i ostatní práva a svobody. Zájmy lidské bytosti jsou nadřazeny zájmům společnosti nebo vědy. Každý zákrok, jehož účelem je vytvořit lidskou bytost, která je geneticky shodná s jinou bytostí, živou či mrtvou, je nepřípustný.¹³⁵

5.5.1 Neoprávněné odebrání tkání a orgánů - § 164 TZ

5.5.2 Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány - § 165 TZ

Za účinnosti předchozí právní úpravy tvořily oba tyto trestné činy trestný čin pouze jeden, a to nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány (§ 209a TZ), řazený do trestných činů hrubě narušujících občanské soužití, kam byl nově zařazen roku 2002.

Objektem tohoto trestného činu je, aby byly orgány a tkáně z těla živého (§ 164 odst. 1 TZ) či mrtvého (§ 165 odst. 1 TZ) člověka řádně odebrány, a dále, aby s odebranými orgány, buňkami a tkáněmi z těla živé či mrtvé osoby bylo řádně nakládáno (§ 164 odst. 2 TZ a § 165 odst. 2 TZ).

---

¹³⁵ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, str. 511

Trestný čin neoprávněného odebrání tkání a orgánů chrání rovněž zdraví člověka.

Objektivní stránku charakterizuje konání pachatele, který v rozporu se zvláštním právním předpisem provede z těla živého (§ 164 odst. 1 TZ) či mrtvého (§ 165 odst. 1 TZ) člověka odběr orgánu, buňky nebo tkáně, a dále také to, že pachatel ve snaze obohatit sebe nebo jiného nakládá s odebraným orgánem, buňkou nebo tkání v rozporu se zvláštním předpisem. Tímto právním předpisem je zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů, ve zkratce transplantační zákon. Právě tento zákon vymezuje pojmy jako buňka¹³⁶, orgán¹³⁷ či tkáň, použité v trestním zákoníku.

Jak bylo dříve uvedeno, rozlišujeme odběr orgánů a tkání živých dárců (ex vivo), a od zemřelých dárců (ex murtao). Orgány ex vivo lze odebrat pouze je-li to v zájmu léčebného přínosu příjemce a k dispozici není žádný vhodný orgán od zemřelých osob a také neexistuje léčba se srovnatelným účinkem. Jako hlavní podmínku považujeme neexistenci důvodného předpokladu vážného ohrožení zdraví, popř. života žijícího dárce.¹³⁸

Forma zavinění musí být úmyslná.

Nový trestní zákon výše popsaná jednání rozděluje na dvě skutkové podstaty, protože se od sebe výrazně liší, a přesněji tak postihuje to či ono jednání.

Neoprávněné odebrání tkání a orgánů obsahuje nově v § 164 odst. 2 ustanovení, že stejně jako pachatel bude potrestán ten, kdo v rozporu s jiným právním předpisem pro sebe nebo pro jiného opatří, zprostředkuje, nabídne, doveze, vyveze nebo proveze odebranou lidskou tkáň, buňku, nebo odebraný lidský orgán z těla živého člověka, anebo s takovou tkání, buňkou nebo orgánem jinak nakládá. V tomto jednání je v rozporu s předchozím zněním specifikováno, že se jedná o odběr z těla živého člověka, na rozdíl od předchozí právní úpravy, která výslovně stanovila pouze „z těla mrtvého člověka“.

Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány je charakterizováno odběrem z těla mrtvého člověka a v odstavci druhém zůstává ustanovení postihující stejně jednání toho, kdo

---

¹³⁶ dle § 2 z.č. 285/2002 se tkáněmi a buňkami rozumí:

stavební součásti lidského těla včetně pozůstatků získaných při chirurgických operacích, dále krvetvorné buňky získané z kostní dřeně, z periferní a pupečnickové krve, s výjimkou orgánů, krve a jejích složek, pohlavních buněk, embryonálních a fetálních tkání a orgánů, vlasů, nehtů, placenty a odpadových produktů tělního metabolismu

¹³⁷ dle § 2 z.č. 285/2002 se orgány rozumí:

části lidského těla tvořené strukturovaným uspořádáním tkání, které organismus neumí nahradit, pokud jsou z těla zcela odstraněny

¹³⁸ Stará, I.: Transplantace a ochrana osobnosti, Zdravotnictví a právo č. 6/2008, str. 6

v úmyslu obohatit se nakládá s odebranou lidskou tkání, buňkou nebo odebraným lidským orgánem ve snaze obohatit se v rozporu se zvláštním právním předpisem.

Nově odstupňuje osnova kvalifikovaná jednání, která odrážejí trend vývoje tohoto druhu medicíny a jejího zneužívání. Každý mocný člověk se snažil prodloužit si svůj pobyt na zemi. Za tuto možnost byl ochoten platit nemalé prostředky a jinak tomu není ani dnes. Mnozí si chtějí život prodloužit a mnozí jiní jsou jim to právě za peníze schopni, zcela bezohledně vůči druhým schopni poskytnout. Proto zákonodárce zavádí následující kvalifikované skutkové podstaty, které obsahují jednání:

- a) spáchání takového činu na dítěti,
- b) spáchání takového činu za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy,
- c) spáchání takového činu zneužívaje tísně nebo závislosti,
- d) spáchání takového činu nejméně na dvou osobách,
- e) spáchání takového činu opětovně ,
- f) spáchání takového činu jako člen organizované skupiny,
- g) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, nebo
- h) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

Nejvíce trestným jednáním jsou jednání, kdy pachatel:

- a) spáchá čin na dítěti mladším 15 let,
- b) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech,
- c) způsobí-li takovým činem smrt, nebo
- d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

Kvalifikované skutkové podstaty se u každého trestného činu liší. Uvádím výčet, kde jsou uvedena jednání z obou skupin. Co se trestního postihu za toto jednání týče, tak proti původní úpravě, která znala maximální trest odnětí svobody 8 let, má nová úprava k dispozici trest téměř dvojnásobný, to je 15 let trestu odnětí svobody. Tato změna mi připadá logická, i vzhledem k dostupnosti prostředků pro páchaní takovéto trestné činnosti.

5.5.3 Odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu - § 166 TZ

Tento trestný čin se objevuje zcela nově a je reakcí na snahu některých jedinců prodloužit si život na zemi na úkor ostatních, kteří jsou ochotni nabídnout sami sebe a

své zdraví k zabezpečení svých nutných životních potřeb. Transplantace je jednou z nejmaldších lékařských disciplín a spolu s ní přichází množství právních a etických otázek.¹³⁹

Čl. 21 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně vylučuje, aby se lidské tělo a jeho části jako takové staly zdrojem finančního prospěchu. Přičemž právě v souvislosti s transplantacemi vyvstává otázka, jak dalece je možno disponovat s částmi lidského těla, popřípadě s mrtvým tělem a jeho částmi pro účely transplantace.

Nabídnout, slíbit či poskytnout za úplatu odběr tkáně z těla je věc, kterou si většina lidí ani nedokáže představit, přesto se s rozvojem lékařské vědy může takovéto jednání objevit. Zákonodárce zde stanovuje tresty od pěti let výše, maximální délka trestu je 12 let trestu odnětí svobody v případě, že pachatel provede takovýto skutek ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech, dojde-li takovým činem k smrti nebo spáchá-li takový čin vůči dítěti mladšímu 15 let.

Obsahem se tato skutková podstata blíží úplatkářství, ale její povaha je natolik specifická, že zákonodárce zde zvolil samostatnou úpravu. Také výklad pojmu úplata bude přiměřeně vycházet z § 334 jako společného ustanovení k úplatkářství. Zákonodárce tak učinil bezpochyby pro to, že předmětem tohoto trestného činu je člověk a jeho vlastní lidské tělo.

Objektem tohoto trestného činu je život a zdraví člověka a dále také zájem na řádném, nestranném a nezištném provádění odběrů orgánů a transplantací.¹⁴⁰ Ve vyspělých státech je již běžná úprava práva na tělesnou integritu, kterým se rozumí i ochrana mrtvého lidského těla a jeho částí. Tato problematika se značně rozšířila s rozvojem transplantací a odběrem tkání a orgánů z mrtvých dárců.¹⁴¹

Objektivní stránka spočívá v jednání pachatele, který v rozporu s právním předpisem jinému nebo pro jiného nabídne, slíbí nebo poskytne úplatu za odběr tkáně nebo orgánu z těla nebo za provedení transplantace, a dále také v tom, že pachatel sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s odběrem tkáně nebo orgánu, popř. s provedením transplantace pro sebe nebo pro jiného žádá, přijme nebo si dá slíbit úplatu v rozporu s právním předpisem.

Obecně jsou dány dva principy odběru tkání a orgánů z mrtvého člověka. Prvním je princip předpokládaného nesouhlasu, kdy k tomu, aby byl orgán či tkáň odebrána musí

---

¹³⁹ Stará, I.: Transplantace a ochrana osobnosti, Zdravotnictví a právo č. 6/2008, str. 3

¹⁴⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání podle nové právní úpravy. Praha: Leges 2009, str. 513

¹⁴¹ Stará, I.: Transplantace a ochrana osobnosti, Zdravotnictví a právo č. 6/2008, str. 4

být dán souhlas darující osoby již za jejího života. Druhým principem je princip spočívající v předpokládaném souhlasu, který staví na skutečnosti, že kdo za svého života nevyjádřil nesouhlas s odběrem svých orgánů, stává se potenciálním dárce. V České republice se souhlas osob k poskytnutí orgánu se nevyžaduje, ba naopak, pokud osoba není zanesena v Národním registru osob nesouhlasících s posmrtným odebráním orgánů a tkání,¹⁴² pak může být její tělo k odběru automaticky použito. Je to zajímavý přístup zákonodárce, který nevyléčitelně nemocným osobám neumožní provedení euthanasie, ale ve chvíli, kdy zemře zdravý jedinec, mohou být jeho orgány automaticky použity.

Subjektem tohoto trestného činu může být kdokoliv a jednání musí spočívat v úmyslu. Okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby budou zejména členství v organizované skupině, která může působit ve více státech, a způsobení těžké újmy na zdraví či dokonce smrti.

5.5.4 Nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem¹⁴³ - § 167 TZ

Tuto skutkovou podstatu znala i předcházející úprava trestního zákoníku, nový trestní zákoník pouze přesněji rozděluje jednotlivé skutky.

Tento trestný čin byl zařazen do trestního zákona v reakci na mezinárodní Úmluvu o lidských právech a biomedicíně, která ve svém článku 18 stanoví, že pokud je zákonem umožněno provádět výzkum na embryích in vitro, musí být také zákonem zajištěna odpovídající ochrana embrya.¹⁴⁴

Další požadavek představuje čl. 13 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, který požaduje, aby zásah směřující ke změně lidského genomu byl prováděn pouze za účelem preventivních, diagnostických nebo léčebných účelů a to pouze tehdy, pokud není současně cílem jakákoliv změna genomu některého z potomků. Současně také znemožňuje vytváření embryí pro výzkumné účely.

Objekt tohoto trestného činu představuje jak dodržování mezinárodního závazku, tak samotná ochrana embrya.

---

¹⁴² Stará, I.: Transplantace a ochrana osobnosti, Zdravotnictví a právo č. 6/2008, str. 6

¹⁴³ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákon a trestní řád*. 26. vydání. Praha: Linde, 2008, str. 257

Embryo – zárodek, při pohlavním rozmnožování počáteční stadium vývoje organismu, který ještě není schopen samostatné výživy

Genom – souhrn veškeré dědičné informace buňky

¹⁴⁴ Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákona, Důvodová zpráva k § 165

Objektivní stránka představuje výčet způsobů neoprávněného nakládání s kmenovými a embryonálními buňkami. Jsou to zejména jednání toho, kdo:

- a) použije pro výzkum lidské embryo nebo větší množství lešských embryonálních kmenových buněk nebo jejich linií,
- b) doveze nebo vyveze lidské embryo nebo větší množství lešských embryonálních kmenových buněk nebo jejich linií, nebo
- c) přenese lidský genom do buněk jiného živočišného druhu a naopak
- d) provádí zákroky směřující k vytvoření lidského embrya pro jiný účel než pro přenesení do ženského organismu,
- e) přenese vytvořené lidské embryo do dělohy jiného živočišného druhu, nebo
- f) během výzkumu na lidských embryonálních kmenových buňkách provádí s těmito buňkami manipulace směřující k vytvoření nového lidského jedince (reprodukční klonování).

Subjektem tohoto trestného činu může být kdokoliv, v praxi je však okruh pachatelů značně omezen na několik jedinců, kteří se v dané problematice orientují.

Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné jednání pachatele.

Rozdíl mezi současnou a předchozí úpravou spatřuji v kvalifikovaných skutkových podstatách. Nespočívá však ve znění, ale pouze a jen v trestních sazbách týkajících se spáchání tohoto trestného činu jako člen organizované skupiny, při spáchání činu opětovně, či získáním značného prospěchu, kdy se maximální výše trestu odnětí svobody zvýšila ze dřívějších 3 let na 8 let trestu odnětí svobody v novém trestním zákoně, a pokud se pachatel dopustí tohoto trestného činu jako člen organizované skupiny působící ve více státech nebo získá prospěch velkého rozsahu, hrozil mu v minulosti pouze osmiletý trest, který nový zákon zvýšil na maximální trest 12 let trestu odnětí svobody.

6. Komparace právní úpravy ČR a SR v problematice ochrany života a zdraví

V této části své rigorózní práce budu popisovat jednotlivé trestné činy tak, jak jsou seřazeny v novém trestním zákoně, a současně budu každý trestný čin komparovat s úpravou Slovenské republiky z toho důvodu, že obě země měly po dlouhou dobu stejný trestní zákon. Chci zachytit rozdíl v pohledu na ochranu života a zdraví v jednotlivých státech podle toho, jaká důležitost je životu a zdraví připisována po několika letech existence dvou samostatných států a jakým směrem se zákonodárci při tvorbě nových trestních kodexu ubírali.

Přijetí slovenského trestního zákona provázely mnohé spekulace, boj o jeho podobu a rovněž jev známý z ČR: Ještě před nabytím účinnosti byl zákon mnohokrát novelizován, jelikož nezapadal do celkového konceptu slovenského právního řádu. Slovenský zákonodárce se rovněž snažil vypořádat se s otázkou euthanasie. Nejdříve ji chtěl vyřešit přímo v hlavním textu trestního zákona, toto řešení neprošlo zákonodárným procesem, následoval pokus o samostatný speciální zákon, který dodnes nebyl přijat, a v nejbližší době se nezdá, že by na Slovensku došlo k dostatečnému konsenzu k jeho přijetí v jakékoliv podobě.

6.1 Trestné činy proti životu

Pro českou právní úpravu platí to, co bylo zmíněno v části páté, přínos vidím hlavně v přímém srovnání. Jak česká, tak slovenská úprava má v první hlavě zvláštní části a v prvním dílu trestní činy proti životu. Je to dáno obdobím, kdy oba předpisy vznikaly, v současné době je život postaven na nejvyšší úroveň a nic se mu nemůže rovnat. Proti tomuto řazení nemůže snad nikdo namítat.

Trestných činů, jejichž objektem je život nebo zdraví, anebo které způsobují následky na životě či zdraví, je více. Do první hlavy zvláštní části byly zařazeny hlavně ty trestné činy, u kterých je život nebo zdraví jediným, popřípadě hlavním objektem trestného činu.

První rozdíl nacházíme již v dělení hlavy první. Slovenská úprava dělí první hlavu do tří dílů, kterými jsou trestné činy proti životu, trestné činy proti zdraví a trestné činy ohrožující život nebo zdraví. Vidíme tedy snahu českého zákonodárce o větší specifikaci trestných činů proti životu a zdraví, což je vzhledem k jejich významu pozitivní.

Pro informaci bych chtěl uvést, že slovenská právní úprava vychází ze zcela stejných obecných pojmů jako např. narození, smrt apod. Nemá proto význam znovu tyto skutečnosti popisovat. Na případné speciality upozorním v popisu jednotlivých trestných činů.

6.1.1 Vražda - § 140 TZ

Charakterizují nyní právní úpravu vraždy na základě trestného zákona Slovenské republiky, přičemž tímto systémem budu dále srovnávat všechny trestné činy. V případě klasické vraždy je trestní sazba 15 až 20 let trestu odnětí svobody. Odstavec 2, který je adekvátním našemu odstavci 3 trestného činu vraždy, obsahuje výčet zvláště chráněných zájmů. Ve srovnání s českým ustanovením je však asi poloviční. Důvodem jsou pojmy: **chránená osoba**¹⁴⁵, **závažnější spôsob konania**¹⁴⁶ a **osobitný motív**¹⁴⁷.

Další kvalifikované skutkové podstaty obsahují spáchání vraždy na dvou osobách a úmysl získat majetkový prospěch, což je jednání známé z našeho trestního zákona.

Za takto spáchaný trestný čin hrozí pachateli 25 let trestu odnětí svobody až doživotí.

---

¹⁴⁵ Chráněná osoba dle § 139 slovenského trestního zákona: je taká osoba, ktorej Trestný zákon poskytuje zvýšenú ochranu, a to z hľadiska :

- a) veku (dieťa, osoba vyššieho veku)
- b) biologického, či zdravotného stavu (tehotná žena, odkázaná osoba, chorá osoba)
- c) vzťahu k páchatelovi (blízka osoba)
- d) postavenia poškodeného (verejná osoba – plní svoju povinnosť uloženú na základe zákona, svedok, znalec, tlmočník, prekladateľ)
- e) medzinárodných záväzkov .

¹⁴⁶ Závažnejším spôsobom konania je podľa § 138 páchanie trestného činu

- a) so zbraňou okrem trestných činov úkladnej vraždy podľa § 144, vraždy podľa § 145, zabitia podľa § 147 a § 148, usmrtenie podľa § 149, ublíženie na zdraví podľa § 155, § 156 a § 157,
- b) po dlhší čas,
- c) surovým alebo trýznivým spôsobom,
- d) násilím, hrozbou bezprostredného násillia alebo hrozbou inej ťažkej újmy,
- e) vlámaním,
- f) lst'ou,
- g) využitím tiesne, neskúsenosti, odkázanosti alebo podriadenosti
- h) porušením dôležitej povinnosti vyplývajúcej z páchatelovho zamestnania, postavenia alebo funkcie alebo uloženej mu podľa zákona,
- i) organizovanou skupinou, alebo
- j) na viacerých osobách

¹⁴⁷ Za osobitný motív sa podľa § 140 rozumie spáchanie trestného činu:

- a) na objednávku
- b) z pomsty
- c) v úmysle zakryť alebo uľahčiť iný trestný čin,
- d) z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti, alebo
- e) so sexuálnym motívom.

Odstavec 3 umožňuje uložit trest pouze 25 let trestu odnětí svobody nebo doživotí a jeho znění je obohaceno o případ, kdy byl pachatel za úkladnou vraždu odsouzen, čin spáchal v **nebezpečnom zoskupení**¹⁴⁸, nebo za **krízovej situácie**¹⁴⁹.

Úprava Slovenské republiky je v ohledu skutkových podstat vražd přesnější, usmrcení s rozmyslem a po předchozím uvážení kvalifikuje jako **úkladnou vraždu** a takovýto čin je k vraždě speciální. Rozdíl mezi úkladnou vraždou a vraždou spočívá v úmyslu usmrtit jiného, přičemž tento úmysl obsahuje předem uváženou pohnutku.

Předem uvážená pohnutka však představuje pouze delší časový úsek před realizací záměru zformovaného rozhodnutí usmrtit jiného a nevztahuje se ke kvalitě pohnutky. Paradoxem této úpravy je, že za vraždu budou odpovídat i pachatelé uvážených vražd, které byly vykonané ihned po zformování rozhodnutí realizovat záměr. Samotná délka zformování rozhodnutí nemá vliv na naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty úkladné vraždy, i když z hlediska příčin a podmínek trestného činu, případně přitěžujících a polehčujících okolností, význam bezpečí má.¹⁵⁰

Trestný čin úkladné vraždy bude tedy páchaný většinou jediným konáním nebo i složeným, jistou dobu trvajícím konáním, které však musí být v takové blízkosti časové souvislosti, že se z něj nebude dát vyvozovat předem uvážená pohnutka části subjektivní stránky úkladné vraždy.¹⁵¹

Za tento trestný čin je základní sazba 20 až 25 let trestu odnětí svobody. Kvalifikovaná skutková podstata obsahuje například osobu pachatele, jenž se dopustil dříve trestného činu vraždy, spáchal vraždu na dvou osobách, závažnějším způsobem konání, na chráněné osobě, z o“sobitného motívu“ anebo v úmyslu získat majetkový prospěch. Sazba je v tomto případě 25 let trestu odnětí svobody a doživotí.

Trestem na doživotí bude pachatel potrestán vždy, spáchal-li tento trestný čin již dříve, v nebezpečném seskupení nebo za krizové situace.

---

¹⁴⁸ Nebezpečným zoskupením sa podľa § 141 rozumie:

- a) zločinecká skupina, alebo
- b) teroristická skupina.

¹⁴⁹ Krízovou situáciou sa podľa § 134 ods. 2 rozumie:

- a) núdzový stav
- b) výnimočný stav
- c) vojnový stav
- d) vojna

¹⁵⁰ Burda, E.: Ochrana života a zdravia v slovenskom rekodifikovanom Trestnom zákone, Trestní právo č. 7-8/2007, str.59

¹⁵¹ Burda, E.: Ochrana života a zdravia v slovenskom rekodifikovanom Trestnom zákone, Trestní právo č. 7-8/2007, str.59

Z povahy tohoto ustanovení vyplývá, že delší dobu trvající konání pachatele je možné jen při úkladné vraždě.¹⁵²

U tohoto trestného činu v praxi neexistuje příprava, protože každá příprava nutně obsahuje rozmysl a předchozí uvážení. Samotná délka formování rozhodnutí nemá vliv na naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty úkladné vraždy.¹⁵³

Rozdělením skutkové podstaty vraždy na úkladnou vraždu a vraždu dosáhl zákonodárce například toho, že oběti dlouhodobého domácího násilí, které se proti násilníkovi vzeprou, naplánují a zrealizují jeho vraždu, budou trestány podle přísnějšího paragrafu, než by byl trestán samotný násilník, kdyby v „opileckém“ afektu zavraždil některého ze svých blízkých. Jedná se o zajímavý úspěch rekodifikace.¹⁵⁴

Chceme-li porovnat obě úpravy úmyslného usmrcení jiného, pak si dovoluji tvrdit, že nová česká úprava je značně méně tvrdá proti slovenské úpravě, která zná trest odnětí svobody na doživotí jako „běžnou“ formu trestu, u nás bude doživotí i nadále trestem výjimečným.

Dále zná slovenská úprava skutkovou podstatu úkladné vraždy, která se sice od normální liší jen úmyslem obsahujícím předem uváženou pohnutku a ustanovením kvalifikované skutkové podstaty pro pachatele vraždy, ale má přesto vlastní skutkovou podstatu, jejíž trestní sazby jsou na rozdíl od české úpravy vraždy a vraždy s rozmyslem nebo po předchozím uvážení výrazně vyšší než u normální vraždy. Český zákonodárce ponechává úkladnou vraždu v jednom paragrafu s vraždou, přičemž kvalifikované skutkové podstaty platí pro oba případy se stejnou trestní sazbou.

Co se přípravy týče, tak v českém trestním zákoně je uvedeno ustanovení, že příprava je trestná, což se může zdát u skutku vraždy s rozmyslem a uvážením jako zbytečné, jelikož ale tento skutek není samostatným trestným činem, pak je toto ustanovení jistě na místě a výklad pravděpodobně poskytne judikatura.

Slovensko ustanovení o přípravě nemá výslovně uvedeno, pojem je vysvětlen v obecné části trestního zákona a u úkladné vraždy se v praxi nevyskytuje.

---

¹⁵² Burda, E.: Trestné činy proti životu a zdraviu, Šamorín, Heuréka 2006, str. 94

¹⁵³ Burda, E.: Trestné činy proti životu a zdraviu, Šamorín, Heuréka 2006, str. 97

¹⁵⁴ Burda, E.: Trestné činy proti životu a zdraviu, Šamorín, Heuréka 2006, str. 98

6.1.2 Zabití - § 141 TZ

Slovenský trestní zákon zabití tak, jak ho zná nový trestní zákon **nezná**. Jakékoliv úmyslné jednání, které má za následek smrt, je kvalifikováno jako vražda popřípadě úkladná vražda.

Naproti tomu má však slovenský trestní zákon institut našemu zákonu neznámý. Je to „Zabitie“. Tomuto trestnému činu se budu věnovat při komparaci trestného činu těžké ublížení na zdraví a ublížení na zdraví. To proto, že ač název nás svádí představit si pod ním jednání podobné tomu našemu, popisuje jednání mnohem více se blížící právě našemu trestnému činu ublížení na zdraví.

Mám-li hodnotit právní úpravu této problematiky, tak považuji českou úpravu za neúplnou. Existuje-li skutková podstata usmrcení, což je jednání z nedbalosti s následkem smrti, tak postrádám samostatnou skutkovou podstatu jednání s úmyslem někoho zranit či mu ublížit, nevyvolat smrt, ač ta později nastane. Slovenská úprava je v tomto dle mého úsudku přesnější díky zavedení skutkové podstaty „Zabitia“, která postihuje právě jednání směřující ke způsobení těžké újmy na zdraví, přičemž pachatel z nedbalosti způsobí smrt. Specifikum takového jednání je dobré zohlednit. Přece jen se jedná o život, který je nenahraditelný.

Cesta, kterou zvolil český zákonodárce, a to ublížení na zdraví s následkem smrti, se mi zdá logická vzhledem k předchozí právní úpravě a je určitě přehlednější v rámci úmyslného ublížení na zdraví, ustanovení o Usmrcení z nedbalosti je dle mě ustanovením nadbytečným, slovenskou úpravu hodnotím jako výstižnější a přesnější.

6.1.3 Vražda novorozeného dítěte matkou - § 142 TZ

Slovenská verze je věrnou kopií české úpravy, jediný rozdíl je v délce trestu, který může být od 4 do 8 let trestu odnětí svobody.

Jako jediný rozdíl mohu uvést jen lehce odlišné systematické zařazení. V novém trestním zákonu je vražda novorozeného dítěte matkou řazena hned po vraždě a zabití, ale slovenská úprava řadí tento skutek hned po úkladné vraždě a vraždě.

Tímto zařazením však zákonodárce uznal jako objekt tohoto trestného činu život dosud nenarozeného dítěte a nikoliv zdraví matky. Nejsem si jistý, zda slovenský zákonodárce toto zařazení zvolil úmyslně, nicméně spolu s relativně častými návrhy některých poslanců slovenské Národní rady zaměřenými na absolutní zákaz potratů a možností

jejich prosazení, by se tak zcela zásadně změnil objekt tohoto trestného činu, kterým má být dle mého názoru jednoznačně zdraví matky.

Znaky „po porodu nebo bezprostředně při něm a rozrušení způsobené porodem“ odpovídá bezezbytku naší teorii. Vychází se zejména ze zkušeností s dříve platnou právní úpravou.

6.1.4 Usmrcení z nedbalosti - § 143 TZ

I slovenská právní úprava zavedla pojem „usmrtenie“, což je překlad slova usmrcení. **Usmrcení** je ve slovenském právním řádu, na rozdíl od trestných činů vraždy a zabití, nedbalostním trestným činem. Nedbalost se zde vztahuje jak ke konání, tak i k následku. Pachatel neměl v úmyslu jiného usmrtit, ani mu způsobit svým konáním ublížení na zdraví či těžkou újmu na zdraví, ale díky své nedbalosti smrt způsobil. Do této kategorie spadá i způsobení smrti ve stavu vylučujícím způsobilost vykonávat určitou činnost, kterou si pachatel přivodil vlivem návykové látky, a tento čin spáchal v souvislosti se svým zaměstnáním, povoláním, postavením nebo funkcí, nebo jako řidič dopravního prostředku.¹⁵⁵

Jak vyplývá z popisu, skládá se tato skutková podstata ze dvou jiných, a to:

- a) způsobení smrti z nedbalosti
- b) způsobení smrti z nedbalosti v stavu vylučujícím způsobilost vykonávat určitou činnost, kterou si pachatel přivodil vlivem návykové látky a čin spáchal v souvislosti se svým zaměstnáním, postavením nebo funkcí anebo jako řidič dopravního prostředku.

Někteří autoři slovenské odborné literatury se pokoušejí vymezit přesný seznam důležitých povinností, které pachatel může porušit. Hlavním výčtem bývají porušení týkající se pravidel provozu na pozemních komunikacích v nejrůznějších variantách. Odborná veřejnost na Slovensku se, pro mě až kupodivu často, věnuje porušením jednání souvisejících s bezpečností zbraní, jako je jejich uložení, atd. Situaci na Slovensku znám osobně relativně dobře a nedbalostní úmrtí související se zbraní se na Slovensku téměř nevyskytují, na rozdíl od poměrů v České republice, kde počty zastřelených myslivců resp. lidí myslivci zastřelených či zraněných, nejsou malé.

Slovenský zákonodárce specifikuje v jednotlivých odstavcích způsoby porušení a trestní sazba se zde značně liší. Například řidiči, který způsobí pod vlivem návykové látky smrt

---

¹⁵⁵ Ivor, J. a kol.: Trestné právo hmotné 2. Bratislava: Iura Edition 2006, s. 41

dvou a více osob, hrozí trest odnětí svobody až na 12 let trestu odnětí svobody. Naproti tomu způsobení smrti z nedbalosti v základní skutkové podstatě se trestá odnětím svobody na dobu maximálně 3 let.

Mám-li porovnat tyto dvě skutkové podstaty, tak se musím přiklonit na stranu slovenského zákonodárce, který v § 149 ods. 4 slovenského trestního zákona přesně vymezuje, že **dopustí-li se tohoto jednání řidič vozidla ve stavu vylučujícím způsobilost k výkonu takovéto činnosti vlivem návykové látky**. Může se zdát, že toto ustanovení je zbytečně kasuistické, ale vzhledem k dále se zvyšujícímu počtu řidičů jezdících pod vlivem návykových látek a vzhledem k nebezpečnosti takového jednání hodnotím tuto skutkovou podstatu kladně. Navíc je takové jednání postihováno slovenským trestním zákonem výrazně přísněji, čímž zákonodárce zvedá pomyslný prst směrem k neukázněným řidičům.

Česká právní úprava si bude muset vystačit s jednáním, kdy pachatel hrubě porušil zákony o bezpečnosti dopravy (přísněji hodnoceno než porušení povinnosti vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce), přesto si myslím, že nedostatečně reaguje na současný problém neukázněných řidičů, kterých je stále víc a na jejichž bezohlednost doplácí nevinní občané.

6.1.5 Účast na sebevraždě - § 144 TZ

Trestní zákon Slovenské republiky tento trestný čin ponechává ve znění podobném naší předchozí právní úpravě; na rozdíl od naší nové úpravy okruh osob nerozděluje do dvou skupin, pouze rozděluje jednání na:

- a) závažnější způsob konání,
- b) jednání proti chráněné osobě, nebo
- c) jednání z osobitého motivu,

nicméně ponechává jeden trest, a to maximální trest odnětí svobody v délce 8 let.

Při komparaci úprav se přikloním na stranu českého zákonodárce, který dle mého soudu přesněji rozdělil okruh poškozených osob vzhledem k jejich náchylnosti vůči jednání pachatele, aniž by byl příliš kazuistický. Slovenská úprava pouze klasicky, a možná nedostatečně, používá pojem chráněná osoba, který byl vysvětlen výše, aniž by okruh dále více rozdělil.

6.2 Trestné činy proti zdraví

6.2.1 Těžké ublížení na zdraví - § 145 TZ

6.2.2 Ublížení na zdraví - § 146 TZ

6.2.3 Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky - § 146a TZ

Slovenská právní úprava se od naší liší pouze jediným vážným znakem, a to tím, že u úmyslných trestných činů proti zdraví není možné vyvolat jako následek smrt. Jednání, které je typické úmyslným ublížením na zdraví nebo způsobením těžké újmy na zdraví a jehož následkem je smrt, je kvalifikováno slovenským trestním zákonem jako Zabití (zabitie). Následkem těchto činů může být tedy jen těžká újma na zdraví a ublížení na zdraví.

Budeme-li se zabývat slovenskou úpravu ublížení na zdraví tak, jak je popsána ve slovenském trestním zákoně, musíme si vymezit některé pojmy:

Těžkou újmou na zdraví se dle § 123 odst. 3 rozumí splnění dvou podmínek, a to:

- a) vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění¹⁵⁶ popř.
- b) splnění některého z taxativně uvedených následků:
  - 1) zmrzačení,
  - 2) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti,
  - 3) ochromení údu,
  - 4) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslových ústrojí,
  - 5) poškození důležitého orgánu,
  - 6) zohydění,
  - 7) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu,
  - 8) mučivé útrapy, nebo
  - 9) porucha zdraví trvající delší čas

Je tedy zcela patrné, že slovenský zákonodárce převzal tyto následky stejně jako český ze zákona č. 140/1961 Sb.

Aby se jednalo o těžkou újmu na zdraví, musí být podmínky ad a) a ad b) splněny současně.

Všechny výše uvedené podmínky ad b) korespondují s naším dříve účinným trestním zákonem a odpovídají taxativnímu výčtu uvedeném v § 122 odst. 2 a vysvětlenému v části 5.2 rigorózní práce.

Co se kvalifikovaných skutkových podstat týká, obsahují .

---

¹⁵⁶ musí se jednat o citelnou újmu v obvyklém životě poškozeného. Může jít jak o trvalý stav, tak o krátký časový úsek (mučivé útrapy)

- a) závažnější způsob jednání,
- b) jednání proti chráněné osobě,
- c) zvláštní (osobitný) motiv,
- d) člen nebezpečného seskupení, anebo
- e) spáchání takového činu za krizové situace.

Doplnil bych ještě dobu, po kterou je nutné být práce neschopný, pro posouzení trestného činu jako je těžké ublížení na zdraví. Slovenský zákonodárce v tomto ohledu přebírá bez dalšího judikaturu zákona č. 140/1961 Z.z. a stanoví tuto dobu na šest týdnů. Jak jsem již poznamenal, takto doba se mi zdá zbytečně dlouhá vzhledem k pokroku lékařské vědy. Doufám tedy, že české soudy se ve své judikatuře odliší od názoru soudů slovenských.

Co se výše trestu týká, je maximální výše trestu shodná s maximální výší trestu za zabití dle slovenského trestního zákona. Stejná je i specifikace jednotlivých skutkových podstat. Z tohoto pohledu se rozdělení skutkových podstat jeví zcela zbytečné a stačilo uvést způsobení smrti jako těžší následek.

Slovenský trestní zákon na rozdíl od českého nezná skutkovou podstatu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky. Veškeré jednání pachatelů splňující znaky tohoto trestného činu je na Slovensku hodnoceno jako úmyslné ublížení na zdraví s možnou aplikací § 36, obsahujícího polehčující okolnosti umožňující snížení výše trestu.

Slovenskému zákonodárci se ne zcela ideálně podařilo definování pojmu újma na zdraví, který vykládá jako jakékoliv poškození zdraví jiného.

Slovo jakékoliv v tomto případě může mít za následek vykládání újmy na zdraví i v případech pouhých odřenin prstů. Byl-li by tento výklad takto použit, jednalo-by se dle mého názoru o nepřiměřený výklad práva. Naštěstí přistupují k aplikaci újmy na zdraví slovenští soudci velmi obezřetně a tuto chybu nezneužívají. Judikatura pak toto ustanovení vykládá restriktivně, i když v rámci odstranění pochybností přichází v úvahu novela obohacující újmu na zdraví o slova „s výjimkou zcela zanedbatelného poškození zdraví“.¹⁵⁷

Stejně tak pochybil slovenský zákonodárce i v případě definice ublížení na zdraví, kterým se rozumí tokové poškození zdraví jiného, které si objektivně vyžádalo lékařské ošetření, vyšetření nebo léčení, během kterého byl, nejen na krátký čas, ztížen obvyklý způsob života poškozeného. Zde je nutno přihlížet k výkladu slov „nejen na krátký čas

---

¹⁵⁷ Burda, E.: Ochrana života a zdravia v slovenskom rekodifikovanom Trestnom zákone, Trestní právo č. 7-8/2007, str.59

ztížen obvyklý způsob poškozeného“, aby se nejednalo o pořezaný prst klavíristu. Opakem by byl zlomený zub, který sice ublížením na zdraví bezpochyby je, ale neztěžuje poškozenému obvyklý způsob života.¹⁵⁸

Zabití na rozdíl od vraždy postihuje úmyslné jednání pachatele směřující k ublížení na zdraví či těžké újmě na zdraví, usmrtit oběť však pachatel nechtěl.

„Trestné činy zabití a usmrcení vznikly v rekonfigurovaném trestním zákoně oddělením od trestných činů ublížení na zdraví dle starého trestního zákona. De facto to nemá absolutně žádný význam, ale dobře to vypadá na papíru.“¹⁵⁹

Těžší následek, v tomto případě smrt, způsobil pachatel nedbalostně. Smrt oběti si nepřál, ačkoliv měl v úmyslu ublížit jí na zdraví nebo jí způsobit těžkou újmu na zdraví. Vyžaduje se zde úmyslné konání pachatele, k následku dochází z nedbalosti. Oběť usmrtit nechtěl, dokonce ani nemusel vědět, že na základě jeho konání smrt může nastat, ale vzhledem k okolnostem a poměrům to **vědět měl a mohl**. Slovenský trestní zákon zavedl dva trestné činy zabití, a to případ, kdy měl pachatel v úmyslu způsobit těžkou újmu na zdraví, avšak z nedbalosti způsobil smrt, pro kterou zákonodárce stanovil trestní sazbu ve výši 7 až 10 let trestu odnětí svobody; 3 až 8 let trestu odnětí svobody hrozí pachateli při úmyslu způsobit ublížení na zdraví. V prvním případě hrozí pachateli při jednání za krizové situace, závažnějším způsobem konání nebo v případě členství v nebezpečném seskupení trest až 15 let odnětí svobody.

Aby byl můj popis slovenského zákona kompletní, musím zde uvést ještě jeden specifický trestný čin, který česká právní úprava nezná. Je to **Poškození zdraví** (Poškodenie zdravia).

Důvodová zpráva k slovenskému trestnímu zákonu zdůvodňuje zavedení tohoto trestného činu zájmem o zdraví člověka a dále také zájmem společnosti na řádném výkonu léčení pacientů.

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo i z nedbalosti, bez předepsané odborné způsobilosti zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka

---

¹⁵⁸ Burda, E.: Ochrana života a zdravia v slovenskom rekonfigurovanom Trestnom zákone, Trestní právo č. 7-8/2007, str.59

¹⁵⁹ Burda, E.: Trestné činy proti životu a zdraviu, Šamorín, Heuréka 2006, str. 96

ve zdravotnictví vykonává úkony zdravotní péče¹⁶⁰ a neodborným vyšetřením nebo nesprávnou indikací léků, léčiv nebo jiných zdravotnických pomůcek, přičemž:

- a) bezprostředně ohrozí život jiného,
- b) jinému ublíží na zdraví, nebo
- c) uskuteční bez souhlasu jiného vyšetřovací nebo léčebný úkon nebo nesprávnou indikaci léků, léčiv nebo jiných zdravotnických pomůcek a takovým úkonem ohrozí zdraví jiného.

„Přírodní léčitelství se na tuto skutkovou podstatu neaplikuje, takovéto léčení se nepovažuje za zdravotní péči, vyšetření, nesprávnou indikaci léků či léčiv nebo léčebný úkon.“¹⁶¹

„V praxi hlavně půjde o různé lidové léčitele a šamany, ale i osoby vykonávající daný úkon občasně či jednorázově.“¹⁶²

Jak je z výše uvedených odstavců patrné, každý autor má na okruh pachatelů zcela odlišný názor. Nenašel jsem jediný judikát, který by lidového léčitele za takový trestný čin odsoudil, to ale neznamená, že již neexistuje.

Pachatel takového jednání bude potrestán trestem odnětí svobody v rozmezí 6 měsíců až 3 roky. Samozřejmě zná tento trestný čin i kvalifikované skutkové podstaty, které jsou charakterizovány jednáním:

- a) závažnějším způsobem konání,
- b) na chráněné osobě,
- c) způsobením smrti.

Za naplnění poslední kvalifikované skutkové podstaty hrozí pachateli trest až 8 let odnětí svobody.

Existenci tohoto trestného činu nepovažuji za bezpodmínečně nutnou, nezaznamenal jsem velký výskyt případů, kdy si „pacient hraje na doktora“, tudíž tento jev nebude nijak častým a jednoduché ublížení na zdraví považuji za dostatečné.

---

¹⁶⁰ za zdravotní péči se dle § 2 zákona č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti a službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti považuje:

Soubor pracovních činností, které vykonávají zdravotničtí pracovníci, včetně poskytování léků, zdravotnických pomůcek a dietetických potravin s cílem prodloužení života fyzické osoby, zvýšení kvality jejího života a zdravého vývoje budoucích generací. Zdravotní péče zahrnuje prevenci, diagnostiku, léčbu, biomedicínský výzkum, ošetrovatelskou péči a porodní asistenci.

¹⁶¹ Ivor, J.: Trestné právo hmotné 2 osobitná časť. Bratislava: Iura Edition 2006, str. 62

¹⁶² BURDA, E.: Trestné činy proti životu a zdraviu v porovnaní starého a rekonštitúovaného Trestného zákona. Šamorín: Heuréka, 2006, str. 159

Při komparaci těchto dvou skutkových podstat opět vidíme, že český zákonodárce je stále ze všech dosud probíraných trestných činů méně přísný než zákonodárce slovenský. Mám-li porovnat systémovost obou předpisů, pak se ale musím celkově přiklonit na stranu slovenského trestního zákona. Ten zná oba možné typy s následkem smrti, jak úmyslné ublížení na zdraví s následkem smrti kvalifikované jako Zabití, tak i neúmyslné ublížení na zdraví s následkem smrti kvalifikované jako Usmrcení. Český zákonodárce zvolil úpravu, která nezná úmyslné ublížení na zdraví s následkem smrti jako samostatnou skutkovou podstatu, ale neúmyslné ublížení na zdraví s následkem smrti existuje jako Usmrcení z nedbalosti.

Logicky považuji za správnou buď slovenskou možnost (dvě samostatné skutkové podstaty), nebo aby oba typy (jak úmysl, tak nedbalost) byly hodnoceny jako ublížení na zdraví s následkem smrti tak, jak obsahoval předchozí trestní zákon. Stávající úprava českého trestního zákona se mi jeví jako polovičatá a nesystémová, balancující mezi oběma volbami. Na druhou stranu je nutné zdůraznit, že ačkoliv slovenský zákonodárce skutkové podstaty rozdělil, výše trestních sazeb zůstala stejná, jako by nové skutkové podstaty byly kvalifikovaným jednáním podstat původních. Očekával jsem u zabití a usmrcení vyšší tresty, vzhledem k následku takového jednání. Pokud tedy slovenský zákonodárce ponechal stejné tresty, nemusel, dle mého názoru, skutkové podstaty složitě a pompézně oddělovat, když výsledek je naprosto stejný jako za účinnosti předchozího trestního zákona.

6.2.4 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti - § 147 TZ

6.2.5 Ublížení na zdraví z nedbalosti - § 148 TZ

Slovenská úprava těchto skutkových podstat více či méně odpovídá úpravě české. Pojem těžké újmy pro potřeby slovenského trestního zákona byl vyložen výše. Zaráží mě však stručnost slovenské úpravy. Trestní zákon se omezuje pouze na popis základní skutkové podstaty a dále přidává slova „kdo se jednání dopustí závažnějším způsobem konání“ a „chráněná osoba“.

V některých případech považuji toto znění dostačující, ale v jiných se mi jeví nadbytečné a uvedené jen proto, aby v zákoně nějaká kvalifikovaná skutková podstata byla. Nenacházíme tedy přísnější tresty, pokud pachatel poruší své povinnosti vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce uložené mu dle zákona, ačkoliv si myslím, že tyto pojmy má tato skutková podstata jednoznačně obsahovat.

Zvláště pak nechápu, proč, pokud tato ustanovení obsahuje skutková podstata ublížení na zdraví z nedbalosti, nezařadil je zákonodárce do těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, jak obsahuje úprava česká.

„Za jeden z největších úspěchů rekonstrukce lze označit způsobení těžké újmy na zdraví, ačkoliv pachatel zamýšlel dosáhnout ublížení na zdraví. Jednání pachatele tak bude hodnoceno jako úmyslné ublížení na zdraví a dále také jako neúmyslné těžké újmy na zdraví. Která podstata bude kterou konsumovat? Zvláště pokud trestní sazby zůstaly stejné? Těším se na další novelu.“¹⁶³

Vrcholem je, že klasické ublížení na zdraví z nedbalosti ve slovenském podání nemá vůbec žádné kvalifikované podstaty, dokonce ani chráněnou osobu či onen závažnější způsob konání. Vzhledem k této skutečnosti mohou nastávat tyto rozsudky trestních soudů: Když nedbalostní ublížení na zdraví, které není zároveň porušením důležité povinnosti a nezpůsobí alespoň těžkou újmu na zdraví není u nás trestným činem, bude se jednat o přestupek.¹⁶⁴

Pokud si ovšem přečteme ustanovení nového českého trestního zákona (ne, že by předcházející úprava byla jiná), zjistíme, že je na vlas stejné a výše popsany děj se může vyskytnout i v České republice.

Ačkoliv jsem na začátku uvedl, že se nebudu zabývat návrhy de lege ferenda pro slovenský právní řád, nemohu si odpustit kritiku slovenského zákonodárce v jedné věci. Při trestném činu usmrcení stanovil slovenský zákonodárce přesně v § 149 odst. 3 slovenského trestního zákona „.....pachatel se potrestá, jestliže v souvislosti se svým zaměstnáním, postavením, povoláním nebo funkcí anebo jako řidič dopravního prostředku způsobí v stavu vylučujícím způsobilost vykonávat takovou činnost, kterou si přivodil vlivem návykové látky.....“

Pokud bylo toto znění použito u usmrcení, nechápu, proč se jej nedržel zákonodárce i u trestného činu těžké újmy na zdraví z nedbalosti nebo ublížení na zdraví z nedbalosti. Více by to specifikovalo problém neukázněných řidičů a umožnilo by to použití vyšší trestní sazby vzhledem ke stále častějšímu výskytu takovýchto jednání.

Vzhledem k tomu, že český trestní zákon žádné speciální ustanovení o řidiči dopravního prostředku ve skutkové podstatě usmrcení z nedbalosti nemá, a nemá jej ani u

---

¹⁶³ Burda, E.: Trestné činy proti životu a zdraviu v porovnaní starého a rekonštruovaného Trestného zákona. Šamorín: Heuréka, 2006, str. 133

¹⁶⁴ Burda, E.: Trestné činy proti životu a zdraviu v porovnaní starého a rekonštruovaného Trestného zákona. Šamorín: Heuréka, 2006, str. 134

nedbalostního ublížení na zdraví či těžkého ublížení na zdraví, jeví se mi česká koncepce nedbalostních ublížení na zdraví jako celkově komplexnější bez zbytečných specialit. Ovšem kdyby byly uvedeny v obou případech slovesné úpravy, pak by jednání řidičů bylo vždy dostatečně odstupňováno.

6.3 Trestné činy ohrožující život nebo zdraví

6.3.1 Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení - § 149 TZ

Slovenská úprava je věrnou kopií české, je v podstatě překladem, což je způsobeno hlavně přijetím stejné deklarace OSN, takže znění skutkových podstat ani nemůže být výrazně odlišné. Trestný čin ale zůstává zařazen mezi trestné činy proti míru a lidskosti. Postihuje jednání v souvislosti s výkonem pravomoci orgánu veřejné moci proti životu a zdraví, ač je zdraví přednější, ponechal zákonodárce tento trestný čin zařazen na stejném místě jako v zákoně 140/1961 Z.z., pravděpodobně z důvodu přehlednosti.

Slovenský zákonodárce tento trestný čin trestá výrazně tvrději, hlavně u kvalifikovaných skutkových podstat, jejichž výčet je tentokrát taxativní, může být rozdíl v porovnání s úpravou osnovy ČR až 8 let trestu odnětí svobody. Je to tím, že slovenský trestní zákon navíc rozlišuje způsobení smrti dvou a více osob a provedení takového skutku v době krizové situace, kdy maximální trestní sazba činí až 20 let trestu odnětí svobody.

Porovnat tyto dvě úpravy a najít v nich nějakou zcela zásadní odlišnost nelze. Česká úprava zde taxativně vyjmenovává podstaty, které má slovenský trestní zákon stanovené ve svých pojmech chráněná osoba, krizová situace a dalších, které byly vymezeny a vysvětleny již dříve. Hlavním rozdílem tedy bude již zmíněná výše trestní sazby, a jelikož jsem sám zastáncem spíše tvrdších trestů a z naší nedávné historie je patrné, jak se dá veřejná moc zneužít, přikloním se na stranu právní úpravy Slovenské republiky.

6.3.2 Neposkytnutí pomoci - § 150 TZ

6.3.3 Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku - § 151 TZ

Slovenská úprava této problematiky nepřináší žádnou změnu, jednání je rozděleno stejně jako u nás do dvou skutkových podstat, kde řidiči dopravních prostředků jsou trestáni vyšší sazbou trestu odnětí svobody.

Komparace zde nebude nijak složitá, jediným rozdílem je výše trestu odnětí svobody, kdy hlavní rozdíl je ve skutku neposkytnutí první pomoci řidičem dopravního prostředku, který český zákonodárce trestá odnětím svobody až na 5 let, zatímco slovenský se drží na úrovni naší předchozí právní úpravy, tj. odnětí svobody v maximálním trvání 3 let. Jak jsem již několikrát uvedl, jsem příznivcem české právní úpravy, vzhledem ke stále se zvyšujícímu trendu ujíždějících řidičů, a kdy poškozená osoba zůstává stále častěji na místě bez pomoci. Pokud by takovéto jednání mělo pokračovat, tak se tragických statistik dopravních nehod jen tak nezbavíme a nový trestní zákon nám poskytne dobrý bič na takové chování řidičů. Nechápu směr smýšlení slovenského zákonodárce, který vytvoří samostatnou kvalifikovanou podstatu postihující pouze řidiče, jenž svým jednáním způsobí smrt, ale poté v případě neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku stanoví takto nízký trest.

Druhým a posledním rozdílem je stanovení dolní sazby 6 měsíců trestu odnětí svobody v případě neposkytnutí pomoci pachatelem, který je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout. Toto ustanovení už se mi zdá zbytečně tvrdé. Ani lékař, hasič či policista nemusí vždy rozpoznat, co se děje, jen z pouhého pohledu na člověka. Toto ustanovení naštěstí nebývá na Slovensku používáno často.

6.3.4 Šíření nakažlivé lidské nemoci - § 152 TZ

6.3.5 Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti - § 153 TZ

Slovenská úprava se od české zásadně liší, rozdílem jsou dále trestní sazby, i když rozdíly nejsou nijak markantní.

Rozdílné jsou jen okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, je jich značně méně a jsou to:

- a) závažnější způsob konání (vysvětleno výše),
- b) způsobí-li smrt,
- c) za krizové situace.

Hlavním rozdílem je ovšem absence choroby AIDS, která podle nového slovenského trestního zákona nepatří mezi nakažlivé lidské nemoci.

Většina lidí by očekávala, že bude zařazena mezi nemocemi, jež jsou předmětem trestného činu ohrožování pohlavní nemocí. Ani zde však tato nemoc zařazena není a budu se jí věnovat v následující části rigorózní práce.

V hodnocení českého a slovenského trestního zákona vyjde lépe v tomto případě, dle mého soudu, česká úprava (pokud vyčlením zavedení samostatné skutkové podstaty ohrožování virem lidské imunodeficiency). Je výstižnější vzhledem k jednotlivým jednáním a jejich následkům než slovenská, která jen opět odkazuje na obecný pojem trestního zákona, kdy tento ne vždy zcela přesně reflektuje specifika daného problému.

6.3.6 Ohrožení pohlavní nemocí - § 155 TZ

Slovenská právní úprava zná tento trestný čin rovněž, ale na rozdíl od naší jak současné tak dřívější úpravy má i kvalifikované skutkové podstaty, které se týkají spáchání takového činu na chráněné osobě (viz. výše), což v tomto případě výrazně oceňuji a dále, způsobí-li pachatel takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo smrt, za což hrozí pachateli až 8 let trestu odnětí svobody v porovnání s poněkud puritánskou českou úpravou, která zná jen základní skutkovou podstatu s maximálním trestem 1 roku odnětí svobody.

Slovenský zákonodárce ale zavedl jednu zcela specifickou skutkovou podstatu, kterou český trestní zákon nezná. Je to **ohrožování virem lidské imunodeficiency**¹⁶⁵ - § 165, 166 slovenského trestního zákona.

Jedná se o ohrožovací trestný čin, který spočívá v ohrožení jiného virem lidské imunodeficiency, a proto je trestné už samotné vydání jiného v nebezpečí nákazy uvedeným virem. Způsobí-li pachatel i poruchový následek, tj. těžkou újmu na zdraví nebo smrt, hodnotí se to jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Musí jít o bezprostřední (skutečné) nebezpečí ohrožení. Zpravidla se tak stane souloží, ale i jinou nepohlavní formou (injekční stříkačka). O ohrožení nepůjde, byla-li „poškozená“ osoba virem již sama dříve nakažena. Jedná se o speciální ustanovení k trestným činům šíření nebezpečné nakažlivé lidské nemoci a šíření nebezpečné nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti, protože zákonodárce zavedl dvě skutkové podstaty, jednu s úmyslnou formou zavinění a druhou jako nedbalostní formu zavinění, kdy se pachatel může tohoto trestného činu dopustit v případě, že bez přiměřených důvodů spoléhá na to, že virem nakažen není.

---

¹⁶⁵ Ivor, J. a kol.: Trestné právo hmotné 2. Bratislava: Iura Edition 2006, s. 65
virus lidské imunodeficiency – HIV (Human Immunodeficiency Virus) Ve většině případů HIV pomalu napadá a ničí imunitní systém a zanechává infikovaného jedince náchylným na malignity a infekce, které jsou potom příčinou smrti. AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome) je posledním stádiem infekce HIV, v průběhu které se stádia nemoci postupně objevují).

Vzhledem ke značné specifičnosti nemoci HIV a AIDS vytvoření samostatné skutkové podstaty schvaluji a myslím, že tím učinil slovenský zákonodárce velký krok směrem k ochraně zdravé populace před lidmi touto nemocí nakaženými. Zcela ovšem nesouhlasím, podle mého názoru, s velmi vysokými trestními sazbami, kdy za úmyslný trestný čin ohrožování virem lidské imunodeficiencie s následkem smrti hrozí pachateli 10 až 15 let trestu odnětí svobody. Ano, k tomu byla tato skutková podstata vytvořena; člověk, který se jednou touto nemocí nakazí, se již nikdy nevyлéčí.

Jaký má ale trest pro pachatele význam, když sám nemocí trpí a jeho smrt je otázkou času, nechám na úvaze každého.

Při komparaci těchto dvou skutkových podstat bych se přiklonil na stranu slovenského zákonodárce, a to nejen díky zavedení výše popsané skutkové podstaty ohrožování virem lidské imunodeficiencie, ale i vytvořením kvalifikované skutkové podstaty trestného činu ohrožení pohlavní nemocí, ve které je zmíněna chráněná osoba, dítě, tj. člověk mladší 18 let, který si některá rizika v tomto věku ještě ne zcela uvědomuje.

6.3.7 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty - § 154 TZ

6.3.8 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti - § 155 TZ

Slovenská právní úprava si ponechala původní znění, tzn. neobsahuje text „v rozporu s právními předpisy“, ale jinak nemá žádná zvláštní specifika, kvalifikované skutkové podstaty odrážejí obecné přitěžující okolnosti.

Znovu se budu krátce věnovat čistě slovenskému trestnímu zákonu, a to další jeho specifické skutkové podstatě, kterou je **ohrožování zdraví nepovolenými léčivými, zdravotnickými pomůckami a potřebami**.

Pachatel se tohoto trestného činu dopustí, pokud způsobí nebo zvýší nebezpečí ohrožení zdraví lidí tím, že:

- a) předepíše, vydá prodá nebo podá léčiva, která nejsou zařazena do „lékopisu“ (seznam léčiv určující jakost vybraných léčiv. Obsahuje ustanovení o jejich přípravě, označování, uskladňování a vydávání)¹⁶⁶ (slovenský lékopis je soubor technických požadavků na přípravu, výrobu, označování, uchovávání, předepisování,

---

¹⁶⁶ Kriška, M. a kol.: Memorix klinickej farmakológie. Bratislava: Slovak Academic Press, 2002, str. 16

velkodistribuci a vydávání léčiv, pomocných látek, forem léků a na hodnocení jejich kvality jako i vázanost jejich výdeje na lékařský předpis), léky, které nejsou registrované podle zvláštního právního předpisu anebo jejichž používání nepovolil příslušný orgán, anebo zdravotnické pomůcky, které byly uvedeny na trh v rozporu s obecně závazným právním předpisem,

- b) vykonává klinické zkoušky léčiv, léků nebo zdravotnických pomůcek v rozporu s obecně závazným právním předpisem, a nebo
- c) bez povolení nakládá s léky nebo se zdravotnickými pomůckami.

Tímto jednáním naplní pachatel objektivní stránku skutkové podstaty trestného činu.

Subjektivní stránka obsahuje znak „i z nedbalosti.“¹⁶⁷

Pachateli hrozí při způsobení následků smrti až 8 let trestu odnětí svobody, což spolu s vytvořením skutkové podstaty poškození zdraví napovídá zvýšenému zájmu na ochraně zdraví vykonávané zdravotnickými pracovníky. Osobně nepovažuji absenci takovýchto ustanovení v českém trestním zákoně za negativní, ochrana přisuzovaná trestnými činy ublížení na zdraví se mi jeví adekvátní.

Na odůvodnění svého názoru přidám jeden skutečný případ ze Slovenska:

Lékař podal pacientovi s mozkovou příhodou léčivo alteplaza, které bylo v té době mimo lékopis, na Slovensku ale nebyl žádný jiný vhodný alternativní lék, ačkoliv v okolních krajinách (dokonce i na Ukrajině) byl běžný. Toto léčivo rozpouští krevní sraženiny v mozku, díky čemuž odumře menší část mozku. Aby léčba byla účinná, musí se lék podat do třech hodin od mozkové příhody. V případě úspěchu by to znamenalo kvalitnější život pacienta postiženého příhodou. Samozřejmě existovalo určité menší riziko, že jeho aplikací dojde k zakrvácení mozku a ke smrti.

Příbuzní postiženého pacienta si použití alteplazy přáli a opravdu byla léčba účinná. Na druhé straně měl lékař vzhledem ke svému postupu značné problémy, a to dokonce trestně právního charakteru. U slovenského prokurátora naštěstí zvítězil zdravý rozum a snad i mravní předsvědčení. Bohužel u lékařské komory si tímto postupem způsobil tvrdou kritiku.

Doufám, že výše uvedený případ dostatečně odradí aktivního zákonodárce, který by chtěl naši trestněprávní úpravu o podobnou skutkovou podstatu obohatit.

---

¹⁶⁷ Ivor, J. a kol.: Trestné právo hmotné 2. Bratislava: Iura Edition 2006, s. 68

Při komparaci trestného činu ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty není co srovnávat, jak základní tak kvalifikované podstaty si vzájemně odpovídají a jsou trestány zhruba stejnými sazbami až na odst. 4 nového českého trestního zákona, kdy za jednání, které má za následek smrt dvou a více osob, hrozí pachateli až 12 let vězení. Slovenský trestní zákon zná jako nejtěžší následek smrt a trestní sazba je 3 až 8 let trestu odnětí svobody. Vzhledem ke stále častějšímu výskytu zkažených potravin v obchodních řetězcích bych jako účinnější viděl udělení peněžitého trestu, a to takovou částkou, která by pro tyto řetězce byla dostatečně „motivující“ k tomu, aby se takovéto potraviny na pultech obchodů neobjevovaly.¹⁶⁸ Současné vymezení peněžitého trestu dle trestního zákona může být řetězcům dostatečnou výstrahou. Maximální částka 50.000,- Kč za 1 den již odráží fakt, že se prodává staré či zkažené zboží. Počkejme si tedy na novou judikaturu, jak se s tímto problémem vyrovná. Každopádně trestní zákon umožňuje díky obecné části udělení dostatečně vysokých pokut.

6.3.9 Rvačka - § 158 TZ

Slovenská právní úprava pojem rvačka nezná a nenašel jsem ani žádný jiný trestný čin, který by toto jednání postihoval. Při jednání, které naplňuje znaky trestného činu rvačky, se na Slovensku jedná o ublížení na zdraví či těžkou újmu na zdraví. Obecnou přitěžující okolností bude pravděpodobně, že čin byl spáchán organizovanou skupinou. Toto mi ale nezapadá do koncepce pojmu rvačky, která je živelná a od klasického ublížení na zdraví má daleko.

Mě samotného absence pojmu rvačky nebo jiného ekvivalentu ve slovenské právní úpravě překvapuje. Rvačka je velmi specifický trestný čin, který by podle mě měl obsahovat každý trestněprávní kodex. Absenci rvačky ve slovenském trestním zákoně si neumím vysvětlit, protože klasické ublížení na zdraví rvačku rozhodně nevystihuje.

Problematiku zavrnutí této skutkové podstaty rozebírá i Burda ve své publikaci Trestné činy proti životu a zdraví v porovnání starého a rekodifikovaného trestného zákona, ve které uvádí: „*Považujem za negatívum rekodifikovaného trestného zákona, že neobsahuje žiadnu obdobnú skutkovú podstatu (rvačky). Tým viac, že ruvačka, bola na*

---

¹⁶⁸ Výměra peněžitého trestu dle § 68 nového trestního zákona:

Peněžitý trest se ukládá v denních sazbách a činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb, přičemž denní sazba činí nejméně 100 Kč a nejvíce 50 000 Kč.

Slovensku po trestných činoch vraždy a ublíženia na zdraví tretím najrozšírenejším trestným činom proti životu a zdraviu.“

6.4 Trestné činy proti těhotenství ženy

Slovenská úprava nevytváří samostatný díl trestných činů proti životu a zdraví, trestné činy proti těhotenství ženy spadají pod trestné činy proti životu a zdraví, což specificky odráží poměry nábožensky založených Slováků.

6.4.1 Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy - § 159 TZ

Tato skutková podstata popisuje stejný způsob konání, kvalifikované skutkové podstaty obsahují klasická ustanovení, spáchá-li pachatel takovýto čin:

- a) závažnějším způsobem konání nebo
- b) na chráněné osobě (oba dva pojmy vysvětleny výše)

Pachateli hrozí 8 až 15 let vězení již při způsobení těžké újmy na zdraví nebo smrti **jedné** těhotné ženy.

Komparovat českou a slovenskou úpravu není na dlouhý rozbor. Budu se opakovat, když řeknu, že užití pojmu chráněná osoba a závažnější způsob konání nepovažuji ve všech případech za vyčerpávající. Český zákonodárce díky absenci vytvoření takovýchto pojmů vždy taxativně vyjmenuje jednání, která podle mě přesněji odrážejí nebezpečnost takovýchto skutků při jednotlivých trestných činech. Dále je nutno říci, že ačkoliv jsou všechny trestné činy proti těhotenství ženy zařazeny na Slovensku přímo do dílu trestných činů proti životu a zdraví, jsou trestní sazby stanovené za tyto trestné činy nižší, než je stanovil český zákonodárce, přičemž je systematicky zařadil „až“ do čtvrtého dílu.

6.4.2 Nedovolené přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy - § 160 TZ

Slovenský zákon se ve znění shoduje s českou verzí, dokonce i v kvalifikované skutkové podstatě, kde pachatel získá značný prospěch, nechybí klasické ustanovení o závažnějším způsobu chování a speciální ustanovení o tom, kdo provede takovýto zákrok na neplnoleté ženě (nechápu, proč nebylo použito pojmu dítě) bez souhlasu

jejího zákonného zástupce nebo toho, komu byla svěřena do péče, nebo toho, kdo nad ní vykonává dozor. V případě takového souhlasu, by se nejednalo o kvalifikovanou skutkovou podstatu, ačkoliv je stále jedná o dítě mladší šestnácti let. Zákonný zástupce je právní institut zřízený k ochraně dítěte i před ním samotným, a ne na to, aby dával souhlas k trestné činnosti, a tím méně, aby chránil pachatele.¹⁶⁹ V tomto případě nechápu, proč tu slovenský zákonodárce chráněnou osobu vynechal, když v předchozím trestném činu ji použil.

Mám-li porovnat právní úpravu této problematiky, tak slovenská mi přijde neúplná a nepřesná. Navíc, porovnáme-li trestní sazbu v předchozím případě, tak postih za tento trestný čin, tj. 8 let trestu odnětí svobody mi připadá nevyvážený. Česká úprava, která v tomto případě za usmrcení dvou a více lidí takovým jednáním stanoví trest odnětí svobody až 12 let. To je myslím dostatečná hrozba „podnikatelům“, kteří by se snažili těhotným ženám „pomáhat“.

6.4.3 Pomoc těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství - § 161 TZ

6.4.4 Svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství - § 162 TZ

Trestní zákon Slovenské republiky má tyto dva trestné činy zařazené v jediném ustanovení tak, jak tuto úpravu obsahovala předchozí právní úprava, obsahově se však od naší nijak neliší. Avšak tím, že existuje pouze jedna skutková podstata, nerozlišil slovenský zákonodárce rozdílnou nebezpečnost mezi pomocí těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství a sváděním těhotné ženy k přerušení těhotenství, jak to učinil zákonodárce český.

Srovnání těchto dvou trestných činů nebude složité. Oba právní předpisy postihují totéž jednání i následky a trestní sazby se nijak zvlášť neliší, jen slovenský zákon zde ukládá menší sazby než náš, který umožňuje udělit maximální trest ve výši 10 let odnětí svobody.

Na závěr je nutné dodat, že obě dvě právní úpravy vylučují trestní odpovědnost ženy, která své těhotenství sama uměle přeruší nebo o to požádá jiného nebo mu to dovolí. Dále se jí nedotýkají ustanovení o návodci a pomocníkovi.

---

¹⁶⁹ Burda, E.: Trestné činy proti životu a zdraví, Šamorín, Heuréka 2006, str. 117

Uvedené ustanovení je v zákoně z toho důvodu, aby se žena v případě potřeby neobávala přivolat lékařskou pomoc po takto vyvolaném zákroku.¹⁷⁰

6.5 Trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem

6.5.1 Neoprávněné odebrání tkání a orgánů - § 164 TZ

6.5.2 Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány - § 165 TZ

Slovenská právní úprava má podobná ustanovení, nemůžeme ale v žádném případě říci, že by byla shodná, naopak, v některých případech obsahuje kvalifikované skutkové podstaty postihující velmi specifická jednání pachatelů.

V prvním případě se postihuje jednání, kdy pachatel neoprávněně odebere **z živé osoby** orgán, tkáň nebo buňku, anebo ten, kdo pro sebe nebo jiného orgán nebo buňku neoprávněně opatří, bude potrestán trestem odnětí svobody od 2 do 8 let. Následuje kvalifikovaná skutková podstata, která navíc od naší úpravy obsahuje neoprávněnou **sterilizaci**, což je ustanovení naší skutkové podstatě zcela neznámé. Tak jako již v předešlých případech deliktů specifických pro lékařské prostředí nepovažují toto ustanovení v českém trestním zákoně za nezbytné. Nejvyšší trest za tento trestný čin je 15 let a obsahuje rovněž následek způsobení smrti.

Ve druhém případě se postihuje jednání, kdy pachatel neoprávněně sobě nebo jinému opatří **z mrtvé osoby** orgán, tkáň nebo buňku. V tomto případě se udělí maximální trest 8 let odnětí svobody v případě spáchání tohoto trestného činu „jako člen nebezpečného zoskupenia.“¹⁷¹

Postrádáme-li ustanovení o prospěchu pro sebe nebo jiného, nemusíme se bát. Slovenský zákonodárce jej „schoval“ pod obecný pojem „osobitný motív.“¹⁷² Již samotná odměna za spáchání tohoto trestného činu je tedy přitěžující okolností, zákonodárce ani neurčuje výši takto získané odměny.

---

¹⁷⁰ Mašľanyová, D. a kol.: Trestné právo hmotné – Osobitná časť. II. diel. Bratislava: Akadémia policajného zboru SR, 2000, str. 35

¹⁷¹ Nebezpečné zoskupenie, § 141 trestného zákona
Nebezpečným zoskupením sa rozumie
a) zločinecká skupina, alebo
b) teroristická skupina.

¹⁷² osobitný motív, § 140 trestného zákona, vysvetleno v časti 6.1.1

Při komparaci se přikloním na stranu slovenské úpravy, u které mi tentokrát použití obecných termínů více vyhovuje. Česká úprava se zde snaží vyjmenovávat různé druhy jednání, slovenská je jednoduše podřadí, což vzhledem ke všem možným i nemožným lékařským způsobům v tomto případě hodnotím pozitivně. Dále se mi líbí přesné rozlišení na odebrání z živé osoby... a dále, a dále kdo opatří sobě nebo jinému z mrtvé osoby..... Toto si myslím, že je značný rozdíl v nebezpečnosti činu pro společnost a pro každého jednotlivce, který se může stát obětí tohoto trestného činu. České úpravě bych právě u trestného činu neoprávněného odebrání tkání a orgánů ustanovení „...provede jinému z jeho těla odběr...“ nahradil ustanovením „odebere z těla živého člověka“ již ve znění prvního odstavce. Tak bych učinil i proto, že v případě trestného činu Nedovoleného nakládání s tkáněmi a orgány ustanovení „... z těla mrtvého člověka...“ uvedeno je. Úprava by tak dle mého názoru byla komplexnější a úplnější. Na druhou stranu musím českému zákonodárci přiznat dobré rozlišení kvalifikované skutkové podstaty, kdy přesně rozlišuje spáchání tohoto skutku na dítěti a na dítěti mladším 15 let a tomu podřizuje i trestní sazbu. Slovenská úprava žádné takovéto ustanovení nemá.

6.5.3 Odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu - § 166 TZ

Slovenská právní úprava přímo žádné takovéto jednání nemá, je obsaženo již v ustanoveních týkajících se Neoprávněného odebrání orgánů, tkání a buněk a nezákonné sterilizace. Sice to z prvního pohledu není patrné, ale při bližším a podrobném jazykovém rozboru najdeme ve větě „...kto pre seba alebo iného takýto orgán, tkanivo alebo bunku neoprávnene zadováži...“ Kdy se slovenskému zákonodárci podařilo, řekl bych velmi efektivně, zařadit veškerá jednání do jedné skutkové podstaty v několika odstavcích.

V tomto případě se přikloním opět na stranu slovenského trestního zákona, který jednoduše a dostatečně přesně i toto jednání zařadil do skutkových podstat Neoprávněného odebrání orgánů. Český zákonodárci zde podle mě zachází až téměř k taxativnímu výčtu jednání a každé má svou vlastní skutkovou podstatu. Myslím, že tato úprava je až příliš kasuistická. Na druhou stranu je tím pak česká úprava přehlednější, veškerá jednání jsou snadno k nalezení, proti slovenské, kdy jsem jednání spočívající v provedení transplantace našel až na třetí pokus, a to jen proto, že jsem předpokládal, že ustanovení tohoto typu ve slovenském trestním zákonu musí existovat.

6.5.4 Nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem - § 165 TZ

Slovenská právní úprava zná trestný čin neoprávněný experiment¹⁷³ na člověku a klonovanie ľudskej bytosti.¹⁷⁴ Jak sám název napovídá, nebude se jednat přesně o ten stejný trestný čin, slovenská úprava postihuje trošku jiné jednání, a to:

Kdo pod záminkou získání nových medicínských poznatků, metod nebo pro potvrzení hypotéz nebo na klinické zkoušení léčiv vykonává bez povolení ověřování nových medicínských poznatků:

- a) i když je tím bezprostředně ohrožen život nebo zdraví člověka, pokud nejde o nutné úkony způsobilé zachránit jeho bezprostředně ohrožený život, nebo
- b) bez zdravotní indikace a bez souhlasu osoby, které se týká nebo jej vykonává na osobách, na kterých je ověřování bez zdravotnické indikace zakázané, nebo jej vykonává na lidském plodu nebo zárodku, nebo jej vykonává v rozporu s jinými zákonnými podmínkami ověřování bez zdravotní indikace.

Potrestán bude rovněž ten, kdo vykoná jakýkoliv zásah s cílem vytvořit lidskou bytost v kterémkoliv stádiu vývoje geneticky identickou s jinou lidskou bytostí a to živou nebo mrtvou.

Vidíme, že slovenský zákonodárce se schoval pod značně abstraktní pojmy, kdy nahradil jednotlivé způsoby konání pachatele a způsoby přenosu jednoduchým slovním spojením „jakýmkoliv způsobem“. Naopak v této skutkové podstatě postihuje i jednání experimentu na samotném člověku, které český trestní zákon speciálně upraven nemá.

Při hodnocení jednotlivých úprav se přikloním na stranu české úpravy, která, jak název uvádí, se specializuje na jednání s lidským embryem a genomem, zatímco slovenská, ač obsahuje v názvu klonování, věnuje se mu v jedné větě. Navíc není možné opomenout skutečnost, že lidský genom je úplným souborem všech genů jedince – je obsáhnutý ve třídvaceti oddělených párech chromozomů. Jeden soubor genom pochází od matky a druhý od otce. Každý soubor zahrnuje 30 000 – 80 000 genů. Vzhledem k znění slovenského trestního zákona požadujícím vytvoření geneticky identického

---

¹⁷³ „zásah do osobnostních práv osob vykonaný v souvislosti s výzkumem v oblasti medicíny jako zásah, který pro tyto osoby znamená zvýšené riziko, přičemž dosud není praxí ověřený a právem schválený“ in Drgonec, J. – Holländer, P.: *Moderná medicína a právo*. Bratislava: Obzor, 1988, str. 25

¹⁷⁴ „vykonání jakéhokoliv zásahu s cílem vytvořit lidskou bytost v kterémkoliv stádiu jejího vývoje, geneticky identickou s jinou lidskou bytostí, živou či mrtvou“ in Burda, E.: *Trestné činy proti životu a zdraví*, Šamorín: Heuréka 2006, str. 153

organizmu, tak stačí změnit jeden jediný gen a pachatel nesplní zákonné znění, což ve spojitosti s formálním pojetím trestního zákona znamená, že takovéto jednání pachatele by nebylo trestné.¹⁷⁵ Pokud se to slovenskému zákonodárci zdá jako dostatečná úprava, proč ne, myslím ale, že česká úprava je přesnější a výstižnější, ačkoliv ustanovení o „větším množství“ lidských embryonálních kmenových buněk nebo jejich linií bych vypustil, hlavně s přihlédnutím k tomu, jaké riziko se pod zneužitím biomedicíny skrývá.

---

¹⁷⁵ Burda, E.: Ochrana života a zdravia v slovenskom rekonifikovanom Trestnom zákone, Trestní právo č. 7-8/2007, str.63

7. Zhodnocení a závěr rigorózní práce:

V rigorózní práci jsem se soustředil na ochranu života a zdraví v trestním právu. Téma jsem přizpůsobil aktuální problematice, kterou je nedávná rekodifikace českého trestního práva, která je v mé rigorózní práci klíčová.

Při zpracování jsem vycházel z nejnovější dostupné literatury, abych postihl odborné názory, zejména představitelů akademické obce.

Historickým vývojem právních úprav chránících život a zdraví jsem se zabýval za účelem popsání rozdílů ochrany života a zdraví v systematickém řazení jednotlivých kodifikací, a také abych zachytil vývoj ukládání trestů, které byly dle jednotlivých zákonů ukládány, co do druhu a výměry.

Už samotné vysvětlení pojmu „lidský život“, který většina lidí považuje za jasně daný, mi připadalo při rozboru odborných článků právních, dále doplněných odbornými články lékařskými, jako velmi jemné a citlivé téma. V tomto se kloním k názoru, že právo musí respektovat poznatky medicíny, protože ani nejlepší právník bez lékařských znalostí není schopen dokonale upravit problematiku „počátku“ a konce života.

Euthanasie jako taková pro společnost představuje problém. Je právem každého člověka důstojně odejít ze světa, pokud je nemožný a trpí bolestí? Osobně se domnívám, že toto právo by každý mít měl. Úprava podmínek pro aplikaci euthanasie je však dlouhodobým procesem. Nezapomeňme, že by bylo nutné, aby se jednalo o nemoc nevyлéčitelnou, způsobující pacientovi nesmírné útrapy, a žití pacienta by bylo nedůstojné lidské existence. Jak se pacient trpící takovouto nemocí může vyjádřit, pokud je již paralyzován? Jak poznáme, že chce svůj život ukončit? Který lékař by euthanasii provedl? Otázek je velké množství a názory na jejich odpovědi až diametrálně odlišné. Stanovení podmínek kdy, a za jakých okolností, je dle mého názoru tak složité, že jediná sebemenší chyba může být zneužita s katastrofálními následky. I proto je dobré, že se diskuze o euthanasii vedou tak dlouho a tak pečlivě, než se dospěje k finálnímu řešení, které snad uspokojí všechny příznivce, ale i odpůrce tohoto institutu. Velký prostor jsem věnoval pojmu premeditace, jeho historii, vysvětlení a aplikačním problémům. Jelikož se ale do nového trestního zákona dostala skutková podstata úkladné vraždy, se kterou nemá česká aplikační praxe žádné zkušenosti, považoval jsem zpracování v tomto rozsahu za vhodné. Problematika související předešlým s účastenstvím a afektem ve spojení s premeditací je velmi složitá a jak jsem uvedl, napříč celou Evropou nikdy nebyl vytvořen jednotný názor na aplikaci premeditace.

Značnou část rigorózní práce zabralo srovnání současné úpravy trestního zákona a dřívějšího trestního zákona. Je patrné, že zákonodárce ustoupil od starého pojetí a ochranu života s zdravím umístil na první pozici ve zvláštní části trestního zákona tam, kam podle všeho patří. Tímto krokem ale jenom začal.

Při studiu a porovnávání obou právních předpisů jsem pozoroval značné rozšíření první hlavy trestního zákona. Uvádí se v ní přehledněji veškerá jednání, která jsou jak porušovací, tak ohrožovací v poměru k životu a zdraví, což je vzhledem k významu objektu hlavy I dobře.

Dále je patrné značné zvýšení trestních sazeb u TČ proti životu a zdraví vyskytujících se v hlavě I. V dalších částech trestního zákona obsahujících trestné činy, jejichž následkem je usmrcení či újma na zdraví, se však zvýšení trestních sazeb neuskutečnilo. Skutkové podstaty jsou nyní úžeji definovány a objevily se i trestné činy zcela nové, které odrážejí potřebu diferencovat určitá jednání vzhledem k jejich nebezpečnosti nebo počtu jejich výskytu.

Veškeré skutkové podstaty nového trestního zákona jsem v části šesté srovnával se slovenskými. Důvod byl jasný: srovnat, jak se změnila ochrana života a zdraví v obou státech od roku 1993.

Jak moc úspěšné či neúspěšné mé hodnocení a předpoklady byly, ukáže až soudní praxe, před kterou stojí mnoho sporných otázek.

.....
Mgr. Martin Drahotský

8. Resümee der Arbeit und Schlüsselwörter

Meine Arbeit ist, wie schon der Titel besagt, auf den Schutz von Leben und Gesundheit ausgerichtet.

Die Arbeit besteht aus 5 Hauptteilen: Historische Entwicklung des Schutz von Leben und Gesundheit, Recht auf Leben im Licht der völkerrechtlichen Verträge, Erklärung der Grundbegriffe des Strafgesetzbuchs in Zusammenhang mit Geburt, Leben, Gesundheit, Tod und Euthanasie, aktuelle Rechtsregelung, und der letzte Teil bringt einen Vergleich der tschechischen und der slowakischen Rechtsregelung.

Das Hauptthema ist der Schutz von Leben und Gesundheit im Licht der neuen Kodifikation und ein Vergleich der neuen und der vorherigen Regelung.

Im historischen Teil beschreibe ich die Entwicklung des Schutzes von Leben und Gesundheit. Zur allgemeinen Einführung habe ich mit den ältesten Staaten und Regelungen angefangen, später widme ich mich den neueren Kodifikationen wie dem Gesetz Nr. 117/1852 Sb. und seinen Bestimmungen über Leben, Gesundheit und auch über die Strafen für solche Handlungen. Schließlich beschreibe ich auch das Gesetz Nr. 86/1950 Sb.

Der Teil, der den völkerrechtlichen und verfassungsmäßigen Schutz des Lebens und der Gesundheit beschreibt, geht auf die wichtigsten völkerrechtlichen Verträge und die verfassungsmäßigen Regelungen ein, wobei die Mehrheit der völkerrechtlichen Verträge auch für die Tschechische Republik gilt.

Im vierten Teil habe ich die fundamentalen Begriffe des Strafgesetzbuchs erläutert. Der Teil über Euthanasie mag lang erscheinen. Das ist aber damit begründet, dass dieses Thema nicht gesetzlich geregelt ist, und ich habe es darum ausführlich beschrieben, weil es meiner Meinung nach nur eine Frage der Zeit ist, wann auch wir im Strafgesetzbuch ein Gesetz oder eine Bestimmung betreffend Euthanasie haben werden.

Der umfassendste Teil ist Teil 5, in dem ich die neue gesetzliche Regelung des Strafrechts beschreibe. Außer der tschechischen Regelung habe ich auch einige Beispiele aus Fremddregelungen angeführt. Relativ viel Platz habe ich der Beschreibung der Prämeditation gegeben. Die Prämeditation ist ein ganz neues Phänomen in unserem Strafgesetzbuch und darum wollte ich diese Problematik näher erklären. Zum Beschreiben der Prämeditation hab ich auch die alte Judikatur von Fremdstaaten wie Deutschland, Frankreich und Österreich genutzt.

In dem sechsten Teil wollte ich die neue tschechische Rechtsregelung mit der Regelung in der Slowakei vergleichen. Es erscheint mir interessant, die Unterschiede in den beiden Rechtsregelungen aufzuzeigen. Beide Staaten haben für mehr als 40 Jahre das gleiche Gesetz Nr. 140/1961 Sb. benutzt, und trotzdem gibt es Unterschiede in den neuen Regelungen, und zwar bedeutende im Hinblick auf den Schutz von Leben und Gesundheit. Die slowakische Regelung habe ich hauptsächlich als eine Vergleichsmaterie benutzt. In diesem Teil kann man Fehler oder auch Erfolge der slowakischen Gesetzgeber sehen.

Den Zweck der Arbeit sehe ich in einer Analyse der aktuellen Probleme der tschechischen Rechtsregelung, wie zum Beispiel Euthanasie, die neuen Straftaten wie Mord und Totschlag, oder die Frage der Prämeditation als eines Phänomens, das unsere Rechtsregelung niemals genutzt hat, wie auch im Direktvergleich der tschechischen und slowakischen Regelung.

Klíčová slova rigorózní práce a jejich překlad do anglického jazyka

premeditace - premeditation

vražda - murder

zabití - assassination

8. Prameny a literatura:

Prameny:

Mezinárodní prameny:

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966

Úmluva o právech dítěte z roku 1991

Charta základních práv a svobod z roku 2000

Evropská úmluva o ochraně základních práv a svobod z roku 1950

Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948

Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidia z roku 1948

Mezinárodní úmluva o potlačování a trestání zločinů apartheidu z roku 1973

Úmluva o lidských právech a biomedicíně, č. 96/2001 Sb. m. s.

Dodatkový protokol k Úmluvě o lidských právech a biomedicíně o zákazu klonování lidských bytostí, č. 97/2001 Sb. m. s.

Deklarace OSN z prosince 1975, o ochraně všech osob před mučením a jiným krutým, nelidským či ponižujícím zacházením či trestáním

Úmluva OSN z roku 1984, Proti mučení a jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo duševnímu utrpení

Kodex OSN z roku 1979, Kodex chování se úředních osob právního donucení

Zákony a vyhlášky:

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon

Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákona

Zákon č. 285/2002 Sb., O darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů

Nařízení vlády č. 114/1999 Sb., nařízení, kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci pro potřeby zákona č. 140/1961 Sb.

Nařízení vlády č. 453/2009 Sb., nařízení, kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci pro potřeby zákona č. 40/2009 Sb.

Vyhláška č. 75/1986 Sb., prováděcí předpis k zákonu č. 66/1986 Sb.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 121/1920 Sb., Ústava Československé republiky

Zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

Zákon č. 23/1991 Sb., zákon uvozující LZPS

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon

Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích

Zákon č. 576/2004 Z.z., o zdravotnej starostlivosti a službách súvisiacich
s poskytovaním zdravotnej starostlivosti

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

Zákon č. 50/1923 Sb., na ochranu republiky

Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží

Zákon č. 91/1934 Sb., o způsobu ukládání trestu smrti a doživotních trestů

Zákon č. 117/1852, o zločinech, přečinech a přestupcích

Zákon č. V/1878, o zločinech a přečinech

Vyhláška č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí
matky

Zákon č. 329/2006 Sb., o změně trestního zákona

Literatura:

Monografie:

- JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 1. vydání podle nové právní úpravy účinné od 1.1.2010. Praha: Leges, 2009.
- JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákon a trestní řád*. 1. vydání podle stavu k 1.1.2010. Praha: Leges, 2009.
- JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákon a trestní řád*. 26. vydání. Praha: Linde, 2008.
- JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. přepracované a aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008.
- PORADA, V. a kol.: *Kriminalistická metodika a vyšetřování*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007
- PORADA, V. a kol.: *Kriminalistika*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007
- ŠÁMAL, P., RIZMAN, S., PÚRY, F.: *Trestní zákon: Komentář*. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004
- IVOR, J.: *Trestné právo hmotné 1, všeobecná část*. Bratislava: Iura Edition, 2006
- IVOR, J.: *Trestné právo hmotné 2, osobitná část*. Bratislava: Iura Edition, 2006
- BURDA, E.: *Trestné činy proti životu a zdraví v porovnaní starého a rekonštituovaného Trestného zákona*. Šamorín: Heuréka, 2006
- NOVOTNÝ, O. - ZAPLETAL, J. a kol.: *Základy kriminologie*, Praha: Karolinum, 1996
- ŠČERBA, F.: *Výběrová bibliografie článků z trestního práva 1997 – 2005*, Praha: Linde, 2006
- ZACHAR, A.: Historický vývoj trestnoprávnej úpravy vražd od prvopočiatkov po prijatie zákona č. 140/1960 Zb., *Trestní právo*, č. 12, s. 23, 2006
- JAKEŠOVÁ, P.: Vybrané problémy právní úpravy umělého přerušeni těhotenství, *Zdravotnictví a právo*, č. 6, s. 4, 2005
- VLČEK, E.: *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova Univerzita, 2006
- KÜHN, Z.: Ochrana lidského plodu v trestním právu. *Průručka Ministerstva spravedlnosti ČR, Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců*, Praha 1998, s.7.
- VOKURKA, M. a kol.: *Velký lékařský slovník*. 4. vyd., Maxdorf Jesenius, Praha 2004, s. 220 a s. 260.
- ZIMEK, J.: *Právo na život*. Masarykova univerzita v Brně, Brno 1995, s. 15

- SUDRE, F.: *Mezinárodní a evropské právo lidských práv. 2. uprav. a roz. vyd.*, Masarykova univerzita v Brně, Brno 1997, s. 160.
- PAVLÍČEK, V. a kol.: *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl. Práva a svobody. 2. dopl. podst. roz. vyd.*, Linde, Praha 1999, s. 67.
- ZIMEK, J.: *Právo na život*. Masarykova univerzita v Brně, Brno 1995, s. 6.
- CÍSAŘOVÁ, D.: *Trestní právo a zdravotnictví. 2. uprav. a dopl. vyd.*, Orac, Praha 2004, s. 14
- PAVLÍČEK, V., HŘEBEJK, J.: *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 1. díl. Ústavní systém. 2. dopl. a podst. roz. vyd.*, Linde, Praha 1998, s. 80.
- ČENTÉŠ, J.: *Trestný zákon s komentářem*. Eurokódex, Žilina 2006
- CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O.: *Trestní právo a zdravotnictví. 2. vydání*, LexisNexis, Praha, 2004, s. 106.
- JELÍNEK, J. (ed): *O novém trestním zákoníku*. Sborník z mezinárodní konference Olomoucké právnické dny. Leges, Praha 2009.
- ZAPLETAL, J.: *Úmyslná usmrcení (kriminologická a trestněprávní studie)*. Výzkumný ústav kriminologický, Praha 1980, str. 111
- JELÍNEK, J., SOVÁK, Z.: *Trestní zákon a trestní řád, novelizované znění trestních kodexů, poznámky – judikatura*, SEVT 1990, str. 191
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H.: *Psychologický slovník*, Portál, Praha 2000, str. 19
- SOLNAŘ, V., CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J.: *Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované vydání*, Orac, Praha 2003, str. 392 a 393
- SAMAŠ, O., STIEFFEL, H., TOMAN, P.: *Trestný zákon. Stručný komentár*, Iura Edition, Bratislava: 2006
- MAŠLANYOVÁ, D. a kol.: *Trestné právo hmotné – Osobitná časť. II. diel*. Bratislava: Akadémia policajného zboru SR, 2000
- DRGONEC, J. – Holländer, P.: *Moderná medicína a právo*. Bratislava: Obzor, 1988, str. 25
- KRIŠKA, M. a kol.: *Memorix klinickej farmakológie*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2002
- NAKONEČNÝ, M.: *Úvod do psychologie*, Praha: Academia, 2005
- GERLOCH, A.: *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2007
- CÍSAŘOVÁ, D.: *Trestní právo a zdravotnictví, druhé doplněné a upravené vydání*. Praha: Orac, 2004
- JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde 2007

Články:

- DOLENSKÝ, A.: Momentum partus, *Trestní právo*, 1998, č. 3, s. 6-7
- DOLENSKÝ, A.: Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, *Trestněprávní revue*, 2003, č. 5, s. 139-144
- KÜHN, Z.: „K otázce vymezení pojmu lidského plodu z hlediska trestního práva“, *Trestní právo*, 1998, č. 10, s. 19-21
- CÍSAŘOVÁ, D.: Iura novit curia (několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). *Trestní právo*, č. 5/1998, s. 20
- NOVÁKOVÁ, Š.: Několik doplňujících poznámek k článku Prof. D. Císařové, DrSc. „Iura novit curia“. *Trestní právo*, č. 9/1998, s. 20
- UZEL, R.: Porod a počátek života. *Trestní právo*, č. 4/1999, s. 12, 13
- MITLÖHNER, M. – REZŇÁKOVÁ, M.: K vymezení objektu trestných činů proti životu. In: *Trestní právo*, č. 12/1997.
- KÜHN, Z.: K otázce vymezení pojmu lidského plodu z hlediska trestního práva. *Trestní právo*, č. 10/1998, s. 20
- KUČERA, J.: Quis novit momentum partus (navitatis)? *Zdravotnictví a právo*, č. 12/1999, s. 10
- MUSIL, J.: Český trestní zákon potřebuje diferencovanější skutkovou podstatu úmyslného usmrcení. *Trestní právo* č. 10/2004, str. 10 – 14
- CHROMÝ, J.: K trestnému činu neposkytnutí pomoci. *Zdravotnictví a právo* č. 1/2007
- MITLÖHNER, M.: Ke vztahu trestného činu účasti na sebevraždě a euthanasie. *Trestní právo*, Orac, 2003, č. 6
- DOSTÁL, O.: Povinnost poskytovat pomoc při škodách na zdraví: trestněprávní aspekty. *Zdravotnictví a právo* č. 10/2004
- FRIML, K.: K některým otázkám obhajoby v dopravních věcech. *Trestněprávní revue* č. 4/2008
- ŠTUDENTOVÁ, M.: Trestněprávní aspekty neposkytnutí pomoci, *Zdravotnictví a právo* č. 9/2007
- KUČERA, P.: Vražda v anglickém trestním právu, *Trestněprávní revue* č. 6/2008
- STARÁ, I.: Transplantace a ochrana osobnosti, *Zdravotnictví a právo* č. 6/2008
- STARÁ, I.: Interrupce z pohledu práva, *Zdravotnictví a právo* č. 9/2008
- PLETKOVÁ, K.: Euthanasie – úvahy de lege ferenda, *Zdravotnictví a právo* č. 10/2008
- CÍSAŘOVÁ, D.: Vyšetřování trestných činů ublížení na zdraví během léčebného procesu, *Zdravotnictví a právo* č. 11/2009

- MITLÖHNER, M.: Hranice přípustného rizika a odpovědnosti ve zdravotnictví a v pomáhajících profesích, *Zdravotnictví a právo*, č. 11/2009
- ZACHAR, A.: Historický vývoj trestnoprávnej úpravy vražd od prvopočiatkov po prijatie zákona č. 140/1961 Zb., *Trestní právo*, č. 12/2006 a 1/2007
- BURDA, E.: Ochrana života a zdravia v slovenskom rekonštitúvanom Trestnom zákone, *Trestní právo* č. 7-8/2007
- URBÁNEK, J.: Eutanázie – problém napětí mezi lékařstvím, etikou a právem. *Trestní právo* č. 9/2007
- PETERKOVÁ, H.: Pokyny Do Not Resuscitate a problematika neposkytnutí pomoci. *Trestní právo* č. 9/2009
- HOŘÁK, J.: Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem, *Trestní právo* č. 9 a 10/2009
- HOŘÁK, J.: Úmyslné usmrcení v afektu, *Trestní právo* č.10 a 11/2008
- HRIB, N.: Svobodný a informovaný souhlas jako předmět dokazování, *Zdravotnictví a právo* č. 12/2009

Prameny z internetu:

Návrh trestního zákoníku i s důvodovou zprávou. 3.2. 2009,

dostupné na < <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?k=4176&o=23&j=33&d=160515> >

Polský trestní kodex,

dostupný na < <http://prawo.interia.pl/kodeksy> >

vyjádření Ministerstva spravedlnosti k podpisu nového trestního zákona prezidentem ČR,

dostupné na < <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=5067&d=298192> >

historie psychologického zkoumání lidského chování při páčání kriminální činnosti,

dostupné na < www.en.wikipedia.org/wiki >

Přílohy:

Příloha 1

Hlava první trestního zákona:

Hlava I

Trestné činy proti životu a zdraví

Díl 1

Trestné činy proti životu

§ 140

Vražda

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.

(2) Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.

(3) Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

- a) na dvou nebo více osobách,
- b) na těhotné ženě,
- c) na dítěti mladším patnácti let,
- d) na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,
- e) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
- f) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,
- g) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- h) opětovně,
- i) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo
- j) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

(4) Příprava je trestná.

§ 141

Zabití

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení, strachu, úleku nebo zmatku anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na dvou nebo více osobách,
- b) na těhotné ženě, nebo

- c) na dítěti mladším patnácti let.

§ 142

Vražda novorozeného dítěte matkou

Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.

§ 143

Usmrcení z nedbalosti

(1) Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 3 smrt nejméně dvou osob.

§ 144

Účast na sebevraždě

(1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti nebo na těhotné ženě.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let nebo na osobě stíženě duševní poruchou.

Díl 2

Trestné činy proti zdraví

§ 145

Těžké ublížení na zdraví

(1) Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na dvou nebo více osobách,
- b) na těhotné ženě,
- c) na dítěti mladším patnácti let,
- d) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
- e) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,
- f) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- g) opětovně, nebo
- h) ze zavrženíhodné pohnutky.

(3) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(4) Příprava je trestná.

§ 146

Ublížení na zdraví

(1) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na těhotné ženě,
- b) na dítěti mladším patnácti let,
- c) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
- d) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo
- e) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 146a

Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky

(1) Kdo jinému úmyslně způsobí ublížení na zdraví v silném rozrušení a ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího

zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(3) Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody až na čtyři léta.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 3 na dvou nebo více osobách,

b) spáchá-li takový čin na těhotné ženě, nebo

c) spáchá takový čin na dítěti mladším patnácti let.

(5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 3 smrt.

§ 147

Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti

(1) Kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

(3) Kdo z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

§ 148

Ublížení na zdraví z nedbalosti

(1) Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo z nedbalosti způsobí ublížení na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

Díl 3
Trestné činy ohrožující život nebo zdraví

§ 149

Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení

(1) Kdo mučením nebo jiným nelidským a krutým zacházením v souvislosti s výkonem pravomoci orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci působí jinému tělesné nebo duševní utrpení, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako úřední osoba,
- b) spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
- c) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- d) spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami, nebo
- e) spáchá-li takový čin opětovně.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na těhotné ženě,
- b) spáchá-li takový čin na dítěti mladším patnácti let,
- c) spáchá-li takový čin zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo
- d) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na osm až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

§ 150

Neposkytnutí pomoci

(1) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

§ 151

Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku

Řidič dopravního prostředku, který po dopravní nehodě, na níž měl účast, neposkytne osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na pět let nebo zákazem činnosti.

Šíření nakažlivé lidské nemoci

- (1) Kdo úmyslně způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
  - b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,
  - c) poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo
  - d) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.
- (3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt.
- (4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob.
- (5) Příprava je trestná.

Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti

- (1) Kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,
  - b) poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo
  - c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo
  - b) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písm. b) těžkou újmu na zdraví.
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3 proto, že hrubě porušil zákony na ochranu veřejného zdraví.
- (5) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil předpisy na ochranu veřejného zdraví.

§ 154

Společné ustanovení

Vláda nařízením stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci.

§ 155

Ohrožení pohlavní nemocí

Kdo jiného vydá, byť i z nedbalosti, nebezpečí nákazy pohlavní nemocí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

§ 156

Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty

(1) Kdo v rozporu s jinými právními předpisy má na prodej nebo pro tento účel vyrobí anebo sobě nebo jinému opatří úmyslně potraviny nebo jiné předměty, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,
- c) poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo
- d) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob.

(5) Příprava je trestná.

§ 157

**Ohrožování zdraví závadnými potravinami
a jinými předměty z nedbalosti**

(1) Kdo v rozporu s jinými právními předpisy má na prodej nebo pro tento účel vyrobí anebo sobě nebo jinému opatří z nedbalosti potraviny nebo jiné předměty, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,

- b) poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo
  - c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo
  - b) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písm. b) těžkou újmu na zdraví.
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3 písm. a) proto, že hrubě porušil hygienické nebo jiné zákony týkající se takových potravin nebo předmětů.
- (5) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil hygienické nebo jiné zákony týkající se takových potravin nebo předmětů.

§ 158

Rvačka

- (1) Kdo úmyslně ohrozí život nebo zdraví jiného tím, že se zúčastní rvačky, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, je-li při činu uvedeném v odstavci 1 jinému způsobena těžká újma na zdraví.
- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, je-li při činu uvedeném v odstavci 1 jinému způsobena smrt.

Díl 4

Trestné činy proti těhotenství ženy

§ 159

Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy

- (1) Kdo bez souhlasu těhotné ženy uměle přeruší její těhotenství, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.
- (2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na ženě mladší osmnácti let,
  - b) spáchá-li takový čin za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy,
  - c) spáchá-li takový čin zneužívaje tísně nebo závislosti těhotné ženy,
  - d) spáchá-li takový čin opětovně, nebo
  - e) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt.
- (4) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob.
- (5) Příprava je trestná.

§ 160

Nedovolené přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy

- (1) Kdo se souhlasem těhotné ženy uměle přeruší její těhotenství jinak než způsobem přípustným podle zákona o umělém přerušení těhotenství, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo zákazem činnosti.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na ženě mladší osmnácti let,
  - b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,
  - c) páchá-li takový čin soustavně, nebo
  - d) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.
- (3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt.
- (4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob.
- (5) Příprava je trestná.

§ 161

Pomoc těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství

- (1) Kdo těhotné ženě pomáhá k tomu, aby
- a) své těhotenství sama uměle přerušila, nebo
  - b) jiného požádala nebo jinému dovolila, aby jí bylo těhotenství uměle přerušeno jinak než způsobem přípustným podle zákona o umělém přerušení těhotenství, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči ženě mladší osmnácti let, nebo
  - b) přispěje-li takovým činem k těžké újmě na zdraví u těhotné ženy.
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, přispěje-li činem uvedeným v odstavci 1 k smrti těhotné ženy.

§ 162

Svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství

- (1) Kdo svádí těhotnou ženu k tomu, aby
- a) své těhotenství sama uměle přerušila, nebo
  - b) jiného požádala nebo jinému dovolila, aby jí bylo těhotenství uměle přerušeno jinak než způsobem přípustným podle zákona o umělém přerušení těhotenství, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči ženě mladší osmnácti let,

- b) spáchá-li takový čin zneužívaje tísně nebo závislosti těhotné ženy, nebo
- c) přispěje-li takovým činem k těžké újmě na zdraví u těhotné ženy.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, přispěje-li činem uvedeným v odstavci 1 k smrti těhotné ženy.

§ 163

Společné ustanovení

Těhotná žena, která své těhotenství sama uměle přeruší nebo o to jiného požádá nebo mu to dovolí, není pro takový čin trestná, a to ani podle ustanovení o návodci a pomocníkovi.

Díl 5

Trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem

§ 164

Neoprávněné odebrání tkání a orgánů

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem provede jinému z jeho těla odběr tkáně, buňky nebo orgánu, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem pro sebe nebo pro jiného opatří, zprostředkuje, nabídne, doveze, vyveze nebo proveze odebranou lidskou tkáň, buňku nebo odebraný lidský orgán z těla živého člověka, anebo s takovou tkání, buňkou nebo orgánem jinak nakládá.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na dítěti,
- b) spáchá-li takový čin za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy,
- c) spáchá-li takový čin zneužívaje tísně nebo závislosti,
- d) spáchá-li takový čin na nejméně dvou osobách,
- e) spáchá-li takový čin opětovně,
- f) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny,
- g) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, nebo
- h) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na osm až šestnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na dítěti mladším patnácti let,
- b) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech,
- c) způsobí-li takovým činem smrt, nebo
- d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

(5) Příprava je trestná.

Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem provede z těla mrtvého člověka odběr tkáně, buňky nebo orgánu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu obohatit sebe nebo jiného nakládá s odebranou lidskou tkání, buňkou nebo odebraným lidským orgánem v rozporu se zvláštním právním předpisem.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 opětovně,
- b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo
- c) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

Odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem jinému nebo pro jiného nabídne, slíbí nebo poskytne úplatu za odběr tkáně nebo orgánu z jeho těla nebo za provedení transplantace, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s odběrem tkáně nebo orgánu nebo s provedením transplantace pro sebe nebo pro jiného žádá, přijme nebo si dá slíbit úplatu v rozporu se zvláštním právním předpisem.

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) dojde-li v souvislosti s takovým činem k těžké újmě na zdraví, nebo
- c) je-li takový čin spáchán vůči dítěti.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech,
- b) dojde-li v souvislosti s takovým činem k smrti, nebo
- c) spáchá-li takový čin vůči dítěti mladšímu patnácti let.

Nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem

- a) použije pro výzkum lidské embryo nebo větší množství lidských embryonálních kmenových buněk nebo jejich linií,
- b) doveze nebo vyveze lidské embryo nebo větší množství lidských embryonálních kmenových buněk nebo jejich linií, nebo
- c) přenese lidský genom do buněk jiného živočišného druhu a naopak, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán,

- d) kdo provádí zákroky směřující k vytvoření lidského embrya pro jiný účel než pro přenesení do ženského organismu,
- e) kdo přenese vytvořené lidské embryo do dělohy jiného živočišného druhu, nebo
- f) kdo během výzkumu na lidských embryonálních kmenových buňkách provádí s těmito buňkami manipulace směřující k vytvoření nového lidského jedince (reprodukční klonování).

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin opětovně, nebo
- c) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech, nebo
- b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

(5) Příprava je trestná.

Příloha 2

Hlava sedmá zákona č. 140/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů

TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU A ZDRAVÍ

§ 219

Vražda

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.

(2) Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na dvou nebo více osobách,
- b) zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem,
- c) opětovně,
- d) na těhotné ženě,
- e) na osobě mladší než patnáct let,
- f) na veřejném činiteli při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci,
- g) na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo
- h) v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, anebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky.

§ 220

Vražda novorozeného dítěte matkou

Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí své novorozené dítě při porodu nebo hned po něm, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.

Ublížení na zdraví

§ 221

(1) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi pro výkon jejich povinnosti,
- b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo
- c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 222

(1) Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi pro výkon jejich povinnosti, nebo
- b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu, vyznání nebo proto, že je bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na deset až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.

§ 223

Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

§ 224

(1) Kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nebo smrt, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

(3) Kdo z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nebo smrt více osob proto, že hrubě porušil předpisy o ochraně životního prostředí nebo předpisy o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické předpisy, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let.

§ 225

Rvačka

(1) Kdo úmyslně ohrozí život nebo zdraví jiného tím, že se zúčastní rvačky, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, je-li při činu uvedeném v odstavci 1 jinému způsobena těžká újma na zdraví nebo smrt.

§ 226

Ohrožování pohlavní nemocí

Kdo jiného vydá, byť z nedbalosti, nebezpečí pohlavní nákazy, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

Nedovolené přerušování těhotenství

§ 227

(1) Kdo těhotné ženě pomáhá nebo ji svede k tomu, aby

- a) své těhotenství sama uměle přerušila, nebo
- b) jiného požádala nebo jinému dovolila, aby jí bylo těhotenství uměle přerušeno jinak než způsobem přípustným podle zákonných předpisů o umělém přerušování těhotenství, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nebo smrt.

§ 228

(1) Kdo se souhlasem těhotné ženy uměle přeruší její těhotenství jinak než způsobem přípustným podle zákonných předpisů o umělém přerušování těhotenství, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch,
- b) páchá-li čin uvedený v odstavci 1 soustavně, nebo
- c) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nebo smrt.

(3) Stejně jako v odstavci 2 bude potrestán, kdo bez souhlasu těhotné ženy uměle přeruší její těhotenství.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 3 smrt.

§ 229

Těhotná žena, která své těhotenství sama uměle přeruší nebo jiného o to požádá nebo mu to dovolí, není pro takový čin trestná, a to ani podle ustanovení o návodci a pomocníkovi.

§ 230

Účast na sebevraždě

(1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let, na těhotné ženě nebo na osobě stížené duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinuté.

Příloha 3

Hlava první zvláštní části zákona č. 300/2005 Z.z.:

Prvá hlava

Trestné činy proti životu a zdraviu

§ 144 Úkladná vražda

(1) Kto iného úmyselne usmrtí s vopred uváženou pohnútkou, potrestá sa odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov.

(2) Odňatím slobody na dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a už bol odsúdený za trestný čin vraždy,
- b) na dvoch osobách,
- c) závažnejším spôsobom konania,
- d) na chránenej osobe,
- e) z osobitného motívu, alebo
- f) v úmysle získať majetkový prospech.

(3) Trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a už bol za taký čin odsúdený,
- b) v nebezpečnom zoskupení, alebo
- c) za krízovej situácie.

§ 145 Vražda

(1) Kto iného úmyselne usmrtí, potrestá sa odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsať rokov.

(2) Odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) na dvoch osobách,
- b) závažnejším spôsobom konania,
- c) na chránenej osobe,
- d) z osobitného motívu, alebo
- e) v úmysle získať majetkový prospech.

(3) Odňatím slobody na dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a už bol za taký čin alebo za trestný čin úkladnej vraždy odsúdený,
- b) v nebezpečnom zoskupení, alebo
- c) za krízovej situácie.

§ 146

Vražda novonarodeného dieťaťa matkou

Matka, ktorá v rozrušení spôsobenom pôrodom úmyselne usmrťí svoje novonarodené dieťa pri pôrode alebo hneď po ňom, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až osem rokov.

§ 147

Zabitie

(1) Kto v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na deväť rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) na chránenej osobe, alebo
- b) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na dvanásť rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania,
- b) ako člen nebezpečného zoskupenia, alebo
- c) za krízovej situácie.

§ 148

(1) Kto v úmysle ublížiť na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.

(2) Odňatím slobody na päť rokov až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) na chránenej osobe, alebo
- b) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania,
- b) ako člen nebezpečného zoskupenia, alebo
- c) za krízovej situácie.

§ 149

Usmrtenie

(1) Kto inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Odňatím slobody na dva roky až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) na chránenej osobe.

(3) Odňatím slobody na štyri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 na viacerých osobách preto, že hrubo porušil predpisy o bezpečnosti práce alebo dopravy alebo hygienické predpisy.

(4) Rovnako ako v odseku 3 sa páchatel' potrestá, ak v súvislosti so svojím zamestnaním, povolaním, postavením alebo funkciou alebo ako vodič dopravného prostriedku spôsobí v stave vylučujúcom spôsobilosť vykonávať takú činnosť, ktorý si privodil vplyvom návykovej látky, inému z nedbanlivosti smrť.

(5) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 4 spôsobí z nedbanlivosti smrť dvoch alebo viacerých osôb.

Nedovolené prerušenie tehotenstva

§ 150

(1) Kto bez súhlasu tehotnej ženy umelo preruší jej tehotenstvo, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.

(2) Odňatím slobody na štyri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) na chránenej osobe.

(3) Trestom odňatia slobody na osem rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 1 spôsobí tehotnej žene ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

§ 151

(1) Kto so súhlasom tehotnej ženy umelo preruší jej tehotenstvo postupom alebo za podmienok, ktoré odporujú všeobecne záväzným právnym predpisom o umelom prerušení tehotenstva, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť,
- b) na neplnoletej žene bez súhlasu jej zákonného zástupcu alebo toho, komu bola

- c) zverená do starostlivosti alebo pod dozor,
- d) a získa tým väčší prospech, alebo závažnejším spôsobom konania.

§ 152

- (1) Kto tehotnú ženu navedie na to, aby
- a) svoje tehotenstvo sama umelo prerušila, alebo
  - b) iného požiadala alebo inému dovolila, aby jej bolo tehotenstvo umelo prerušené postupom alebo za podmienok, ktoré odporujú všeobecne záväzným právnym predpisom o umelom prerušení tehotenstva, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

(2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto tehotnej žene pomáha pri prerušení jej tehotenstva ňou samou alebo pri tom, aby iného požiadala alebo inému dovolila umelo prerušiť jej tehotenstvo.

(3) Odňatím slobody na dva roky až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) na chránenej osobe.

(4) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 1 alebo 2 spôsobí ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

§ 153

Tehotná žena, ktorá svoje tehotenstvo sama umelo preruší alebo iného o to požiadá, alebo mu to dovolí, nie je za taký čin trestne zodpovedná, a to ani podľa ustanovení o návodcovi a pomocníkovi.

§ 154

Účasť na samovražde

(1) Kto iného pohne k samovražde alebo inému k samovražde pomáha, ak došlo aspoň k pokusu o samovraždu, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak čin uvedený v odseku 1

- a) spácha závažnejším spôsobom konania,
- b) na chránenej osobe, alebo
- c) z osobitného motívu.

Ublíženie na zdraví

§ 155

(1) Kto inému úmyselne spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na päť rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania,
- b) na chránenej osobe, alebo
- c) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na desať rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) ako člen nebezpečného zoskupenia, alebo
- b) za krízovej situácie.

§ 156

(1) Kto inému úmyselne ublíži na zdraví, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až dva roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) na chránenej osobe, alebo
- b) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na dva roky až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) za krízovej situácie.

§ 157

(1) Kto inému z nedbanlivosti spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až dva roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) na chránenej osobe.

§ 158

Kto inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo uloženú mu podľa zákona, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

Neoprávnené odoberanie orgánov, tkanív a buniek a nezákonná sterilizácia

§ 159

(1) Kto neoprávnene odoberie zo živej osoby orgán, tkanivo alebo bunku alebo kto pre seba alebo iného taký orgán, tkanivo alebo bunku neoprávnene zadováži, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až osem rokov.

(2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto neoprávnene sterilizuje fyzickú osobu.

(3) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2

- a) závažnejším spôsobom konania,
- b) z osobitného motívu, alebo
- c) ako člen nebezpečného zoskupenia.

(4) Odňatím slobody na desať rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 1 alebo 2 spôsobí ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

§ 160

(1) Kto neoprávnene sebe alebo inému zadováži z mŕtvej osoby orgán, tkanivo alebo bunku, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 ako člen nebezpečného zoskupenia.

Tretí diel

Trestné činy ohrozujúce život alebo zdravie

§ 161

Neoprávnený experiment na človeka a klonovanie ľudskej bytosti

(1) Kto pod zámienkou získania nových medicínskych poznatkov, metód alebo na potvrdenie hypotéz, alebo na klinické skúšanie liečiv vykonáva bez povolenia overovanie nových medicínskych poznatkov

a) napriek tomu, že je ním bezprostredne ohrozený život alebo zdravie človeka, ak nejde o nevyhnutné výkony spôsobilé zachrániť jeho bezprostredne ohrozený život, alebo

b) bez zdravotnej indikácie a bez súhlasu osoby, ktorej sa týka, alebo ho vykonáva na osobách, na ktorých je overovanie bez zdravotnej indikácie zakázané, alebo ho vykonáva na ľudskom plode alebo zárodku, alebo ho vykonáva v rozpore s inými zákonnými podmienkami overovania bez zdravotnej indikácie, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak vykoná akýkoľvek zásah s cieľom vytvoriť ľudskú bytosť v ktoromkoľvek štádiu jej vývoja geneticky identickú s inou ľudskou bytosťou, či živou, alebo mŕtvou.

(3) Odňatím slobody na päť rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2

a) závažnejším spôsobom konania,

b) na chránenej osobe, alebo

c) ak získa činom uvedeným v odseku 1 alebo 2 pre seba alebo pre iného väčší prospech.

(4) Odňatím slobody na osem rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 1 spôsobí ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

§ 162

Poškodenie zdravia

(1) Kto vykonáva napriek tomu, že nemá predpísanú odbornú spôsobilosť zdravotníckeho pracovníka alebo iného odborného pracovníka v zdravotníctve, úkony zdravotnej starostlivosti a neodborným vyšetrovacím alebo liečebným úkonom alebo nesprávnou indikáciou liekov, liečiv alebo iných zdravotníckych pomôcok, čo aj z nedbanlivosti,

a) bezprostredne ohrozí život iného,

b) inému ublíži na zdraví, alebo

c) uskutoční bez súhlasu iného vyšetrovací alebo liečebný úkon alebo nesprávnu indikáciu liekov, liečiv alebo iných zdravotníckych pomôcok a takým úkonom ohrozí jeho zdravie, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania, alebo

b) na chránenej osobe.

(3) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 1 spôsobí ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

§ 163

Šírenie nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby

(1) Kto úmyselne spôsobí alebo zvýši nebezpečenstvo zavlečenia alebo rozšírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 závažnejším spôsobom konania.

(3) Odňatím slobody na štyri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo
- b) za krízovej situácie.

§ 164

(1) Kto z nedbanlivosti spôsobí alebo zvýši nebezpečenstvo zavlečenia alebo rozšírenia nákazlivej ľudskej choroby, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

§ 165

Ohrozovanie vírusom ľudskej imunodeficiencie

(1) Kto iného úmyselne vydá do nebezpečenstva nákazy vírusom ľudskej imunodeficiencie, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) na chránenej osobe.

(3) Odňatím slobody na desať rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

§ 166

(1) Kto iného z nedbanlivosti vydá do nebezpečenstva nákazy vírusom ľudskej imunodeficiencie, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin

uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) na chránenej osobe.

(3) Odňatím slobody na štyri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 1 spôsobí ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

§ 167

Ohrozovanie pohlavnou chorobou

(1) Kto iného vydá, čo aj z nedbanlivosti, do nebezpečenstva pohlavnej nákazy, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 na chránenej osobe.

(3) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 1 spôsobí ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

§ 168

Ohrozovanie zdravia závadnými potravinami a inými predmetmi

(1) Kto má na predaj, vyrobí alebo sebe alebo inému úmyselne zadováži závadné potraviny alebo iné predmety, ktorých požitie alebo použitie na obvyklý účel je nebezpečné pre ľudské zdravie, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 závažnejším spôsobom konania.

(3) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo
- b) za krízovej situácie.

§ 169

(1) Kto má na predaj alebo na taký účel vyrobí, alebo sebe alebo inému z nedbanlivosti zadováži potraviny alebo iné predmety, ktorých požitie alebo použitie na obvyklý účel je nebezpečné pre ľudské zdravie, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

(2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 závažnejším spôsobom konania.

(3) Odňatím slobody na dva roky až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo
- b) za krízovej situácie.

§ 170

Ohrozovanie zdravia nepovolenými liečivami, zdravotníckymi pomôckami a potrebami

(1) Kto, čo aj z nedbanlivosti, spôsobí alebo zvýši nebezpečenstvo ohrozenia zdravia ľudí tým, že pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti

- a) predpíše, vydá, predá alebo podá liečivá, ktoré nie sú zaradené do liekopisu, lieky, ktoré nie sú registrované podľa osobitného predpisu alebo ktorých používanie nepovolil príslušný orgán, alebo zdravotnícke pomôcky, ktoré boli uvedené na trh v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom,
- b) vykonáva klinické skúšanie liečiv, liekov alebo zdravotníckych pomôcok v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom, alebo
- c) bez povolenia zaobchádza s liekmi alebo so zdravotníckymi pomôckami, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania,
- b) na chránenej osobe, alebo
- c) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 1 spôsobí ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

§ 171

Nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi

(1) Kto neoprávnene prechováva pre vlastnú potrebu omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekurzor, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Odňatím slobody až na päť rokov sa páchatel' potrestá, ak neoprávnene prechováva pre vlastnú potrebu omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekurzor vo väčšom rozsahu.

§ 172

(1) Kto neoprávnene

- a) vyrobí,
- b) dovezie, vyvezie, prevezie alebo dá prepraviť,
- c) kúpi, predá, vymení, zadováži, alebo
- d) prechováva po akúkoľvek dobu, omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo

prekurzor alebo kto takú činnosť sprostredkuje, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na desať rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a už bol za taký čin odsúdený,
- b) pre osobu, ktorá sa lieči z drogovej závislosti,
- c) závažnejším spôsobom konania,
- d) na chránenej osobe, alebo
- e) vo väčšom rozsahu.

(3) Odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť,
- b) voči osobe mladšej ako pätnásť rokov alebo prostredníctvom takej osoby, alebo
- c) v značnom rozsahu.

(4) Odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví viacerým osobám alebo smrť viacerých osôb,
- b) ako člen nebezpečného zoskupenia, alebo
- c) vo veľkom rozsahu.

§ 173

(1) Kto vyrobí, sebe alebo inému zadováži alebo prechováva predmet určený na nedovolenú výrobu omamnej látky, psychotropnej látky, jedu a prekurzora, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak získa činom uvedeným v odseku 1 pre seba alebo iného väčší prospech.

(3) Odňatím slobody na štyri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak získa činom uvedeným v odseku 1 pre seba alebo iného značný prospech.

(4) Odňatím slobody na desať rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak získa činom uvedeným v odseku 1 pre seba alebo iného prospech veľkého rozsahu.

§ 174

Šírenie toxikománie

(1) Kto zvädza iného na zneužívanie inej návykovej látky než alkoholu alebo ho v tom podporuje alebo kto zneužívanie takej látky inak podnecuje alebo šíri, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) voči chránenej osobe, alebo
- b) verejne.

§ 175

Podávanie alkoholických nápojov mládeži

Kto sústavne podáva alebo vo väčšom množstve podá osobe mladšej ako osemnásť rokov alkoholické nápoje, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

§ 176

Podávanie anabolických látok

(1) Kto neoprávnene podá osobe mladšej ako osemnásť rokov anaboliká alebo iné prostriedky s anabolickým účinkom na iný ako liečebný účel

- a) vo väčšom množstve, alebo
- b) hoci bol za taký čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch odsúdený alebo za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto neoprávnene podá osobe anaboliká alebo iné prostriedky s anabolickým účinkom na iný ako liečebný účel v súvislosti s účasťou takej osoby na organizovanej športovej činnosti

- a) vo väčšom množstve, alebo
- b) hoci bol za taký čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch odsúdený alebo za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý.

Neposkytnutie pomoci

§ 177

(1) Kto osobe, ktorá je v nebezpečenstve smrti alebo javí príznaky ťažkej ujmy na zdraví, neposkytne potrebnú pomoc, hoci tak môže urobiť bez nebezpečenstva pre seba alebo iného, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Kto osobe, ktorá je v nebezpečenstve smrti alebo javí príznaky ťažkej ujmy na zdraví, neposkytne potrebnú pomoc, hoci je podľa povahy svojho zamestnania povinný takú pomoc poskytnúť, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

§ 178

Vodič, ktorý po dopravnej nehode, na ktorej mal účasť, neposkytne osobe, ktorá pri nehode utrpela ujmu na zdraví, potrebnú pomoc, hoci tak môže urobiť bez nebezpečenstva pre seba alebo iného, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

Příloha 4

Vývoj počtu spáchaných trestných činů vraždy v období let 1990 – 2008

(informace poskytnuta preventivně informačním oddělením PČR)

